

RS § 444 Kvartalsrapportering- Jämställdhetsintegrering

Ärendenummer: RS 2024/389

Paragraf föregående instans: AU § 294

Regionstyrelsens beslut

- Informationen tas emot.

Sammanfattning

Samtliga nämnder ska i sin verksamhetsplan för 2024 ha med aktiviteter med ambitionen att öka jämställdhetsintegreringen.

Regionstyrelseförvaltningen har fått i uppdrag att, för regionstyrelsen, varje kvartal redovisa det aktuella läget i samtliga förvaltningar i förhållande till de framtagna aktivitetsplanerna vad gäller jämställdhetsintegreringen.

Regionstyrelseförvaltningen arbetar tillsammans med respektive förvaltning utifrån ett specifikt utvalt utvecklingsområde som förvaltningen valt. Förvaltningarna har inom det aktuella utvecklingsområdet arbetat med 4R-metoden. Det innebär att området är kartlagt och analyserat utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att metodiken med att arbeta i process med att jämställdhetsintegrera ett specifikt område med metoden 4 R, ger en långsiktighet och kontinuitet utifrån befintligt rapporteringssystem med CEMR (EU-deklaration Jämställdhet mellan kvinnor och män). Processarbetet ger förvaltningarna en metodkännedom samt utvecklingsprocesser som kan antas ge bestående förändring utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Bedömning

I Sverige är jämställdhetsintegrering den huvudsakliga strategin för att uppnå det jämställdhetspolitiska målet att kvinnor och män ska ha samma makt och möjlighet att påverka samhället och sina egna liv. Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv ska finnas med i alla beslut, på alla nivåer och i alla steg av processen, vilket innebär att jämställdhetsperspektivet måste finnas med i det dagliga arbetet. Arbetet med att skapa beslut, eller en fördelning av resurser eller där normer skapas. Jämställdhetsintegrering innebär (om)organisering, förbättring, utveckling och utvärdering av beslutsprocesser.

Ett praktiskt jämställdhetsintegrerande arbete är när ett avgränsat valt utvecklingsområde som har central betydelse för förvaltningen kartläggs och analyseras utifrån ett jämställdhetsperspektiv - arbetet påverkar övrig verksamhet.

Regionstyrelseförvaltningens bedömning är att metodiken är väl vald med att arbeta specifikt med ett utvecklingsområde i taget. Det är ett processarbete som kan antas ge bestående förändringar. Metodiken antas ge trygghet och möjlighet för ett fortsatt arbete med nya utvecklingsområden.

Arbetet som pågår är ett målmedvetet långsiktigt arbete och förvaltningarna bedöms göra förflyttningar utifrån ett jämställdhetsperspektiv.

Samtliga förvaltningar arbetar med sina respektive utvecklingsprocesser inom ledningsgrupperna och i de mötena deltar jämställdhetsstrategen regelbundet. Mötena är framåtsyftande, resonerande och analytiska och arbetet bedöms därför ge en högre medvetenhet och tydligt fokus på jämställdhet. Förvaltningarna har ett aktivt processarbete.

Arbetet med jämställdhetsintegrering fortsätter inom ramen för befintlig uppföljningsprocess där respektive förvaltningsledning rapporterar arbetet utifrån CEMR Deklaration för jämställdhet mellan kvinnor och män. Där finns utrymme att presentera respektive års kartläggning och analys – vilket ger ett förbättringsarbete för kommande verksamhetsplanering. Det ger kontinuitet inom befintliga processer, utan att särskild handlingsplan upprättas

Ärendets behandling under mötet

Ordförande ställer proposition på arbetsutskottets förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-10-24

Skickas till

Samtliga nämnder.

RF § 214 Uppföljning 2023 av Vårt Gotland 2040

Ärendenummer: RS 2022/253

Regionfullmäktiges beslut

- Informationen tas emot och rapporten godkänns.

Sammanfattning

Region Gotland ska som regionalt utvecklingsansvarig aktör följa utvecklingen i länet och följa upp, utvärdera och analysera det regionala utvecklingsarbetet. Uppföljning, utvärdering och analys ska ske löpande, systematiskt och långsiktigt. En del i detta arbete är en årlig rapport till regionfullmäktige, med en uppföljning av utvecklingen mot de långsiktiga målen i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040.

2024 års uppföljning beskriver utvecklingen mot målen i Vårt Gotland 2040, men tar utgångspunkt i de kortsiktiga mål till 2027 som preciserats i de tre genomförandeprogrammen: Genomförandeprogram för näringslivets förutsättningar och innovation, Genomförandeprogram för klimat, miljö och energi samt Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland. Rapporten lyfter också exempel på insatser från uppföljningen av det regionala utvecklingsarbetet 2023 som anses viktiga i arbetet för att nå målen.

Då detta är den första gången tillstånd och trend beskrivs för de mål som ska uppnås mellan 2022–2027 ligger huvudfokus i rapporten på att ange en startpunkt, en nulägesbeskrivning och kort historik, för prioriterade områden och den förflyttning som önskas på kort sikt.

På ett övergripande plan går utvecklingen inom ett antal effektmål för 2040 i rätt riktning och visar en återhämtning från nedgången under pandemin. Det är dock uppenbart att utvecklingen, i nuvarande takt och med nuvarande förutsättningar inte är tillräcklig för att nå de målsättningar som den regionala utvecklingsstrategin fastslagit. Utvecklingen är i vissa fall dessutom ojämnt fördelad mellan olika grupper i samhället.

Målen i Vårt Gotland 2040 är satta för att möta de stora samhällsutmaningarna. De övergripande målen har fokus på breda områden där det behövs omställning och samlade insatser över längre tid för att nå resultat.

Uppföljningsrapporten utgör ett underlag för vidare diskussion i relevanta forum och råd för samverkan liksom vid den årliga konferensen Hur går det för Gotland. Dessutom knyts processen för årlig uppföljning av den regionala utvecklingsstrategin ihop med Region Gotlands årliga styrprocess enligt regionfullmäktiges beslut om ny styrmodell samt med den årliga rapportering om regionalt utvecklingsarbete som görs till staten. Arbetet med uppföljning, utvärdering och lärande ska systematiseras ytterligare så att flera externa

regionala utvecklingsåtgärder belyses tydligare som delar av RUS-genomförandet på Gotland.

Ärendets behandling under mötet

Anförande hålls av Håkan Ericsson (S), Ola Matthing (MP), Anna Andersson (C), Stefan Nypelius (C), Gabriella Hammarskjöld (C), Oscar Lindster (S) och Filip Reinhag (S).

Håkan Ericsson (S) tillstyrker regionstyrelsens förslag.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelsens förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Regionfullmäktige 2021-02-22, § 4

Regionfullmäktige 2022-06-20, § 108

Rapporten Hur går det för Gotland? 2024 års uppföljning av Vårt Gotland 2040

Regionfullmäktige 2023-02-20 Återrapportering regionalt utvecklingsarbete 2023

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-10-17

Regionstyrelsen 2024-11-21, § 386

Skickas till

Länsstyrelsen i Gotlands län

Uppsala universitet Campus Gotland

Tillväxtverket

Socialnämnden

Hälso- och sjukvårdsnämnden

Tekniska nämnden

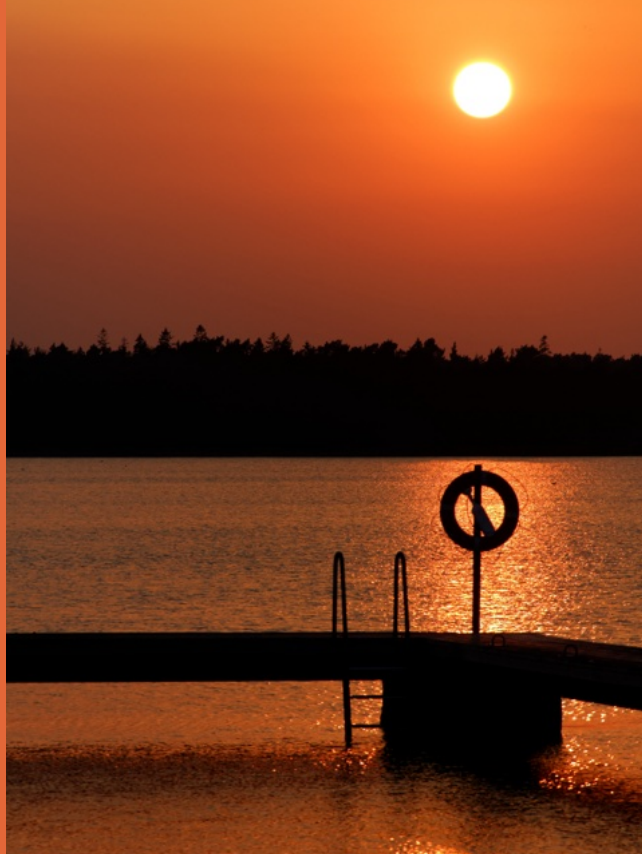
Miljö- och byggnämnden

Barn- och utbildningsnämnden

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

HUR GÅR DET FÖR GOTLAND?

UPPFÖLJNING AV DEN REGIONALA
UTVECKLINGSSTRATEGIN

VÅRT GOTLAND 2040

2024 ÅRS UPPFÖLJNING

www.gotland.se

Innehållsförteckning

Inledning	4
Vårt Gotland 2040	4
Uppföljning av regionalt utvecklingsarbete	6
Rapportens upplägg	7
Del 1: Övergripande mål för Gotland 2040	
Ett tryggt och inkluderande samhälle med livskvalitet för alla	8
Effektmål 2040: En god, jämlik och jämställd hälsa	9
Mål för 2027:	
Psykiskt välbefinnande är jämlikt fördelat	11
Unga avstår från narkotika	12
Unga avstår från bruk av narkotika	13
Effektmål 2040: En trygg och attraktiv livsmiljö med goda uppväxtvillkor.....	14
Mål för 2027:	
Våld förebyggs, upptäcks och stöd erbjuds	15
Alla kan detta i den demokratiska samhällsutvecklingen	16
Effektmål 2040: God utbildningsnivå och goda förutsättningar för livslångt lärande	17
Mål för 2027:	
Skolnärvaro ökar både i grundskola och gymnasium.....	18
Sammanfattning och rekommendationer av det övergripande målet	19
Del 2: Övergripande mål för Gotland 2040	
En förebild i klimat och energiomställningen	20
Effektmål 2040: Ett klimatneutralt Gotland	21
Mål för 2027:	
Utsläppen av växthusgaser ska kontinuerligt minska med 10–15 % per år jämfört med föregående år	22
Växthusgasutsläppen från transporter på Gotland har minskat med 70% jämfört med 2010 års nivå	24
Minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg till och från Gotland	26
Godtagbar Infrastruktur för publik elektrisk laddning och försäljningsställen för förnybara drivmedel över hela Gotland.	27
Minst 25% av nybyggda flerfamiljshus är miljöcertifierade	28
Effektmål 2040: Ett energisystem baserat på förnybar energi	29
Mål för 2027:	
Gotland ska ha uppfyllt ett förnybarhetsmål för energi (vindkraft, solkraft, biogas, vätgas och bioenergi).....	30
Effektmål 2040: Säkrad tillgång till vatten av god kvalitet och kvantitet	31
Mål för 2027:	
Gotland ska ha uppfyllt eller vara nära att nå minst ett av miljökvalitetsmålen som rör vatten.....	32
Effektmål 2040: Hållbara kretslopp	33
Effektmål 2040: Säkrad biologisk mångfald	33
Mål för 2027:	
Gotland ska ha uppfyllt eller vara nära att nå minst tre av sju miljökvalitetsmål	34
Sammanfattning och rekommendationer av det övergripande målet	35

DEL 3: Övergripande mål 2040

En nytänkande tillväxtregion med utvecklingskraft	36
Effektmål 2040: God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet	37
Mål för 2027:	
Ett bra näringslivsklimatet och goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag	38
Stärkt innovationskapacitet och ökad klustersamverkan mellan regionala och med nationella aktörer	40
Stärkt attraktionskraft och goda förutsättningar för hållbar platsutveckling över hela Gotland	41
Minst 300 bostäder per år har i genomsnitt byggts på Gotland 2022–2027	44
Kötiden för en anvisad lägenhet inom GotlandsHem har 2027 minskat med 25%	45
Effektmål 2040: En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven	46
Mål för 2027:	
Arbetsmarknaden är tillgänglig för alla	47
Effektmål 2040: God tillgänglighet och hållbara kommunikationer	48
Mål för 2027:	
Gotland placerar sig topp tre i landet vad gäller prestanda och tillgänglighet för digital kommunikation	49
Sammanfattning och rekommendationer av det övergripande målet	50

VÅRT GOTLAND 2040

Region Gotland har som regionalt utvecklingsansvarig aktör enligt lagen om regionalt utvecklingsansvar det formella uppdraget att i samverkan med myndigheter, näringsliv och civilsamhälle, ta fram en strategi för en långsiktig hållbar regional utveckling för Gotland.

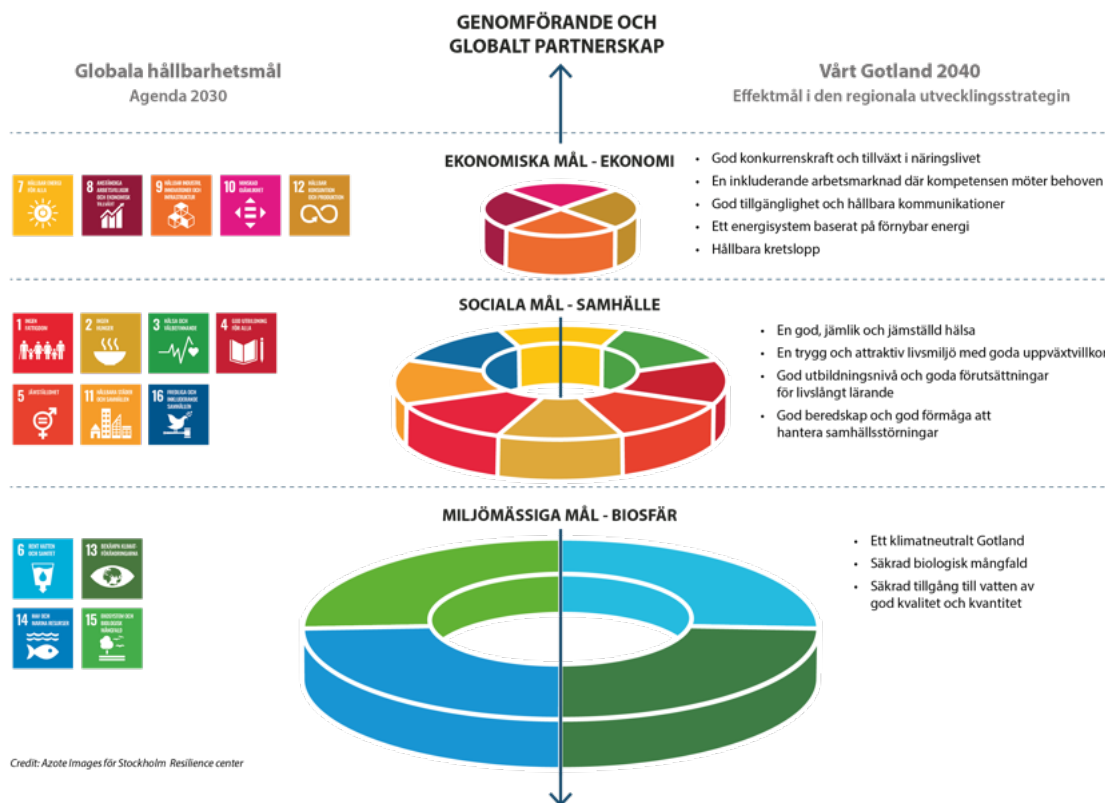
Den regionala utvecklingsstrategin (RUS) ska upprättas utifrån en analys av de särskilda förutsättningarna för hållbar regional utveckling i respektive region. Den regionala utvecklingsstrategin ska bidra till samverkan mellan aktörer på lokal, regional, nationell och internationell nivå och även mellan olika regioner.

För att nå en hållbar regional utveckling är mål och insatser inom och mellan olika politikområden av betydelse. Gotlands mål och prioriteringar samspelar med mål på nationell nivå, EU-nivå och med internationella mål som FN:s globala mål för hållbar utveckling. Det regionala utvecklingsarbetet ska bidra till att uppfylla såväl de gotländska som de nationella målen för den regionala utvecklingspolitiken.

- Utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i alla delar av landet, och det nationella målet för en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder.
- En livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet.

Vårt Gotland 2040 är strategin som ska förverkliga en långsiktig hållbar regional utveckling på Gotland. Mål och inriktning har satts utifrån Gotlands förutsättningar och vad vi regionalt vill prioritera, men i samspel med mål på nationell, europeisk och internationell nivå. Vårt Gotland 2040 syftar till bästa möjliga framtid för alla som bor, lever och verkar på Gotland, liksom för alla som besöker vår ö.

I Vårt Gotland 2040 har de globala hållbarhetsmålen och Agenda 2030 integrerats och den regionala utvecklingsstrategin utgör på så vis också en regional Agenda 2030-strategi. Sambanden mellan de globala målen och effektmålen i Vårt Gotland 2040 illustreras nedan.

FIGUR 1. Bilden förklarar hur effektmålen 2040 kopplas till de globala hållbarhetsmålen i Agenda 2030 (sidledes läsning). Bilden förtydligar också relationen mellan de olika hållbarhetsdimensionerna (ner-och-upp läsning).

Vårt Gotland 2040 består av en vision, tre övergripande mål, tolv effektmål och tio prioriteringar. Effektmålen konkretiserar de tre övergripande målen i den regionala utvecklingsstrategin och pekar på tillstånd i samhälle och miljö som Gotland tar sikte på. De regionala utvecklingsinsatserna ska bidra till att målen nås. Arbetet bedrivs och påverkas av många utvecklingsaktörer i olika typer av verksamheter. Till respektive effektmål finns en rad olika så kallade indikatorer kopplade. Dessa indikatorer är mätt som ska användas i bedömningen av utvecklingens progression i förhållande till beslutade effektmål. De är viktiga att följa över tid för att visa om samhällsutvecklingen går i rätt riktning. Effektmålen är breda samhällsmål och därför kan indikatorerna enbart ge just en *indikation* på hur utvecklingen ser ut. En analys av hur väl det regionala utvecklingsarbetet drivs i rätt riktning för att nå målen kräver således flera olika typer av kunskaps- och informationskällor.

För att ytterligare förtydliga och konkretisera hur *Vårt Gotland 2040* ska förverkligas har tre så kallade genomförandeprogram tagits fram. De tre genomförandeprogram-

men har preciserat mål på med sikte på att nå dessa delmål år 2027 på väg till målen 2040. I genomförandeprogrammen finns utpekade insatsområden inom vilka Gotlands utvecklingsaktörer behöver arbeta tillsammans för att Gotland ska kunna nå målen som formulerats för 2040. Det handlar bildligt talat om ”spetsen” eller med andra ord insatser för att lösa de mest kritiska utmaningarna. Insatsområdena förväntas inte kunna hanteras av någon enskild aktör. De insatsområden som beskrivs är valda både för sin relevans och för att de kräver samhandling och kraftsamling.

Det är viktigt att framhålla att effektmålen – som beskriver förändringen Gotland ska ha genomgått år 2040 jämfört med idag – inte enbart nås genom ett insatsområde isolerat. Flera insatsområden och även flera prioriteringar kan sikta mot samma mål. Det innebär att det finns korsvisa samband mellan de tre genomförandeprogrammen. Exempelvis kommer energi- och klimatomställningen kräva att både utbildningssektor och näringsliv utvecklas samtidigt som insatserna ger klimatnytta, stimulerar den lokala ekonomin och i det långa loppet ger en bättre livskvalitet för alla.

UPPFÖLJNING AV REGIONALT UTVECKLINGSARBETE

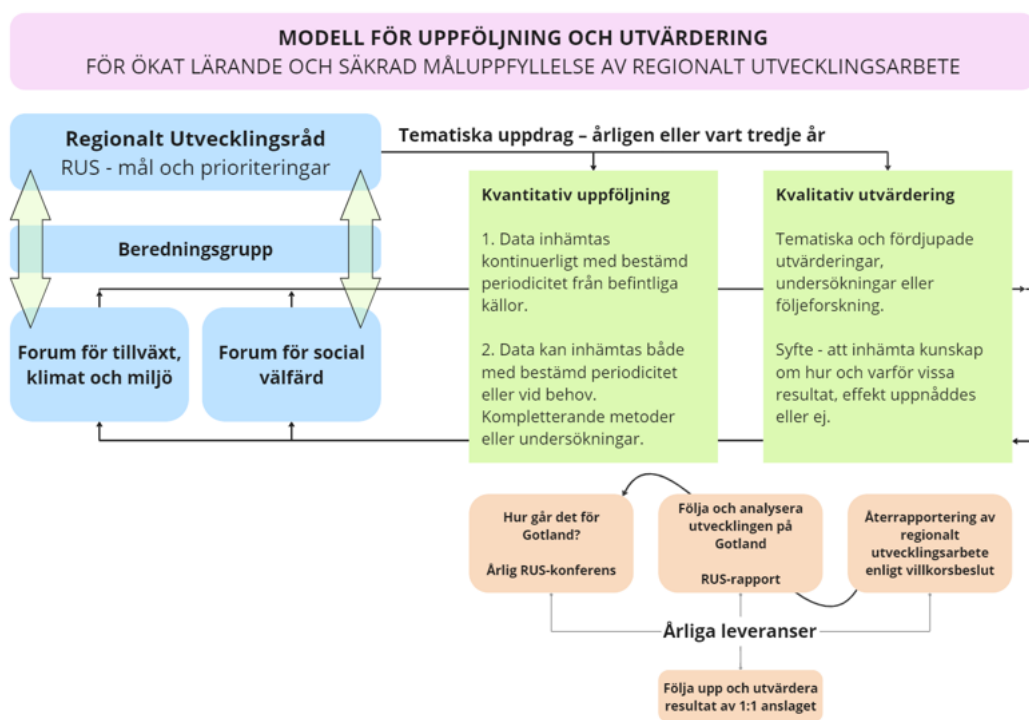
Region Gotland ska som regionalt utvecklingsansvarig varje år följa upp, utvärdera och analysera det regionala utvecklingsarbetet, detta sker inom ramen för åiterrapporteringen av regionalt utvecklingsarbete enligt villkorsbeslutet. Utöver detta ska Region Gotland också följa utvecklingen i relation till uppsatta mål i länet vilket sker inom ramen för denna rapport.

Rapporten är även ett planeringsunderlag i Region Gotlands planeringsprocess enligt ny styrmodell. I en minskande ekonomi är det än viktigare att se uppföljning, utvärdering och lärande som självklara verktyg för att kunna prioritera insatser som gör skillnad i relation till Gotlands mest kritiska utmaningar och behov. Underlaget ska även bidra till en så stor träffsäkerhet som möjligt avseende resurstilldelningen till insatser som tydligt driver utvecklingen mot målen.

Den samlade uppföljningen ska synliggöra hur väl det regionala utvecklingsarbetet bidrar till att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin. På den årligt återkommande konferensen *Hur går det för Gotland?* presenteras och kommuniceras resultat från den samlade uppföljningen. Därutöver ligger den samlade uppföljningen till grund för gemensamt lärande och vidareutveckling av regionalt utvecklings-

arbete (figur 2). När det gäller hur gotländska utvecklingsaktörer följer upp, utvärderar och sprider kunskaper om utvecklingsinsatser som sker i olika typer av samarbetskonstellationer så ser det olika ut. Det beror bland annat på respektive organisations kapacitet att kunna arbeta med uppföljning och utvärdering samt beroende på utvecklingsinsatsens storlek både finansiellt och verksamhetsmässigt. En modell för systematisk uppföljning, utvärdering och lärande av det regionala utvecklingsarbetet på Gotland är under framtagande. Denna ska kopplas till den regionala utvecklingsstrategins samverkansstruktur så att alla utvecklingsaktörer kan få stöd och information utifrån gemensamma grundprinciper för arbete med uppföljning, utvärdering och lärande. Modellen syftar även till att det Regionala utvecklingsrådet samlat ska kunna beställa fördjupade tematiska utvärderingar av vikt både för ökat lärande och för kvalitetssäkrade beslutsunderlag inför framtida satsningar.

Den nedan illustrerade modellen för uppföljning och utvärdering för ökat lärande och säkrad måluppfyllelse av regionalt utvecklingsarbete syftar således till att stärka, prioritera och rikta resurserna dit där resultat kan förväntas ge bästa möjliga effekt i relation till uppsatta mål.

FIGUR 2. Modell för uppföljning och utvärdering för ökat lärande och säkrad måluppfyllelse av regionalt utvecklingsarbete. Bilden visar organiseringen (blåa rutor) av den samverkansstruktur Region Gotland har för ökat lärande och säkrad måluppfyllelse utifrån regionalt utvecklingsarbete. Bilden visar också de årliga leveranser (bruna rutor) där genomförd uppföljning, utvärdering och analys presenteras.

RAPPORTENS UPPLÄGG

Rapporten tar sin utgångspunkt i de övergripande mål som återfinns i *Vårt Gotland 2040*.

- Gotland är ett tryggt och inkluderande samhälle med livskvalitet för alla.
- Gotland är en förebild i energi- och klimatomställningen.
- Gotland är en nytänkande tillväxtregion med utvecklingskraft.

De tre övergripande målen i *Vårt Gotland 2040* har tilldelats ett eget kapitel. För kapitlen *Gotland är ett tryggt och inkluderande samhälle med livskvalitet för alla* och *Gotland är en förebild i energi- och klimatomställningen* består uppföljningen primärt av en redovisning av utvecklingen inom de mål som tar sikte på 2027 som återfinns i de genomförandeprogrammen. För att kunna säga något om utvecklingen för respektive mål för 2027 nyttjas flertalet av de indikatorer som kopplats till målen. För kapitlet *Gotland är en nytänkande tillväxtregion med utvecklingskraft* redovisas inte den senaste trenden för enskilda mål för 2027 i genomförandeprogrammet. Målen i detta genomförandeprogram är många och i flera fall svåra att mäta. Därför utgörs uppföljningen i detta kapitel av en redogörelse för tillståndet och trenden för de övergripande områden som programmet omfattar.

Rapporten lyfter även fram exempel på regionalt utvecklingsarbete som bedöms bidra till att nå målen i *Vårt Gotland 2040*. Exempel på sådant arbete hämtas från den årliga villkorsrapporten till regeringen, samt Region Gotlands egen

årsredovisning. För respektive övergripande mål rapporteras slutligen också en sammanfattande bild av läget och ett antal rekommendationer om vad som skulle behöva prioriteras eller tydliggöras för att stärka måluppfyllelsen.

Formerna för hur uppföljningen årligen ska presenteras och hur data ska visualiseras och göras tillgängliga är också en utvecklingsprocess i sig där varje rapport ökar lärandet och därigenom Region Gotland och utvecklingsaktörernas precisionsförmåga avseende vad som faktiskt genererar resultat och effekter i relation till uppsatta mål.

Under året har det gjorts en översyn av mål och indikatorer i genomförandeprogrammen med ambitionen att vid en kommande översyn av den regionala utvecklingsstrategin få en enklare och tydligare förändringslogik. Detta kommer även tydliggöra och effektivisera arbetet med uppföljning och lärande. Detta arbete fortsätter under 2024 och 2025 såväl inom Region Gotland som i de två forum där arbetet med genomförandeprogrammen kommuniceras och följs upp.

En utmaning avseende uppföljning är tillgången till lokal statistik inom olika områden. Ö-läget, med en tydlig fysisk avskildhet, bidrar till att statistiska generaliseringar inte alltid är möjlig att applicera i det gotländska perspektivet. För att möta delar av denna utmaning deltar Region Gotland i ett internationellt projekt vars syfte är att synliggöra vad ö-läget innebär för samhälle och ekonomi. En viktig del i arbetet handlar om att ta fram ett så kallat *insularitetsindex* som kan användas för att bättre anpassa generaliserade data och statistik efter Gotlands territoriella förutsättningar.

GOTLAND ÄR ETT TRYGGT OCH INKLUDERANDE SAMHÄLLE MED LIVSKVALITET FÖR ALLA

Ett jämlikt och jämställt samhälle där människor lever ett gott liv med god hälsa är grunden för ett socialt hållbart Gotland. Att människor är inkluderade, känner trygghet, delaktighet och tillit till varandra är grundläggande byggstenar för samhällsutvecklingen.

Genomförandeprogrammet *"Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland"* antogs av regionfullmäktige i mars 2023. Det innefattar **sju prioriterade mål till 2027**. De målen utgår från de samhällsutmaningar som identifierats i den regionala utvecklingsstrategin *"Vårt Gotland 2040"*.

Målen i detta genomförandeprogram har inga fastslagna nivåer man ska nå till 2027, utan fokuserar i stället på ett antal utmaningar som man särskilt vill prioritera, för att **öka takten** i utvecklingen mot 2040.

Samtidigt bidrar programmet till det nationella folkhälsomålet: att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation.

Målen till 2027 är framtagna tillsammans med ett stort antal aktörer på Gotland och fokuserar på komplexa samhällsutmaningar som kräver samverkan och samhandling. De kan uppfattas stora och visionära, avsikten med detta är att skapa engagemang och möjliggöra för många aktörer att kunna bidra.

Målen ska ge vägledning och riktning men beräknas inte vara fullt uppfyllda till 2027. För varje mål till 2027 finns ett antal prioriterade insatsområdena som visar vad vi behöver göra tillsammans för att nå målen.

FIGUR 3 - ETT SOCIALT HÅLLBART GOTLAND. Bilden är en illustration över hur målen till 2040 (Vårt Gotland 2040) hänger ihop med målen för 2027 (Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland). De mål som till största delen berör den sociala dimensionen av hållbarhet och behandlas i detta kapitel är markerade. Utvecklingen för övriga mål (grå rutor) behandlas i del 2 och del 3 (sid. 21 respektive 37).

EFFEKT MÅL 2040

EN GOD, JÄMLIK OCH JÄMSTÄLLD HÄLSA

Hälsan i Sverige och på Gotland är överlag god, både ur ett historiskt perspektiv och i ett internationellt perspektiv. I den globala hälsoutvecklingen med stigande medellivslängd och sjunkande barnadödlighet har Sverige, under nästan 200 år, tillhört de länder som legat i framkant, med bättre förutsättningar än de flesta andra människor på jorden.

Men att säga att hälsan i befolkningen överlag är relativt god betyder inte att alla människor på Gotland mår bra. Att hälsa är ojämlikt fördelad mellan olika grupper i samhället är ett stort problem.

Vartannat år deltar Region Gotland i den nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor". De senaste resultaten för Gotland presenteras i Folkhälsorapport Gotland 2023 som del av uppföljningen av konsekvenserna av den globala coronapandemin.

Uppföljningen visade att de omotiverade skillnader i hälsa som finns mellan olika grupper i befolkningen kvarstår men inte försämrats generellt. Generellt i befolkningen uppger två av tre personer (16–84 år) bra självskattad hälsa men det finns stora skillnader i hälsa mellan olika grupper, till exempel utifrån utbildningslängd, inkomst och funktionsförmåga. Det påvisas i diagrammet nedan om självskattad hälsa.

Den psykiska ohälsan, som är ett reellt folkhälsoproblem bedömdes, i uppföljningen 2022, inte ha ökat generellt i den vuxna befolkningen men en ökning av psykiska besvär bland barn och unga konstaterades.

3 MÅL FÖR 2027:

Psykiskt välbefinnande är jämnt fördelat

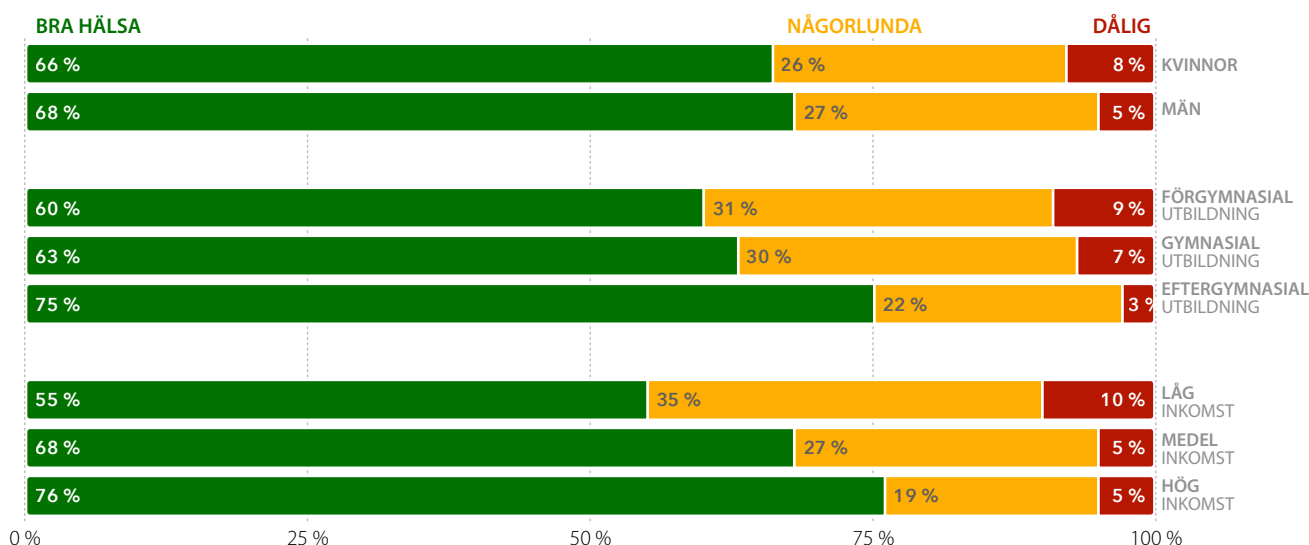
Unga avstår från bruk av narkotika

Vi rör oss en timme varje dag

Vägen till en god, jämlik och jämställd hälsa är beroende av många faktorer i samhället. Fram till 2027 riktas fokus på psykiskt välbefinnande, särskilt i redan utsatta grupper, bland annat barn och unga. Övriga mål i genomförandeprogrammet för social hållbarhet kommer också ha gynnsam effekt på barns-, ungas och vuxnas hälsa och jämlikhet i hälsa. Detta genom aktiviteter relaterade till ökad skolnärvaro, ungas bruk av narkotika, rörelse, våld, tillgänglig arbetsmarknad och deltagande i den demokratiska samhällsutvecklingen.

HÄLSA I BEFOLKNINGEN PÅ GOTLAND

Självskattad hälsa bland befolkningen (16-84 år)

FIGUR 4. SJÄLVUPPSKATTAD HÄLSA. Diagrammet visar hur olika grupper av befolkningen skattar sin egen hälsa. Män/pojkar har generellt högre självuppskattad hälsa än kvinnor/flickor, yngre åldersgrupper har bättre hälsa än äldre åldersgrupper och dessutom påverkar såväl utbildningslängd som inkomstnivå hur man upplever sin hälsa. Källa: Hälsa på lika villkor.

PSYKISKT VÄLBEFINNANDE

Psykiskt välbefinnande är en viktig resurs för att klara påfrestningar i livet och för positiv utveckling, både för individer och för samhället. Högt psykiskt välbefinnande ger också skydd mot psykisk ohälsa.

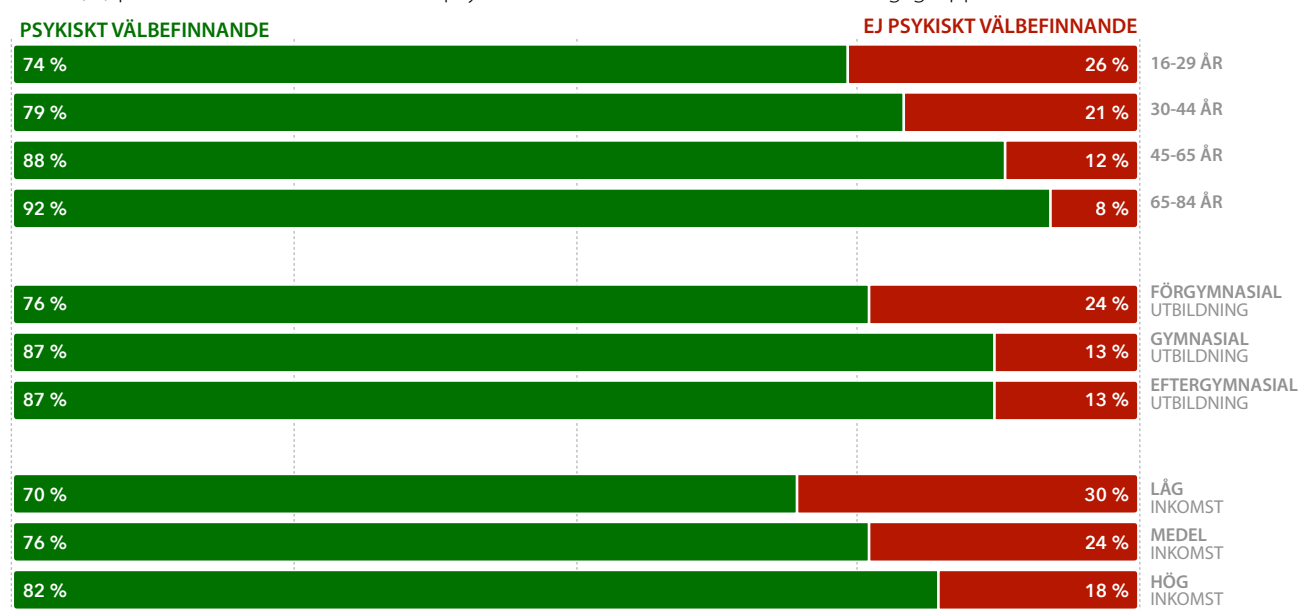
Fokus för insatser fram till 2027 är att minska de skillnader i psykiskt välbefinnande som finns mellan olika grupper i befolkningen. Prioriterade insatser fokuserar därför främst på att skapa en förbättring för de individer och grupper som har lägst psykiskt välbefinnande och har störst risk för psykisk ohälsa.

Psykiskt välbefinnande är idag ojämnt fördelat i befolkningen. Exempelvis är det för ungdomar vanligare med högt psykiskt välbefinnande bland pojkar än bland flickor och bland personer med annan könsidentitet. Det är också vanligare med högt psykiskt välbefinnande bland personer som har medel/hög hushållsinkomst än bland personer med låg hushållsinkomst och bland personer som inte har fysisk funktionsnedsättning jämfört med bland de som har det.

Detta mål har en specifik inriktning mot att minska skillnader och den ojämlika fördelningen i befolkningen. Prioriterade insatsområden fokuserar därför främst på att göra en förflyttning mot ett ökat psykiskt välbefinnande hos individer eller grupper som är extra utsatta eller i risk för att få nedsatt psykiskt välbefinnande eller psykisk ohälsa. Barn och unga är extra prioriterade för tidigt främjande insatser i syfte att bidra till en framtida mer jämlik fördelning.

PSYKISKT VÄLBEFINNANDE PÅ GOTLAND

Andel (%) personer mellan 16-84 år med psykiskt välbefinnande i utvalda befolkningsgrupper

Figur 5. Psykiskt välbefinnande. Diagrammet visar hur olika grupper av befolkningen skattar Sitt psykiska mående. Till skillnad mot hälsa generellt blir det psykiska måendet bättre med åren. Personer med kortare utbildning och lägre inkomster har sämre psykiskt välbefinnande än övriga befolkningen. **Källa:** Hälsa på lika villkor.

MÅL FÖR 2027

PSYKISKT VÄLBEFINNANDE ÄR JÄMLIKT FÖRDELAT

HUR LIGGER VI TILL?

Målet för de närmaste åren syftar alltså till att åstadkomma en förflyttning genom aktiviteter för att främjande av psykiskt välbefinnande, minska ofrivillig ensamhet och stärka föreningsliv och ideella krafter. Här följer en nulägesbeskrivning för prioriterade indikatorer.

Psykiskt välbefinnande är ojämnt fördelat mellan olika grupper av befolkningen

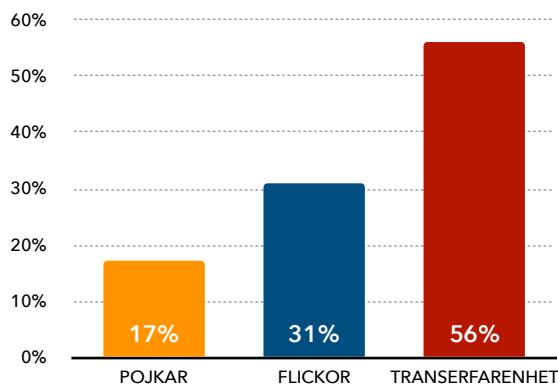
Det psykiska välbefinnandet skiljer sig stort mellan olika grupper av befolkningen. Till skillnad från självuppskattad hälsa överlag, som är högst bland unga och sedan sjunker med åren, visar psykiskt välbefinnande en motsatt trend. Psykiskt välbefinnande är som lägst i den yngsta åldersgruppen och högst bland de äldsta.

På samma sätt skiljer sig psykiskt välbefinnande efter inkomstnivå och utbildningsnivå. Bland personer som lever i hushåll med låg inkomst och bland personer med kort utbildning är det psykiska välbefinnandet lägre än bland personer med hög hushållsinkomst respektive lång utbildning. Även förekomst av psykiska påfrestning och stress är mer påtaglig bland personer med låg hushållsinkomst eller med kort utbildning. Nedsatt psykiskt välbefinnande, psykisk påfrestning och stress är också vanligare bland personer med funktionsnedsättning än bland personer utan funktionsnedsättning.

Ensamheten är större bland ungdomar med transerfarenhet

Enligt ungdomsenkäten ”Liv och hälsa Ung Gotland 2021” uppgav mer än hälften av personer med transerfarenhet eller osäker könsidentitet i högstadiet och gymnasiet att de upplever ensamhet.

ENSAMHET BLAND ELEVER PÅ HÖGSTADIET OCH GYMNASIET

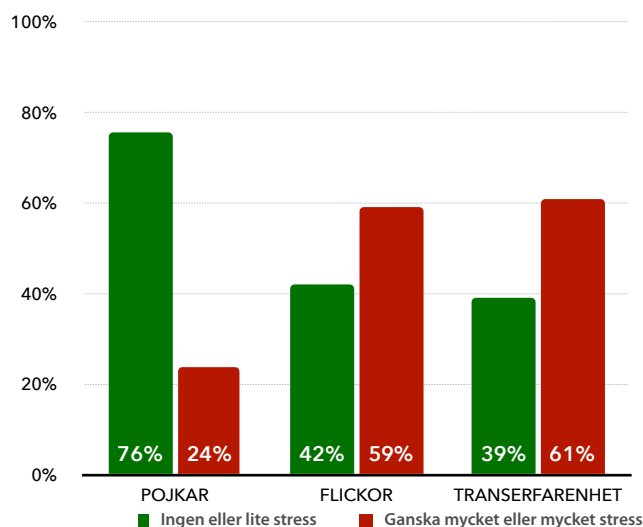
Andelen elever på högstadiet och gymnasiet som upplever ensamhet. Det är stor skillnad mellan könen. 17 procent av pojkarna och 31 procent av flickorna upplevde ensamhet. Men hela 56 procent av elever med transerfarenhet svarade att de var ensamma. **Källa:** Hälsa på lika villkor

Fler flickor än pojkar uppger att de är ensamma men ensamhet är vanligast bland ungdomar med transerfarenhet, det till att säga ungdomar med annan könsidentitet än deras juridiska kön eller unga som är osäkra på sin könsidentitet.

Andel elever som upplever stress

Liknande skillnader påvisades även när det gäller upplevd stressnivå. Hög stressnivå upplevdes av sex av tio flickor och ungdomar med transerfarenhet men 24 procent av pojkarna.

UPPLEVELSE AV STRESS I HÖGSTADIET OCH PÅ GYMNASIET

Andelen elever på högstadiet och gymnasiet som upplever stress. Även här är det stor skillnad mellan könen. 24 procent av pojkarna upplevde ganska mycket eller mycket stress. Motsvarande siffra var 59 procent bland flickor och 61 procent bland elever med transerfarenhet. **Källa:** Hälsa på lika villkor

Under Coronapandemin minskade socialt deltagande i hela befolkningen

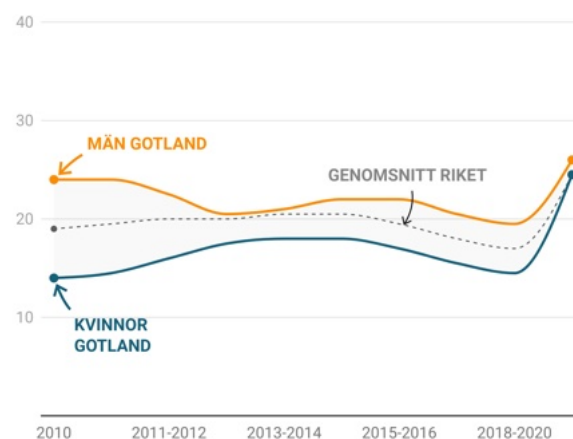
En av de mest märkbara konsekvenserna av Coronapandemin var föga förvånade ett minskat socialt deltagande, i hela befolkningen. Ofta förvärras redan existerande hälsoskillnader vid negativa händelser eller kriser som en pandemi.

Begränsningen av sociala kontakter under pandemin drabbade dock hela befolkningen och hade en negativ effekt för alla. Innan pandemin hade män lägre socialt deltagande än kvinnor, både på Gotland och i riket, men under pandemin försämrades deltagandet drastiskt för båda grupperna.

Lågt socialt deltagande i den senaste mätningen förekom bland en av fyra gotlänningar.

LÅGT SOCIALT DELTAGANDE (%)

ANDEL AV BEFOLKNINGEN MED LÅGT SOCIALT DELTAGANDE

Källa: Hälsa på lika villkor

NARKOTIKAANVÄNDNING

Minskad narkotikaanvändningen bland unga är ett särskilt prioriterat mål till 2027. Det baseras på att särskilda utmaningar kring samverkan som identifierats och riskerna som är förknippade med narkotika. Någon allmänt oroande trend för användningen av narkotika ses dock inte.

Riskbruk och beroende av exempelvis alkohol och narkotika kan resultera i omfattande folkhälsoproblem som drabbar individen, familjen och samhället. Att skydda barn och unga mot bruk av narkotika är särskilt viktigt, både som en del av goda uppväxtvillkor och för att förebygga framtida problematik. För att förebygga riskbruk och beroende krävs samverkan mellan olika aktörer.

De insatsområden som lyfts fram i genomförandeprogrammet för social välfärd, fokuserar på samverkan mellan olika aktörer och tidiga insatser för att förebygga och bryta utanförskap som ökar risken för missbruk och ohälsa.

Målet är en viktig del i det brottsförebyggande arbetet och samspelar i hög grad med mål och aktiviteter inom andra delar av genomförandeprogrammet, exempelvis för ökat psykiskt välbefinnande, skolnärvaro och rörelse.

MÅL FÖR 2027

UNGA AVSTÅR FRÅN BRUK AV NARKOTIKA

HUR LIGGER VI TILL?

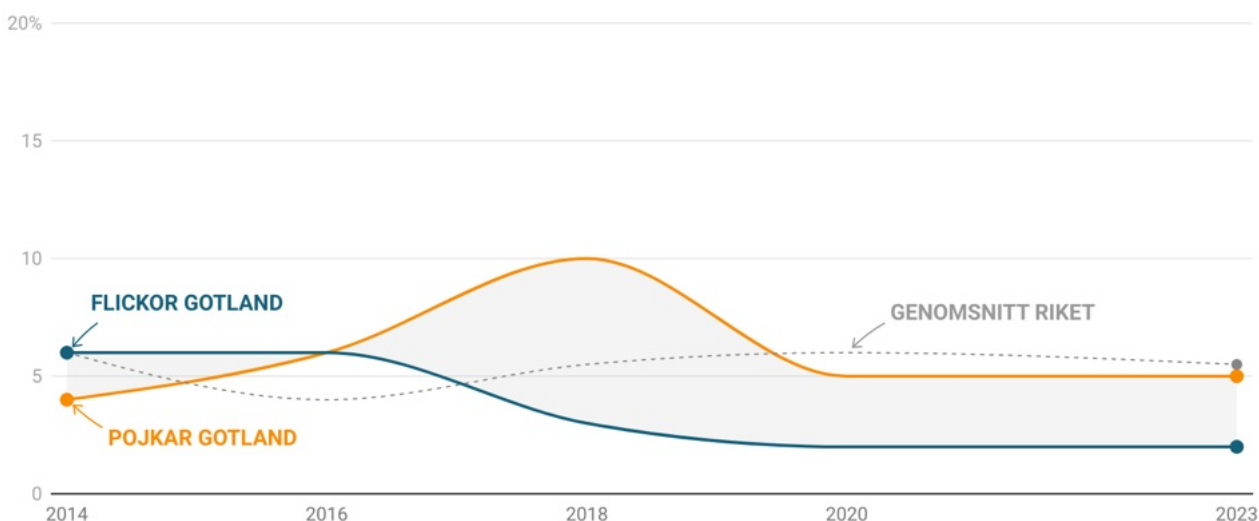
Region Gotland deltar regelbundet i de undersökningar Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN) genomför om bland annat erfarenheter av alkohol, narkotika, doping och tobak (ANDT) bland elever i årskurs nio.

I senaste undersökningen från 2023 uppgav tre procent av elever i årskurs nio på Gotland att de använt narkotika det senaste året och fem procent att de någon gång hade använt narkotika. Det är en lägre andel än riksgenomsnittet.

På Gotland är det vanligare att pojkar använder narkotika än att flickor gör det. Fem procent av pojkarna och två procent att de använt narkotika under de senaste 12 månaderna, av flickorna i årskurs 9 svarade samma sak.

ANVÄNDNING AV NARKOTIKA BLAND UNGA

Andel i årskurs 9 som brukat narkotika under de senaste 12 månaderna

FIGUR 6. NARKOTIKAANVÄNDNING BLAND UNGA. Andelen niondeklassare som använder narkotika är lägre på Gotland än i riket. Särskilt låg är andelen flickor som brukat narkotika det senaste året. **Källa:** Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

FYSISK AKTIVITET

Fysisk aktivitet är en betydelsefull bestämningsfaktor för både fysisk och psykisk hälsa. I kombination med andra hälsosamma levnadsvanor kan fysisk rörelse förbygga till exempel hjärt-kärlsjukdomar, typ 2-diabetes, sjukdomar i rörelseorganen, vissa cancerformer, fetma och psykisk ohälsa.

Rekommendationen för fysisk aktivitet är minst 300 minuter för vuxna som är mycket stillasittande och 150 minuter i veckan för den som är mer rörlig ai sin vardag. Uppföljningar visar att en av tre gotlänningar rör sig mindre än 150 minuter i veckan och att var femte gotlänning (22%) är stillasittande mer än tio timmar per dygn. För ungdomar är rekommendationen i snitt en timmes fysisk aktivitet per dag, det vill säga sju timmar i veckan. De flesta ungdomar på Gotland rör sig mindre.

Den nationella folkhälsoundersökningen visar på skillnader i levnadsvanor mellan i olika grupper i samhället. Exempelvis minskar fysisk aktivitet med åldern men samtidigt är stillasittande minst tio timmar per dag vanligare bland ungdomar än bland äldre. Andelen personer som rör sig mindre än rekommenderade 150 minuter i veckan är också till exempel större bland personer med kort utbildning, låg hushållsinkomst, funktionsnedsättning och som är födda utanför Sverige, jämfört med i befolkningen som helhet

Målet till 2027 är att öka den fysiska aktiviteten i hela befolkningen, med fokus på att nå målet om en timmes fysisk aktivitet om dagen.

MÅL FÖR 2027

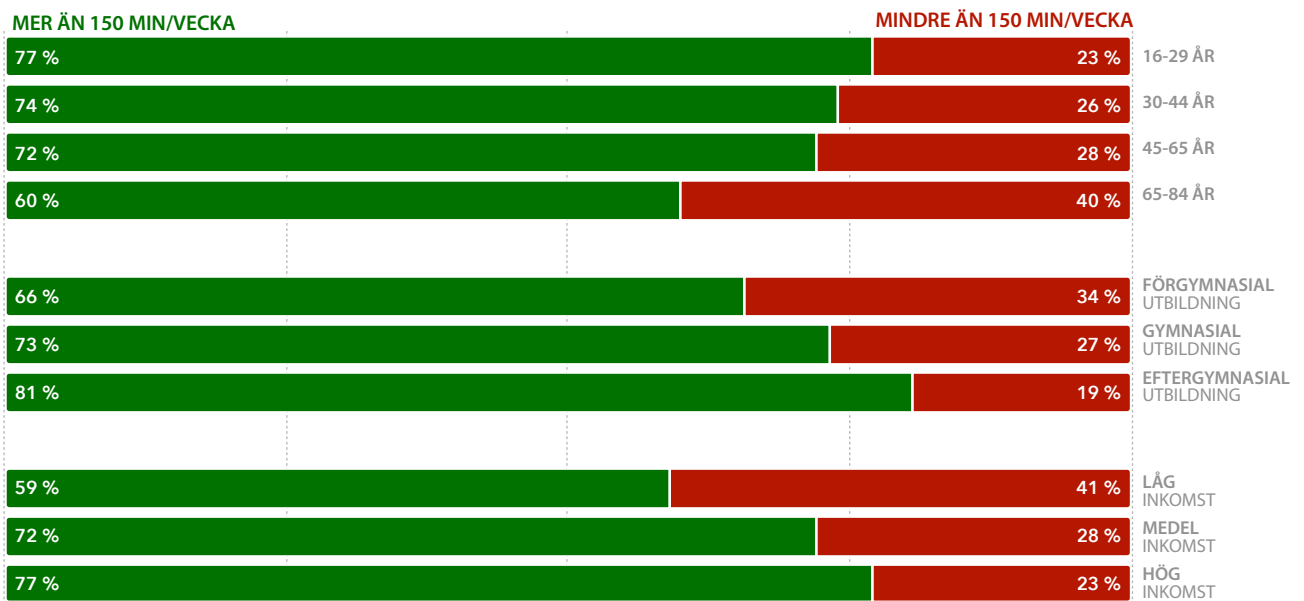
VI RÖR OSS EN TIMME VARJE DAG

HUR LIGGER VI TILL?

Lite mindre än hälften av alla elever på Gotland rör sig mer än fem timmar i veckan. Pojkar är som mer fysiskt aktiva än flickor. Under Coronapandemin ökade den fysiska aktiviteten överlag i den vuxna befolkningen. Bland ungdomar sågs dock en nedgång av fysisk aktivitet under pandemin. En oroande signal är dock att flickorna i årskurs åtta och i första året på gymnasiet vid mätning inte verkar ha återgått till samma nivå av fysiska aktivitet som innan pandemin. I den senaste undersökningen skiljer det 18 procentenheter mellan pojkar och flickor i årskurs åtta.

Fysisk aktivitet mindre än 150 minuter/vecka

Andel (%) personer mellan 16-84 år som har mindre än 150 minuters fysisk aktivitet i veckan.

FIGUR 7. FYSISK AKTIVITET. Grafen visar andelen i olika grupper av befolkningen som rör sig mer än 150 minuter i veckan. Äldre rör sig mindre än yngre. Personer med kortare utbildning och lägre inkomst har dessutom mindre fysisk aktivitet än personer med längre utbildning och högre inkomster. **Källa:** Hälsa på lika villkor.

EN TRYGG OCH ATTRAKTIV LIVSMILJÖ MED GODA UPPVÄXTVILLKOR

Trygghet och säkerhet är en grundläggande förutsättning för välmående. Att utsättas för eller uppleva våld eller kränkande behandling påverkar människor på många olika plan.

Upplevelsen av trygghet är delvis subjektiv. Dessutom förändras den över tid, i takt med samhällets normer, av det offentliga samtalet och nyhetsrapportering. Men det betyder inte att samhällets definitioner av säkerhet och rätten till trygghet är glidande eller luddiga.

En förutsättning för en trygg uppväxt är att ingen ska utsättas för eller bevittna våld i hemmet. För att det ska bli möjligt behövs en ökad medvetenhet om mäns våld mot kvinnor. Men det behövs också en fokusförflyttning, från privat angelägenhet till allas angelägenhet.

Våld kan se ut på olika sätt, såsom fysiskt, psykiskt, sexuellt, materiellt, ekonomiskt, latent, försummelse, hedersrelaterat, vanvård samt våld relaterat till funktionsnedsättning. Specifika insatser kan behöva riktas mot olika grupper exempelvis barn, nyanlända, unga kvinnor, unga män, äldre eller grupper med annan utsatthet.

Ett av målen till 2027 handlar specifikt om detta. I genomförandeprogrammet för social välfärd identifieras flera olika insatsområden kring att förebygga, upptäcka mäns våld mot kvinnor samt att erbjuda stöd för våldsutövande och våldsutsatthet.

2 mål till 2027:

Våld upptäcks och stöd erbjuds

Alla kan delta i den demokratiska samhällsutvecklingen

Det andra 2027-målet i detta kapitel handlar om inkludering och allas möjlighet att delta på rättvisa villkor i den demokratiska samhällsutvecklingen.

Att känna delaktighet och att ha ett socialt sammanhang är en viktig förutsättning för att vi ska må bra. Samtidigt har det stor betydelse för den demokratiska processen där allas röster är grundläggande. På motsvarande sätt kan känslan av att inte vara en del av samhället och utvecklingen skapa utanförskap, ohälsa och minskad upplevelse av tillit.

Målet syftar till att öka tilliten till samhället och den demokratiska samhällsutvecklingen. Det ska också bidra till ökad delaktighet och en upplevelse av att vi kan göra våra röster hörda. Målet riktar sig till Gotlands invånare men bidrar samtidigt till att stärka bilden av Gotland som en plats där alla kan vara en del av samhällsutvecklingen. Inkludering och delaktighet är också viktiga faktorer för att nå framgång för övriga mål i genomförandeprogrammet.

TRYGGHET I HEMMET

Ingen ska utsättas för eller bevittna våld i hemmet, vare sig som vuxen eller barn. Det är en förutsättning för en bra och trygg uppväxt.

Målet handlar om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Det går så klart inte att ha något annat mål än att ingen ska misshandlas i sitt eget hem eller av en person hen har en nära relation med. Syftet med att lyfta våld i hemmet som ett prioriterat mål till 2027 är att skapa förutsättningar att i högre grad än idag förebygga och upptäcka våld, agera och ge stöd till de som utsätts.

Insatser behövs på många olika områden, som att arbeta med kunskapshöjande insatser inom alla sektorer, motverka skadliga maskulinitetsnormer och minska risken för hedersrelaterat våld. Samverkan krävs för att skapa en nolltolerans mot övergrepp och våld.

HUR LIGGER VI TILL?

Mäns våld mot kvinnor är underrapporterat. Liksom många typer av våldsbrott är det svårt att mäta hur vanligt det är, eller om det ökar eller minskar, eftersom en stor del av våldet inte anmäls eller kommer till myndigheternas kännedom. Det så kallade mörkertalet betyder att vi faktiskt inte vet omfattningen.

Den data som finns tillgänglig ger därmed inte en rättvisande bild av verkligheten. Det ska man ha i åtanke när man tittar på statistiken. Och eftersom insatserna för att minska våldet bland annat handlar om att öka anmälningsbenägenheten, det vill säga upptäcka större andel av våldet, innebär det att antalet anmälningar eventuellt kommer att stiga.

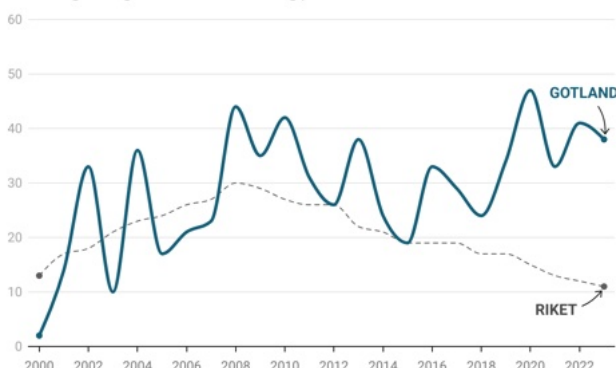
Men det betyder inte att vi inte vet något om vilka insatser som minskar våldet mot kvinnor, vilket stöd som behöver finnas tillgängligt för den som utsätts eller vilka förebyggande insatser som behöver göras.

Våld i nära relationer

Anmälda fall av misshandel i nära relationer är lägre på Gotland än riket i övrigt. Trenden har varit vikande under en tid men anmälningarna ökade igen under pandemi-åren 2020–2022 till samma nivå som 2012.

Anmälningar om grov kvinnofridskränkning

Anmälningar om grov kvinnofridskränkning per 100 000 inv.

MÅL FÖR 2027

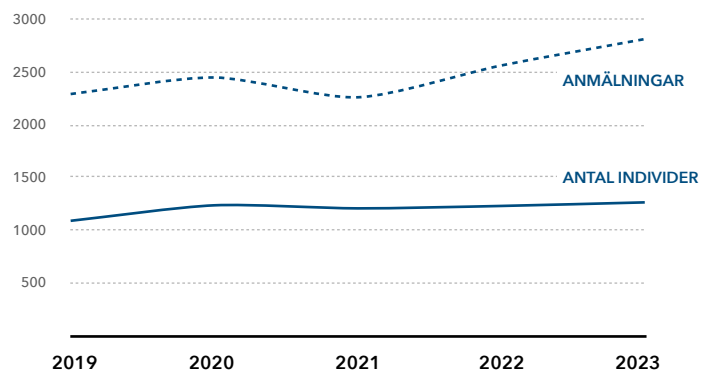
VÅLD FÖREBYGGS, UPPTÄCKS OCH STÖD ERBJUDS

Orosanmälningar

Antalet inkomna orosanmälningar på Gotland har de senaste åren sett en svag ökning. Antalet berörda barn och ungdomar har inte ökat i samma grad även om det även där skett en viss ökning.

INKOMNA OROSANMÄLNINGAR PÅ GOTLAND (2019-2023)

ANTAL OROSANMÄLNINGAR OCH BERÖRDA INDIVIDER

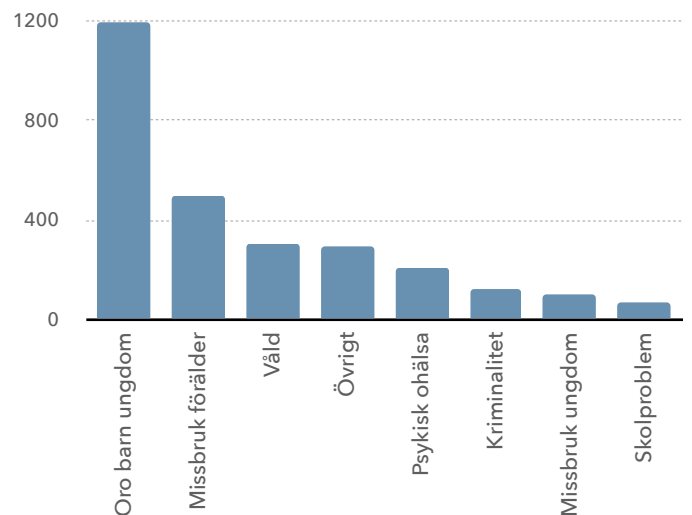

KÄLLA: REGION GOTLAND SOCIALFÖRVALTNINGEN

De flesta inkomna orosanmälningarna handlar om oro för barn/ungdom, missbruk hos förälder och våld.

INKOMNA OROSANMÄLNINGAR PÅ GOTLAND 2023

FÖRDELNINGEN AV OROSANMÄLNINGAR INKOMNA 2023

KÄLLA: REGION GOTLAND SOCIALFÖRVALTNINGEN

TILLIT OCH DELAKTIGHET

Att känna delaktighet i samhället och att ha ett socialt sammanhang är en viktig förutsättning för att vi ska må bra. Det är också avgörande för den demokratiska processen att medborgarna är delaktiga i utvecklingen och har inflytande över förändringar och beslutsprocesser även mellan de allmänna valen.

En fungerande demokrati förutsätter att medborgarna känner förtroende för demokratins samhällsinstitutioner och beslutsprocesser. Runt om i världen har vi under 2000-talet sett hur ett antal tidigare demokratier fallit tillbaka till autokrati efter att förtroendet för samhällets institutioner rase-rats av olika anledningar.

Människors tillit till demokratins förmåga att lösa konflikter på ett rättvist sätt är ett starkt försvar för demokrati och frihet.

Då måste alla grupper inkluderas, ingen får hamna utanför. Alla behöver kunna vara en aktiv del av det gotländska samhället, känna sig sedda, behövda och vara medskapande. De flesta involveras genom familjeliv, skolor, arbetsliv, föreningsliv och andra delar av civilsamhället, men en del hamnar av olika orsaker vid sidan av.

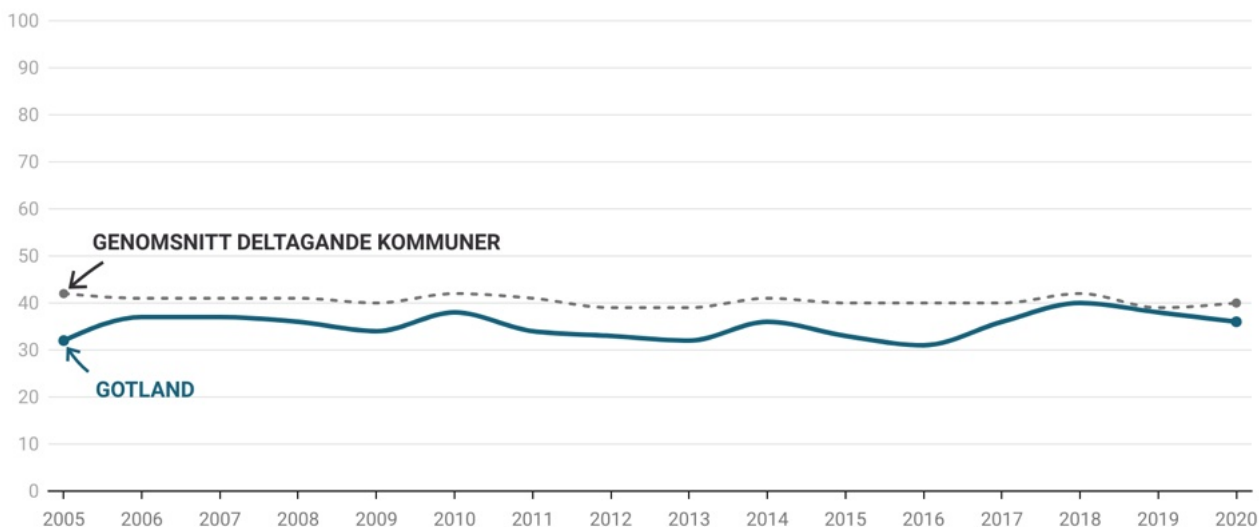
Det offentliga stöd och civilsamhällets engagemang spelar stor roll för att inkludera alla. Det har bland annat visat sig i frågor om etablering och boende för nyanlända.

HUR LIGGER VI TILL?

Genomförandeprogrammet har identifierat tre prioriterade områden som handlar om diskriminering och samhällsnormer, trygghet att delta i samhället samt att undanröja hinder för deltagande. Målet följs upp bland annat genom indikatorerna som beskrivs här.

MEDBORGARINFLYTANDE (0-100)

INDEX 0-100. Tycker du att invånarna i din kommun har möjlighet till insyn och inflytande över kommunens beslut och verksamheter?

FIGUR 8. MEDBORGARINFLYTANDE. Grafen visar ett index över hur medborgarna i en kommun upplever att .kan påverka kommunens beslut och verksamheter. På Gotland ligger nivån lägre än genomsnittet. Dock kan man märka en uppgång på Gotland sedan 2016 och avståndet till genomsnittet har därför minskat. **Källa:** Hälsa på lika villkor.

MÅL FÖR 2027

ALLA KAN DELTA I DEN DEMOKRATISKA SAMHÄLLSUTVECKLINGEN

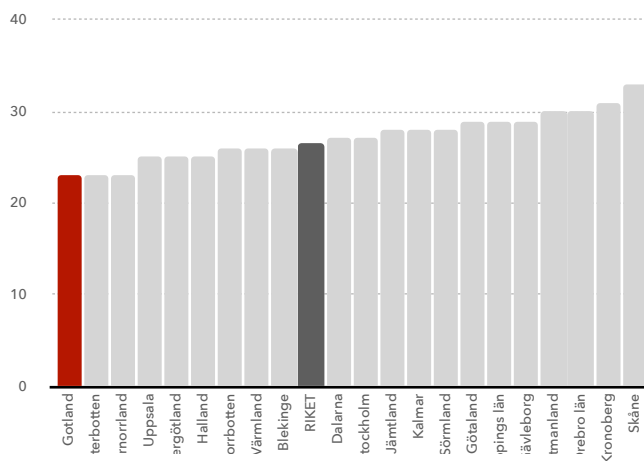
Tillit till andra

Jämfört med övriga regioner upplever gotlänningar trygghet och tillit till andra människor i högre grad än resten av riket. Närhet mellan människor är en styrka för ett samhälle.

En av indikatorerna som följs upp särskilt till 2027 är andelen invånare som tycker att man i allmänhet kan lita på andra människor. Diagrammet nedan visar andelen som svarat nej på den frågan.

AVSAKNAD AV TILLIT

ANDELEN AV BEFOLKNINGEN SOM SVARAT ATT DE SAKNAR TILLIT TILL ANDRA MÄNNISKOR

EFFEKT MÅL 2040

GOD UTBILDNINGSNIVÅ OCH GODA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR LIVSLÅNGT LÄRANDE

Hela utbildningskedjan, från förskola och grundskola till gymnasium och vuxenutbildning, behöver fungera väl, med likvärdiga förutsättningar för alla. Det är en förutsättning för utveckling både för individen och för samhället i stort.

Utbildning är grunden för goda livschanser, ett hälsosamt liv, en väl fungerande kompetensförsörjning och samhällsutveckling. Mer än var tionde elev årskurs 9 på Gotlandsaknar dock behörighet till gymnasieskolan. Fler flickor än pojkar är behöriga till gymnasieskolan och studerar vidare efter gymnasiet. Var fjärde elev i gymnasiet slutför inte studierna med examen eller studiebevis inom fyra år. Alla ungdomar behöver ges möjlighet att fullfölja gymnasiet med godkända betyg.

På Gotland är andelen invånare med eftergymnasial utbildning lägre än i riket. Det finns könsskillnader, där längre utbildning är vanligare bland kvinnor än bland män. Tillgång till längre utbildning är betydelsefull, då kraven på formell kompetens ökar inom arbetslivet. Därför behöver både möjligheterna till eftergymnasial utbildning och övergången från gymnasium till högskola stärkas på Gotland.

2 mål till 2027:

Skolnärvaro ökar både i grundskola och gymnasium

Arbetsmarknaden är tillgänglig för alla

Det gäller såväl eftergymnasiala yrkesutbildningar som akademiska utbildningar.

Två mål till 2027 är identifierade i genomförande programmet i detta kapitel. Det ena handlar om att öka skolnärvaron och hitta stöd och lösningar för att komma till rätta med bakomliggande orsakerna till skolfrånvaro.

Det andra målet handlar om tillgängligheten på arbetsmarknaden. Det målet

ÖKAD SKOLNÄRVARO

Det finns ett starkt samband mellan genomförd skolgång och hälsa, både under skolgången och i framtiden. Hög skolnärvaro är därför en viktig bestämningfaktor för individers hälsa och för en samhällsutveckling mot social hållbarhet.

Fungerande skolgång är en viktig förutsättning för individens hälsa och utveckling genom hela livet. Det är inte bara skolans ansvar. Målet uppnås genom aktiviteter och samverkan mellan relevanta aktörer för att barn ska få goda förutsättningar genom hela uppväxten att utveckla kognitiva, emotionella, sociala och fysiska förmågor.

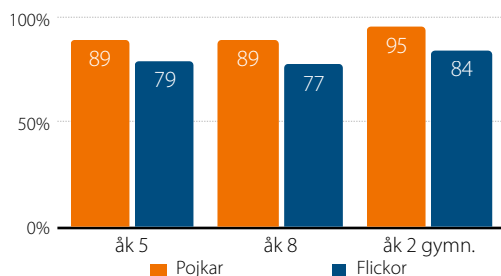
HUR LIGGER VI TILL?

Skolfrånvaron följs upp löpande inom varje rektorsområde. Under läsåret 2022/2023 var den samlade frånvaron, för å kallad giltig och ogiltig skolfrånvaro, 11,5 procent i grundskolorna inom regionens regi. Mer specificerad statistik om detta, till exempel utifrån kön, är under uppbyggnad in Region Gotland. Förflyttningen på detta område följs även upp av andra indikatorer.

Trygghet i skolan

Att känna trygghet i skolan är ett av de prioriterade insatsområdena för att öka skolnärvaron. Andelen som känner sig trygga i skolan är generellt sett något högre på Gotland än i riket. Men upplevelsen av trygghet i skolan skiljer sig utifrån kön. Det är vanligare bland pojkar än bland flickor, i alla årskurser där det mäts: årskurs fem, åtta och år två på gymnasiet.

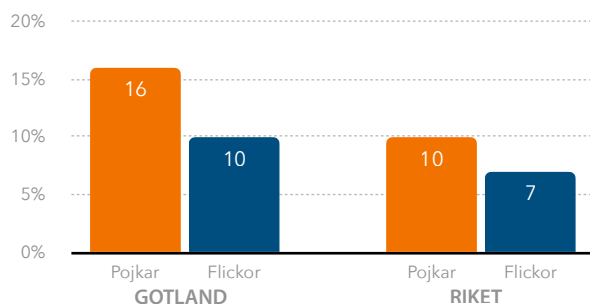
ANDEL SOM KÄNNER SIG TRYGGA I SKOLAN

Indraget studiestöd för ogiltig frånvaro

Andelen gotländska gymnasieelever som fått indraget studiestöd på grund av frånvaro är större på Gotland jämfört med i riket. Både på Gotland och nationellt är det vanligare bland pojkar än bland flickor.

INDRAGET STUDIESTÖD PÅ GRUND AV FRÅNVARO (%)

MÅL FÖR 2027

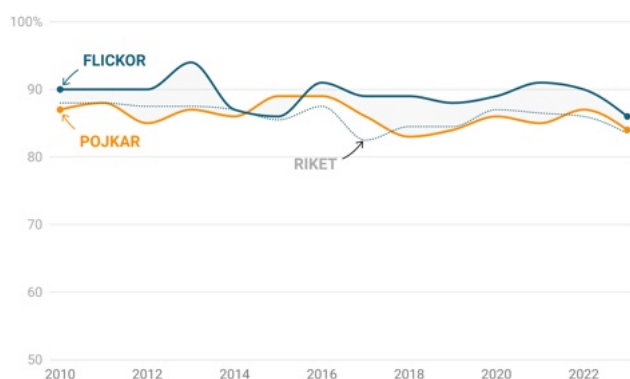
SKOLNÄRVARO ÖKAR BÅDE I GRUNDSKOLA OCH GYMNASIUM

Behörighet till gymnasiet

Andelen elever i årskurs nio på Gotland som har behörighet till yrkesprogram minskade mellan 2022 och 2023, både bland flickor och pojkar. Andelen behöriga elever har tidigare varit högre på Gotland än i riket medan skillnaden nu inte är lika tydlig. Behörighet till gymnasiet yrkesprogram är något vanligare bland flickor än bland pojkar.

ANDEL ELEVER MED BEHÖRIGHET TILL YRKESPROGRAM

ANDEL ELER I ÅRSKURS NIO MED BEHÖRIGHET TILL YRKESPROGRAM

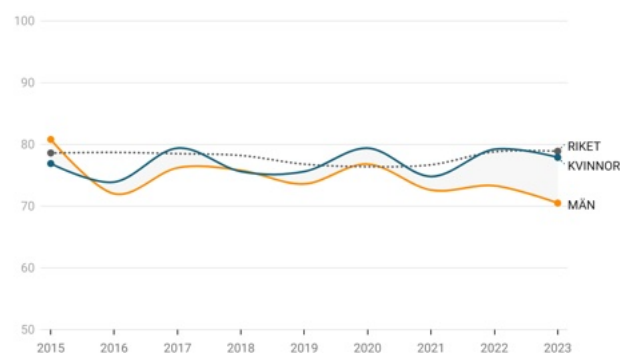

Gymnasieexamen inom fyra år

Andelen av elever på gymnasiet som slutfört examen inom fyra år är mindre på Gotland än i riket och där har skillnaderna ökat de senaste två åren. Kvinnor når i högre grad en examen och andelen män med en examen är även lägre i jämförelse med riket.

ELEVER MED EXAMEN INOM FYRA ÅR

ANDEL GOTLÄNDSKA ELEVER SOM TAGIT GYMNASIEEXAMEN ELLER FÅTT STUDIEBETYG INOM FYRA ÅR.

SAMMANFATTNING OCH REKOMMENDATIONER

Inkludering och delaktighet i samhället skiljer sig fortsatt mellan olika grupper och medför att en betydande andel av befolkningen upplever exempelvis kränkande bemötande, ensamhet och avstår från att delta i demokratiska val.

För att motverka detta har bland annat insatser gjorts för att minska ofrivillig ensamhet, exempelvis projekt med vård-samordnare på vårdcentral och samverkan kring kultur för hälsa. Utöver detta har Tillväxt Gotland, Arbetsförmedlingen och Region Gotland m. fl. tillsammans initierat projekt *Gotland Forward – en kompetensarena för alla!* Projektet syftar till att få fler individer till egen försörjning genom utökad och tätare samarbete mellan Region Gotland, andra myndigheter och näringsliv.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning behöver aktörer på Gotland tillsammans hålla i och förstärka arbete för ökad inkludering och delaktighet i samhället, exempelvis insatser för att:

- motverka skadliga exkluderande samhällsnormer.
- möjliggöra utbildning, sysselsättning och socialt deltagande för alla oavsett bakgrund och funktionsförmåga.
- minska ensamhet.

Upplevd tillit och trygghet skiljer sig fortfarande mellan olika grupper i samhället. Det finns också fortsatt problem med mäns våld mot kvinnor och annan brottslighet, som exempelvis narkotikarelaterad kriminalitet. För att motverka detta har det under 2023 arbetats på flera fronter. Samverkansprojektet *Södra Gotland samverkar* har fått finansiering från Jämställdhetsmyndigheten och fokuserar på våldspreventivt arbete. Utöver detta beslutade regionfullmäktige om en ny samverkansstruktur kring brottsförebyggande arbete som ett led i att leva upp till lagen som trädde i kraft 1 juli som ger kommuner ett lagstadgat ansvar att samordna det brottsförebyggande arbetet. I uppbyggnaden av samverkansstrukturen sker ett tätt samarbete mellan framför allt Region Gotland, polisen och Länsstyrelsen Gotlands län. Slutligen har Region Gotland och polisen samverkat i det brottsförebyggande arbetet genom regelbundna avstämningar i *Operativt Samverkansforum* där flera olika aktörer ingår.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning behöver aktörer på Gotland tillsammans hålla i och förstärka åtgärder för:

- specifikt brottsförebyggande arbete.
- grundläggande förutsättningar för ett tryggt samhälle, som exempelvis insatser så att människor blir inkluderade och delaktiga i samhället.

Det finns omotiverade skillnader i hälsa, levnadsvanor och andra faktorer som påverkar hälsan, mellan grupper i samhället. För att motverka detta har aktörer på Gotland arbetat aktivt. Bland annat har ett omställningsarbete till ett hälso- och sjukvårdssystem för hälsa genom hela livet pågått i samverkan mellan flera förvaltningar. Utöver denna satsning driver energicentrum Gotland projektet *Framtiden är Aktiva Ungas Mobilitet*, där målet är att styra om resmönster till gång, cykel och kollektivtrafik vilket har såväl positiva hälso- som miljöeffekter. Slutligen har det under 2023 gjorts många åtgärder som gynnar möjligheten för barn, unga och vuxna att genomföra utbildning med godkända resultat. Exempelvis *Bokstart Gotland*, utbildningen *Föräldrar i nytt land*, arbete med tillgängliga lärmiljöer, samverkan för ökad skolnärvaro, arbete för säker skolväg och satsningar för ökad rörelse och jämställdhetsarbete på ungdomsgårdarna.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning behöver aktörer på Gotland tillsammans hålla i och förstärka åtgärder för likvärdiga förutsättningar för god hälsa, som exempelvis insatser:

- som ökar skolnärvaron i grundskola och gymnasium
- inom hälsofrämjande och förebyggande arbete för hela befolkningen, men med extra fokus på grupper med störst risk för ohälsa.

ÖVERGRIPANDE MÅL 2040

EN FÖREBILD I KLIMAT OCH ENERGIOMSTÄLLNINGEN

Klimat- och energiomställningen är vår tids största utmaning. Den berör alla delar av vårt samhälle och kommer göra det under lång tid framöver. Den globala uppvärmningen kommer att få stora konsekvenser för alla samhällen och ekosystem och förändra förutsättningarna på jorden dramatiskt. För varje hundra grader vi klarar av att hålla nere uppvärmningen förbättras våra chanser i framtiden och risken för katastrofala följder runt om i världen minskar.

I den regionala utvecklingsstrategin utgör klimattutmaningen ett av de tre övergripande målen och utav de 12 effektmålen som Gotland ska uppfylla till 2040 handlar två om klimatomställningen och tre om andra viktiga miljömål.

För att nå målen i klimatomställningen ska de gotländska utsläppen av växthusgaser ha upphört senast 2040 och energianvändningen ska vara baserad på förnybar energi.

Genomförandeprogrammet för klimat, energi och miljö har utifrån den utmaningen definierat åtta delmål att nå redan till 2027 för att hålla takten i omställningen.

År 2027 ska utsläppen från transportsektorn ha minskat med 70 procent jämfört med 2010. Det betyder att utsläppen från personbilstrafiken i det närmaste behöver halveras från dagens nivå.

Den andra stora utmaningen i klimatomställningen är att den stora energiomställningen även omfattar utsläppen från cementindustrin och planerna på att göra den i det närmaste utsläppsneutral. Det kräver samordning och att flera olika processer och insatser inom samhällets olika delar görs samtidigt, då de är beroende av varandra.

ÖVERGRIPANDE MÅL 2040

EFFEKT MÅL 2040

MÅL FÖR 2027

Figur 9 Del 2 utgår från det övergripande målet Gotland är en förebild i energi- och klimatomställningen och handlar om klimat, energi och miljöfrågor. Det övergripande målet omfattar fem av tolv effektmål till 2040. I Genomförandeprogrammet för klimat, energi och miljö finns åtta delmål som ska nås till 2027. Detta kapitel beskriver var vi idag befinner oss i utvecklingen mot de målen.

EFFEKT MÅL 2040

ETT KLIMATNEUTRALT GOTLAND

Senast år 2045 ska Sverige vara klimat neutralt, det vill säga inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser. Gotland har beslutat att gå före och nå målet om klimatneutralitet redan 2040.

Den utmaningen är särskilt stor för Gotland med ett antal förutsättningar som lett till större utsläpp än de flesta andra regioner har.

Eftersom Gotland är en ö, utan fast förbindelse med fastlandet, är vi beroende av färjetrafik och flyg för transporter till och från resten av landet. Jämfört med övriga regioner har vi dessutom en relativt stor jordbrukssektor och är mer bilberoende än många andra delar av landet, vilket båda är faktorer som bidrar till ökade utsläpp av växthusgaser.

Bland landets 290 kommuner är det bara två, Luleå och Göteborg, som har högre totala utsläpp av växthusgaser än Gotland. Av hela Sveriges totala klimatutsläpp kommer fyra procent från Gotland.

Anledningen är i första hand att Sveriges största cementfabrik finns på ön, i Slite på norra Gotland. Industriutsläppen står därför för 77 procent av Gotlands samlade utsläpp av växthusgaser medan jordbruket och transporterna står för 12 respektive 7 procent. I resten av landet ser fördelningen helt annorlunda ut.

5 MÅL TILL 2027

Utsläppen av växthusgaser ska kontinuerligt minska med 10-15% per år jämfört med föregående år

Minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg till och från Gotland

Växthusgasutsläppen från transporter på Gotland har minskat med 70% jämfört med 2010 års nivå

Infrastruktur för publik elektrisk laddning och försäljningsställen för förnybara drivmedel är godtagbar över hela Gotland

Minst 25 procent av nybyggda bostadshus ska vara miljöcertifierade

För att klara målet krävs att vi minskar vår klimatpåverkan hela samhället. Det krävs minskningar inom alla sektorer. Vissa delar av omställningen kräver planering och investeringar under lång tid, inom många olika områden, för att kunna förverkligas.

GOTLANDS KLIMATPÅVERKAN ÄR BLAND DE HÖGSTA I LANDET

Totala utsläpp av växthusgaser och BNP för alla kommuner

FIGUR 10. UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER PER KOMMUN. Diagrammet visar landets kommuner med utsläpp av växthusgaser på den stående axeln och Bruttoregionprodukt (BRP) på den liggande axeln. Ju högre upp i diagrammet, desto större utsläpp och ju längre högerut desto rikare kommun. Gotland landets tredje största utsläpp av växthusgaser. Källa: Nationella emissionsdatabasen och kolada.se.

MINSKADE KLIMATUTSLÄPP

Fram till år 2027 ska Gotlands totala utsläpp av växthusgaser ha minskat med 10-15 procent per år. Det kräver betydligt större insatser än vi sett de senaste åren.

En förutsättning som skiljer Gotland från övriga regioner är att större delen av klimatutsläppen inom Gotlands gränser kommer från en enda utsläppskälla, cementindustrin. Att de totala utsläppen är så beroende av en och samma källa påverkar hur detta mål mäts på bästa sätt. Både framsteg och brist på framsteg kan lätt döljas av utsläppen från cementindustrin. Därför finns det skäl att mäta och redovisa Gotlands totala utsläpp både med och utan industriutsläppen inkluderade.

För att nå klimatmålen måste alla delar av samhället bidra, utsläppen måste minska inom alla sektorer. För Gotlands del är det extra viktigt att utsläppen från cementindustrin minskar, eftersom de är så dominerande.

Enligt redovisade planer för att fånga in och lagra koldioxiden från cementproduktionens utsläpp, skulle en av Sveriges enskilt största utsläppskällor kunna bli klimatneutral i början av 2030-talet. Enligt industrins egna planer kan produktionskedjan till och med kunna bli klassad som en "koldioxidsänka", det vill säga reducera mängden växthusgaser i atmosfären.

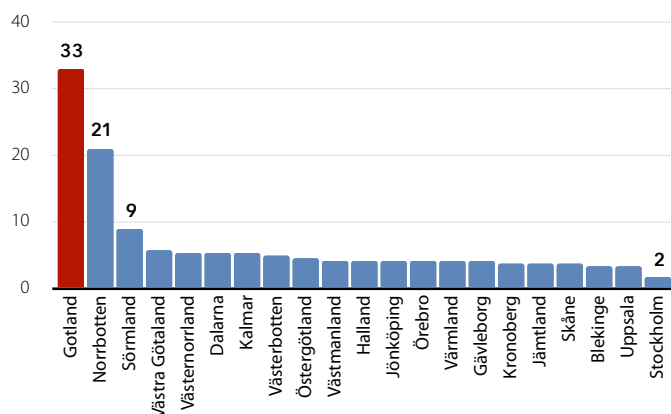
MÅL FÖR 2027

UTSLÄPPEN AV VÄXTHUSGASER SKA KONTINUERLIGT MINSKAS MED 10–15 % PER ÅR JÄMFÖRT MED FÖREGÅENDE ÅR

Men de gotländska klimatutsläppen ligger i topp även inom andra sektorer. Jämfört med övriga regioner har Gotland högst per capita-utsläpp också från jordbruket och näst högst från transporter.

KLIMATUTSLÄPP PER PERSON

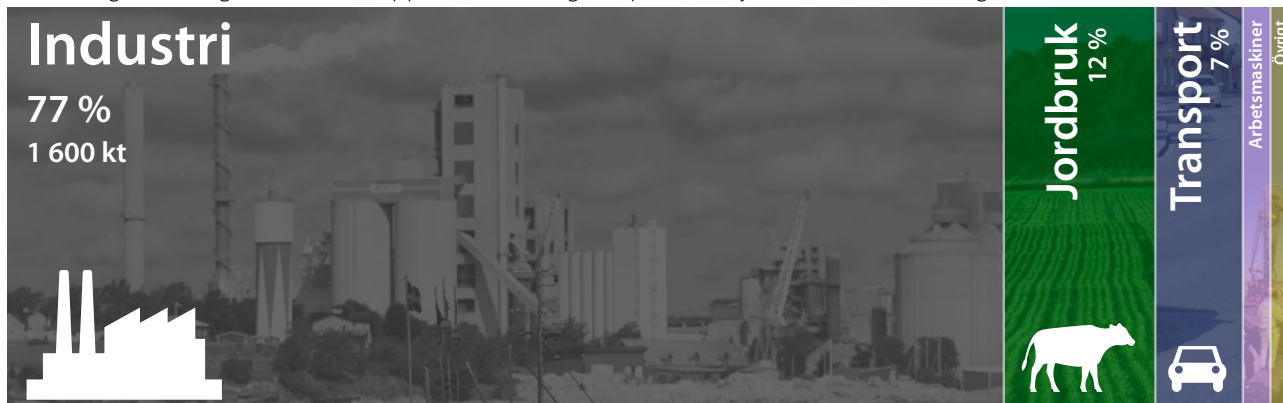
UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER PER PERSON I LANDETS REGIONER

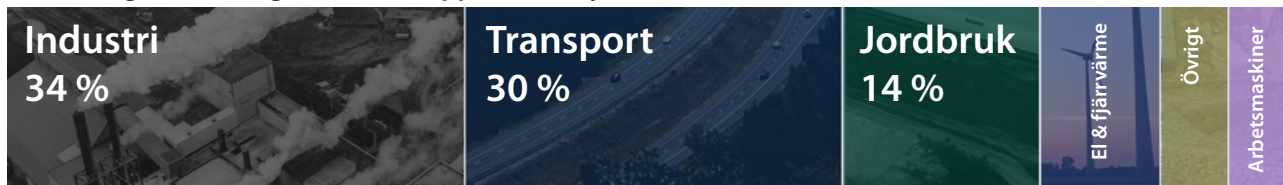
Källa: Nationella emissionsdatabasen

FÖRDELNINGEN AV GOTLANDS KLIMATUTSLÄPP 2022

Fördelningen av de gotländska utsläppen av växthusgaser per sektor jämfört med fördelningen i riket

Fördelningen av Sverige totala utsläpp 2022, för jämförelse

Figur 11. Utsläpp per sektor. Illustrationen visar fördelningen av klimatutsläppen mellan olika sektorer. På Gotland står industrin för 77 procent av alla utsläpp, jordbruket står för 12 procent och transportsektorn utgör 7 procent. I hela riket utgör industriutsläppen bara 34 procent av utsläppen medan transporter står för 30 och jordbruket står för 14 procent. Det visar att utsläppen från industrin och jordbruket har en mer dominerande roll på Gotland än i resten av landet. Källa: Nationella emissionsdatabasen.

HUR LIGGER VI TILL?

Ett första etappmål är alltså att minska de totala utsläppen av växthusgaser med 10 till 15 procent varje år fram till år 2027. Kommer vi klara det?

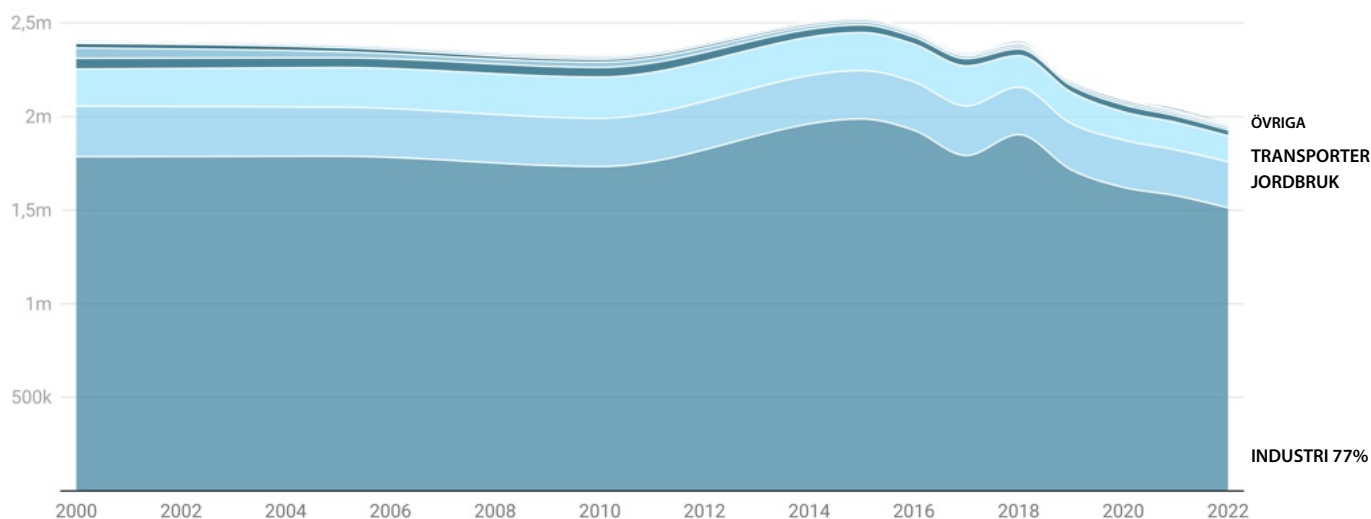
Sedan 2015 har Gotlands totala utsläpp minskat med 22 procent vilket är ett tydligt trendbrott från årtionden av ökade utsläpp. Det är dock en minskningstakt som ligger långt under målet vi satt till 2027. Minskningen mellan 2015-2022 motsvarar en årlig minskning med 3,6 procent. Målet för Region Gotland är en genomsnittlig minskning med 10-15 procent per år mellan 2022-2027.

Eftersom utsläppen från cementindustrin har så stor påverkan på de totala siffrorna är det värt att titta på utsläppen för övriga kategorier separat. Utsläppen av växthusgaser från Gotland inom de övriga sektorerna, har i de flesta fall minskat något snabbare på lång sikt. Men gemensamt för alla kategorier av utsläpp är att de minskar betydligt långsammare än den önskade takten.

Eftersläpningen av utsläppsdata på regional nivå, gör att vi idag bara kan svara på hur utvecklingen sett ut fram till år 2022.

GOTLANDS TOTALA KLIMATUTSLÄPP 2000-2022

Utsläpp av växthusgaser på Gotland, angivet som ton koldioxidekvivalenter.

FIGUR 12. TOTALA UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER. Grafen visar förändringen av de totala klimatutsläppen från Gotland 2000-2022. Utsläppen var i stort sett oförändrade under många år men började stiga runt 2010 för att först efter 2016 börja sjunka. Efter trendbrottet 2016 har utsläppen minskat med cirka 3-4 procent årligen. **Källa:** Nationella emissionsdatabasen.

MINSKADE UTSLÄPP FRÅN TRANSPORTER MED 70%

Det är bara tre år kvar till 2027. Då ska utsläppen av växthusgaser från transporter ha minskat med 70 procent jämfört med år 2010.

Enligt Sveriges officiella miljömål ska landets utsläpp av växthusgaser från inrikes transporter år 2030 ha minskat med minst 70 procent jämfört med år 2010. Region Gotland har beslutat att gå före och uppnå målet redan 2027.

HUR LIGGER VI TILL?

Enligt den senaste tillgängliga statistiken, vilket är från 2022, hade utsläppen minskat med 28 procent jämfört med 2010. Det betyder att vi med bara fem år kvar inte kommit halvvägs mot målet.

Den utsläppskategori som lyckats med största utsläppsminskningarna är busstrafiken som har ersatt de fossila drivmedlen med biogas och HVO.

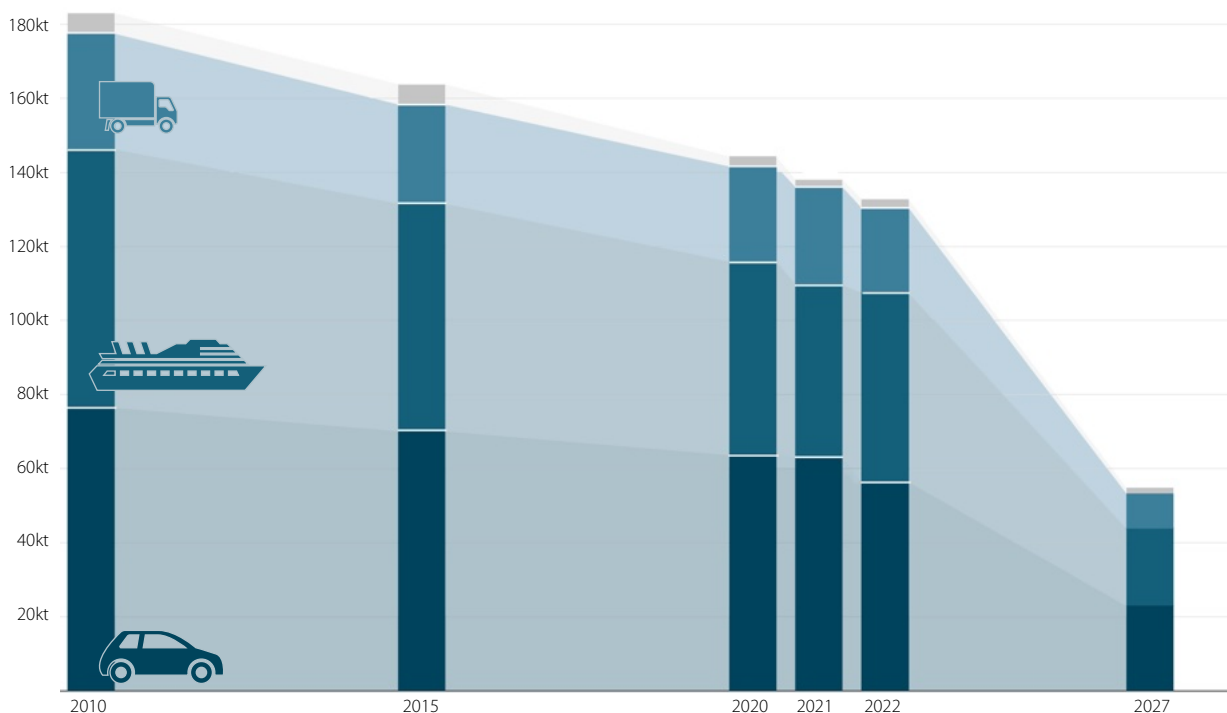
MÅL FÖR 2027

VÄXTHUSGASUTSLÄPPEN FRÅN TRANSPORTER PÅ GOTLAND HAR MINSKAT MED 70% JÄMFÖRT MED 2010 ÅRS NIVÅ

De transportslag som står för den absolut största andelen av utsläppen från transportsektorn är personbilstrafiken, inrikes sjöfart och lastbilar. Inom alla de transportslagen har omställningen gått för långsamt.

GOTLANDS KLIMATUTSLÄPP FRÅN TRANSPORTER

Utsläpp av växthusgaser från transporter på Gotland (2010-2022).

Figur 13. Utsläpp från transporter. Utsläppen från transportsektorn har minskat från cirka 180 tusen ton koldioxidekvivalenter år 2010 till cirka 130 tusen ton 2022. För att nå målet om en minskning med 70 procent behöver utsläppen minska med ytterligare 77 tusen ton till 2027. Källa: Nationella emissionsdatabasen

UTSLÄPP FRÅN SJÖFART

Utsläppen från sjöfarten har legat relativt konstant de senaste åren. Klimatpåverkan var som störst runt 2010 och är idag 27 procent lägre. Den största delen av utsläppen kommer från färjetrafiken mellan Gotland och fastlandet. 2021 byttes drivmedlet i två av de tre gotlandsfärjorna från marin diesel till LNG med inblandning av 10 procent biogas.

På grund av kraftigt ökade priser på drivmedel som en följd av Rysslands krig mot Ukraina återgick dock Destination Gotland under 2021 och 2022 till att använda diesel. En färjetrafik som körs på fossilfritt bränsle är en viktig förutsättning för att kunna nå målet om klimatneutralitet.

En utmaning för data om utsläppen från sjöfart runt ön är att beräkna vilken sjöfart som ska räknas in i Gotlands territoriella utsläpp. Dessutom finns frågetecken kring utsläpp från försvarets aktiviteter på och runt Gotland, då de inte ingår i den offentliga redovisningen på samma sätt som övrig verksamhet.

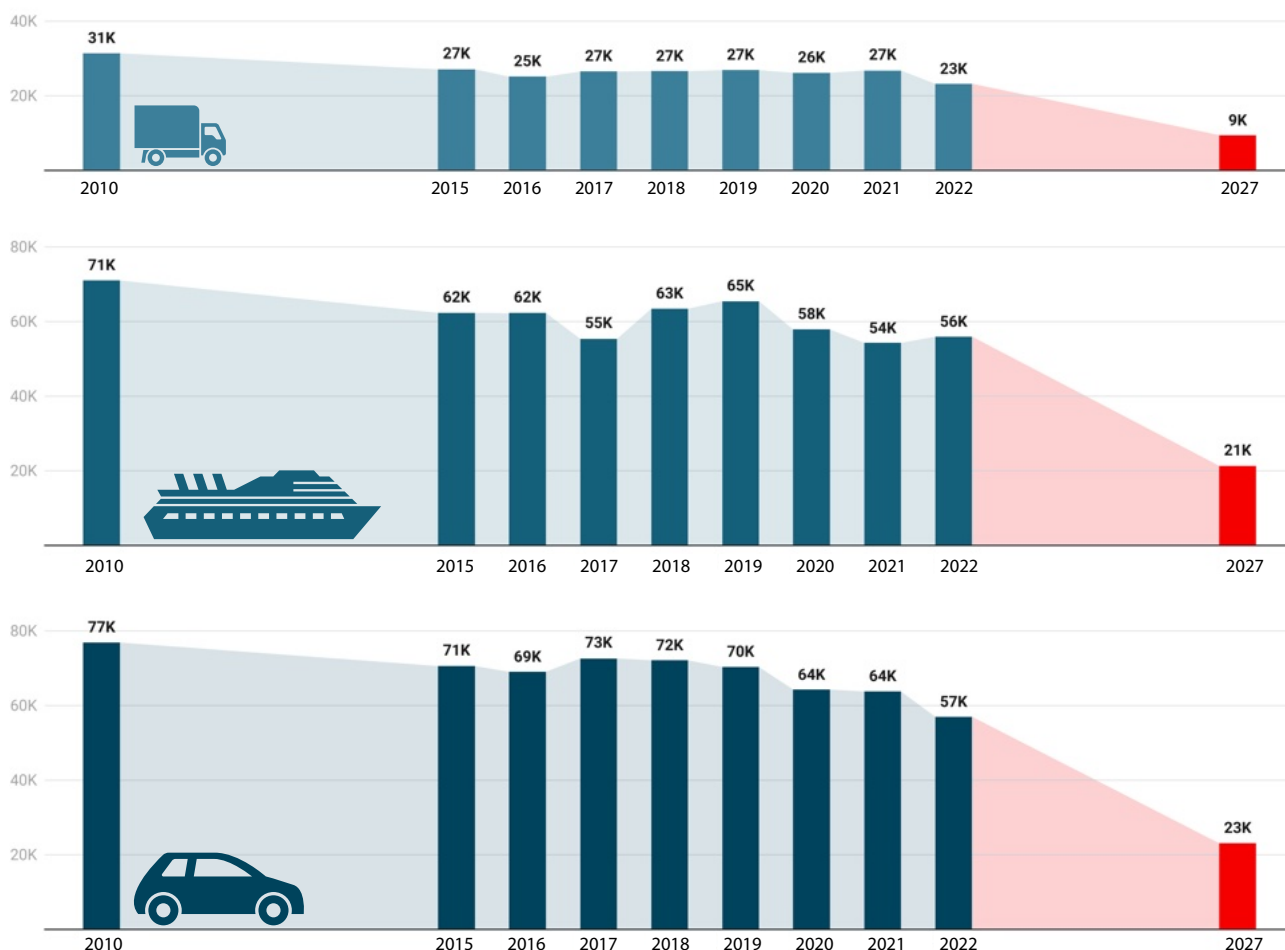
UTSLÄPP FRÅN VÄGTRAFIKEN

Utsläppen från vägtrafiken har minskat lika långsamt som utsläppen från sjöfarten. År 2022 var utsläppen från personbilar och lastbilar 27 procent lägre än 2010. En minskning med 70 procent till 2027 ligger just nu utom räckhåll. Ett positivt tecken är dock att takten i omställningen har ökat sedan 2020. Till viss del beror det på ett minskat resande på grund av coronaepidemin och dyrare priser på drivmedel. De ändrade resemönster som restriktionerna innebar har till viss del fortsatt efter pandemin.

Dessutom har omställningen till klimatvänliga drivmedel och klimatvänligare bilar rent generellt minskat utsläppen från biltrafiken. Men utifrån de senaste årens trender och dagens beslutade styrmedel kommer den utvecklingen inte att räcka för att nå målet om minskade utsläpp från bilar och lastbilar med 70 procent till 2027.

KLIMATUTSLÄPP FRÅN BÅTAR, BILAR OCH LASTBILAR

Utsläpp av växthusgaser, uttryckt i ton koldioxidkvivalenter

FIGUR 14. UTSLÄPP FRÅN SJÖFART, BILAR OCH LASTBILAR. Den röda stapeln 2027 visar vad målet om 70 procents minskning sedan 2010 innebär. Källa: Nationella emissionsdatabasen.

ELFLYG TILL GOTLAND

Gotlands läge innebär både fördelar och utmaningar. Fokus ligger ofta på att hitta lösningar på de hinder som ö-läget skapar. Men Gotland har mycket bra förutsättningar för att bli en av de första regionerna att knytas samman med huvudstaden med elflyg.

Flygförbindelserna med omvärlden är en nyckelfråga för Gotland. Idag har Gotland reguljär flygtrafik till Stockholm varje dag under hela året, samt som oftast på veckobasis direktflyg till och från Göteborg och Malmö. Under högsäsong ökar antalet destinationer, passagerare, avgångar och ankomster avsevärt. Samtidigt som goda förbindelser med fastlandet är en grundläggande fråga för gotländskt samhälle och näringsliv är både flyg- och färjetrafiken behäftad med negativa följd effekter för klimat och miljö.

Även om både flygplan och färjor kan köras med en viss inblandning av biobränsle är den trafik som bedrivs till och från Gotland i dagsläget långt ifrån fossilfri. För att upprätthålla eller förbättra tillgängligheten till och från Gotland, utan att bidra till klimatförändringen, behövs nya och mer hållbara sätt att resa till och från Gotland. Elflyg och hybrid-flyg är därför intressant för Gotland.

Gotlands Trafikråd arbetar för att främja klimatsmarta och goda kommunikationer till och från samt på Gotland. Rådet består av representanter från näringsliv, myndigheter, organisationer, infrastrukturansvariga och trafikoperatörer. Trafikrådet har enats om ständpunkten att flyg till Gotland bör vara bland de första sträckorna där elflyg i kommersiell trafik blir verklighet.

Region Gotlands mål är att minst en operatör ska flyga kommersiellt med elflyg till och från Gotland 2027. Även om teknikutvecklingen i dagsläget inte kommer att klara av den tidsramen, så finns det stora möjligheter att nå målet inom en inte alltför avlägsen framtid.

Elflygplan väntas flyga något långsammare än konventionella flygplan. Utifrån tillgänglighetsaspekten är tidsvinsterna för de flesta befintliga sträckor relativt små jämfört med tåg och ibland även jämfört med bil. Eftersom resan till Gotland går över hav minskar konkurrensen från andra trafikslag gällande restider, och sträckan är således lämplig för introduktion av elflyg.

Vinsten med en elflyglinje ligger i att kunna öka resandet mellan Gotland och fastlandet och därmed minska avståndet, på ett mer ekologiskt hållbart sätt. Det betyder mycket för Gotlands attraktionskraft, för möjligheten för fler att bosätta sig arbeta och studera på ön. För att nå nationella och globala klimatmål måste de som har möjlighet att gå före också vara de som tar de första stegen. Det är till och

MÅL FÖR 2027

MINST EN OPERATÖR FLYGER KOMMERSIELLT MED ELFLYG TILL OCH FRÅN GOTLAND

med en komparativ fördel för de länder, städer och regioner som har den möjligheten.

Globalt sett tillhör Sverige de länder som ofta haft den möjligheten och Gotland med det relativt korta avståndet till Stockholm, vårt beroende av goda kommunikationer med omvärlden och den kapacitet som finns genom samverkan mellan relevanta aktörer är unikt väl anpassat för att vara pionjär inom detta område. Därför behöver Gotland vara redo att ta emot elflyget när tekniken väl finns..

HUR LIGGER VI TILL?

Målet om att minst en operatör flyger kommersiellt med elflyg mellan Gotland och fastlandet år 2027 är ambitiöst och antaget med vetskap om att teknikutvecklingen kanske inte skulle kunna hinna den tidsplanen. I dagsläget ser det inte ut som att någon av de ledande utvecklarna kommer ha möjliggjort kommersiella elflygplan till 2027, men deras tidsplan ligger bara några fåtal år efter.

Under tiden pågår arbetet mot målet på flera plan, i bred samverkan.

- Gotlands nätverk för elflyg drivs sedan 2022 av Region Gotland och Svenska Spel. Nätverket har arrangerat flera seminarier och evenemang för att belysa och driva frågan.
- I oktober 2023 arrangerade Gotlands nätverk för elflyg, Science Park Gotland och Uppsala universitet en workshop, för att skapa nya insikter och en gemensam syn på utmaningar och lösningar för elflyget. En slutsats var att det behövs en färdplan för vad som behöver ske för att få elflyget att landa på Gotland.
- I februari 2024 påbörjades en förstudie genom Science Park Gotland för att utforska och utveckla förutsättningar för elflyg på Gotland, med två tydliga delar:
  1. En färdplan för elflyg på Gotland 2028.
  2. Ett koncept för en årligt återkommande konferens om hållbart flyg. Inom ramen för förstudien ska också en fortsatt satsning säkras.

LADDNINGSTÄLLEN FÖR ELBILAR OCH TANKNING MED FÖRNYBARA DRIVMEDEL

Den enklaste omställningen är att köra motorfordon på flytande förnybara drivmedel som fordonen i befintligt skick är godkända för, vilket är E85 (etanol), RME (rapsmetylester) och HVO (hydrerad vegetabilisk olja). Dessa finns att tanka på flera ställen på Gotland.

När det gäller elektrisk laddning sker den i volym framförallt över en heldag eller över natten i anslutning till arbetsplats, hemmet eller övernattningsboende för besökare. Laddinfrastruktur blir allt mer efterfrågat och exempelvis vid köp av lägenhet är det numera en viktig faktor i val av plats.

Gotland har god tillgänglighet bland annat tack vare att besöksnäringen varit aktiv i frågan om behovet av att erbjuda laddning till besökare. Turister är de som använder publik laddning mest, lokalbefolkning laddar mestadels hemma. Detta hänger ihop med att behovet av laddinfrastruktur till mångt och mycket är säsongrelaterat. Under sommaren ökar mängden elbilar på ön med cirka 20 gånger. Utifrån detta behöver det finnas effektiva och smarta lösningar som passar det ojämna behovet. Placeringen av laddinfrastruktur är minst lika viktigt som kvantitet - målpunkter, resmönster och lösningar som främjar effektivt användande får inte prioriteras ned i jakten på fler stolpar.

Det finns numer snabbladdning på flertalet stället, även om de har olika effekt, snabbast är den på Lundbygatan i Visby med 350 kW.

I januari 2024 antog Region Gotland, tekniska nämnden riktlinjer för laddinfrastruktur som möjliggör för etablering av laddstolpar på både kvartersmark och allmän platsmark. På så vis kan Region Gotland bidra till att infrastrukturen för fossilfria drivmedel sprids över hela ön.

Det finns två plattformar som visar digitalt hur laddinfrastrukturen ser ut i nuläget, *ChargeFinder* och *Drivmedla*.

MÅL FÖR 2027

INFRASTRUKTUR FÖR PUBLIK ELEKTRISK LADDNING OCH PUBLIKA FÖRSÄLJNINGSTÄLLEN FÖR FÖRNYBARA DRIVMEDEL ÄR GODTAGBAR ÖVER HELA GOTLAND

HUR LIGGER VI TILL?

Det rullar allt fler elbilar på landets vägar. Men antalet laddstolpar ökar inte i samma takt. Endast tre län; Gotland, Jämtland och Blekinge har tillräckligt med laddstolpar för att täcka behovet hos antalet laddbara bilar i länen. På Gotland ökade antalet laddstolpar med 136% mellan år 2022 och 2023. År 2023 fanns det 500.

På Gotland fanns i slutet av 2023 drygt 1000 biogasfordon, varav 40-talet tunga fordon. Med fyra gastankställen för biogas på Gotland är den infrastrukturen troligtvis bäst av alla regioner i landet.

Det går 4,9 registrerade laddbara bilar per offentliga laddpunkter år 2023. EU rekommenderar max 10 bilar per laddare så Gotland ligger bra till.

Den gotländska fordonsflottan består av cirka 5 procent laddbara fordon medan det nationellt är det cirka 11 procent. Därför ser Gotlands laddningssituation bra ut (antal laddare per elfordon) eftersom Gotland ligger efter i antalet elfordon. Det lär bli högre inom kort och då gäller det hålla i den godtagbara mängden laddare.

Förnybart drivmedel

Drivmedel			
E85	HVO100	Biogas, CBG	RME
9	5	4	2

E85 (etanol) tankas endast cirka 150 m³/år på Gotland, flera stationer har därför slutat att sälja det. För CBG (biogas) finns två tankställen i Visby och ett i Lärbro och ett i Alva. För det flytande biodrivmedlet HVO (hydrerad vegetabilisk olja) respektive RME (rapsmetylester) finns det både publika och semipublika tankställen (kräver betalkort från ett specifikt företag) över hela Gotland. Källa: Miljöfordon, 2023

HÅLLBART BOSTADSBYGGGANDE

Det finns idag ett antal etablerade certifieringar som kan användas vid nybyggnation av bostäder. De omfattar olika aspekter av hållbart byggande och följs upp av olika externa organisationer. Målsättningen i genomförande-programmet för Klimat energi och miljö är att minst ett av fyra flerfamiljshus som byggs på Gotland mellan 2022 och 2027 ska vara certifierade genom en av de olika märkningarna.

HUR LIGGER VI TILL?

Att bara ett av fyra byggnadsprojekt ska vara miljöcertifierade under perioden kan tyckas som ett lågt ställt mål, men hittills har andelen de flesta år varit noll.

På grund av bland annat omvärldsläget och ökade byggkostnader har nybyggnation av flerfamiljshus saktat in på Gotland så urvalet begränsat. Vi återkommer därför med uppföljningen av detta mål i kommande års rapportering. De senaste miljöcertifierade flerfamiljshusen som färdigstälts på Gotland är de nybyggda husen med bostadsrätter i Botairlunden på Galgberget med inflyttning 2021-2022.

MÅL FÖR 2027

**MINST 25 PROCENT AV
FLERFAMILJSHUSEN SOM BYGGTS
PÅ GOTLAND 2022-2027 ÄR
MILJÖCERTIFIERADE GENOM EN
ETABLERAD
TREDJEPARTSCERTIFIERING**

EFFEKT MÅL 2040

ETT ENERGISYSTEM BASERAT PÅ FÖRNYBAR ENERGI

Gotland står inför den största energiomställningen i modern tid. En omställning som kommer att innebära omfattande processer inom olika delar av samhället, beröra många olika sektorer och involvera många olika aktörer. En tidig och kontinuerlig samverkan är avgörande för att vi ska lyckas.

Det övergripande målet för Region Gotland inom klimat och energiområdet är att vara en förebild i energi- och klimatomställningen. Minskade klimatutsläpp är det ena benet i det arbetet och en omställning av energisystemet till ett system baserat på förnybar energi är det andra benet.

Den omställning av energisystemet som Gotland står inför är den största vi har mött och den ska ske inom en ganska kort tidsram. Omställningen sammanfaller med en turbulent omvärld med global energikris, kraftigt höjda priser på alla energislag och en stor osäkerhet inför framtiden.

Behovet av energiomställning sammanfaller också i tid med andra stora samhällsomställningar, särskilt inom gotländsk industriproduktion. Processer som är tätt sammankopplade och beroende av varandra för lyckas.

Den planerade omställningen av cementindustrin på Gotland kommer, om planerna förverkligas, att innebära

ett stort kliv mot klimatneutralitet på utsläppsområdet. Istället för att utgöra en av landets största utsläppskällor av växthusgaser skulle cementproduktionen på Gotland bli en så kallad kolsänka, det vill säga minska utsläppen av växthusgaser.

Dessutom skulle den göra det mesta av vårt brännbara hushållsavfall i det närmaste klimatneutral genom att tillvarata och lagra växthusgaser vid förbränningen.

Samtidigt kommer denna omställning att vara extremt elintensiv och förbruka mer elektricitet än idag. Detta kombinerat med den övriga samhällsutvecklingen som också går mot ökad elektrifiering innebär att elbehovet kommer öka kraftigt. Bara cementindustrin omställning beräknas öka dess effektbehov med över 600 procent.

Ökad elanvändning och ökad energiproduktion på Gotland ställer krav på stora investeringar, som ett kraftigt utbyggt elnät på ön liksom en förstärkning av anslutningen till resten av det svenska elnätet.

ENERGIOMSTÄLLNING

På Gotland omvandlas energi från tre förnybara energislag – solenergi, bioenergi, och vindkraft. Den används sedan till att värma och att förse våra hushåll med el. Hälften av elen som används på Gotland kommer från vindkraftsel genererad på ön, men förutsättningar för att bygga ut både vind- och solkraft ytterligare är mycket goda.

Gotland har mest solinstrålning i hela Sverige. Det råder heller ingen brist på vindar vilket de flesta gotlänningar säkert konstaterat, särskilt under delar av året. Vi har goda förutsättningar till förnybar energi.

Vindkraft

2022 producerade vindkraften 436 gigawattimmar, GWh, elström på Gotland. Det motsvarar 21 800 hushålls årsförbrukning av el. Vindkraften har byggts ut under lång tid på Gotland, och har potential att fortsätta byggas ut både på land och till havs. Just nu är dock möjligheten till kraftig utbyggnad begränsad av kapaciteten i elnätet.

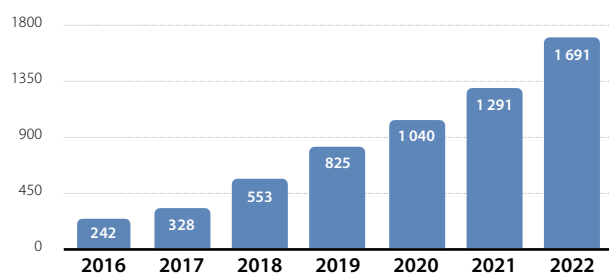
Region Gotland har tagit fram en målsättning för utbyggnaden av vindkraften på Gotland. Där ska vi ha en årsproduktion i storleksordningen 2,5 TWh el på land och inom Gotlands havsområden. Det kommer innebära cirka 200 nya vindkraftverk om medelstorleken ökar till 3 MW. Om vi ska nå dit behövs förstärkning av elnäten.

Solkraft

2022 producerade solkraften på Gotland 22,2 GWh. Det kan tyckas lite i förhållande till vindkraften men solkraften växer kraftigt, och vi ska komma ihåg att vindkraften haft lång tid på sig att nå upp till dagens nivåer. Av den producerade sollelen används ungefär hälften till egenanvändning och hälften, det vill säga 11,1 GWh genererades som överskott ut på elnätet.

ANTAL SOLCELLSANLÄGGNINGAR PÅ GOTLAND

ANTAL INSTALLERADE SOLCELLSANLÄGGNINGAR

Antal solcellsanläggningar på Gotland har ökat stadigt de senaste åren. Det finns i dag, mars 2023, cirka 1750 solcellsanläggningar på Gotland. Andelen ökar mycket fort. För sex år sedan fanns det 240 anläggningar – ökningen sedan dess är alltså 630 procent.

MÅL FÖR 2027

GOTLAND HAR KLARAT ETT FÖRNYBARHETSMÅL FÖR ENERGI SOM INNEBÄR:

- 1 000 MW ny vindkraft på Gotland, varav 150 MW i drift
- Minst 150 MW ny sol
- Minst 80 GWh ny biogas
- Minst en anläggning för vätgasproduktion etablerad
- Skog- och sågverksrester bidrar med 500 GWh bioenergi/år

Biogas

På Gotland finns goda förutsättningar att producera mer biogas än vad som används i dag – det är efterfrågan som styr. Utvecklingen ser positiv ut. 2020 producerades cirka 3 miljoner Nm³ biogas, det motsvarar 30 GWh. Det kan förse 2 800 bilar med bränsle under ett års tid om varje bil kör 1500 mil per år.

Användning av biogas har ökat på Gotland, inte minst för att busstrafiken gått över från fossilberoende drivmedel till biogas. Fler samhällsfunktioner så som sopbilar och färdtjänst har följt efter.

Bussarna i den gotländska kollektivtrafiken körs numer på biogas.

EFFEKT MÅL 2040

SÄKRAD TILLGÅNG TILL VATTEN AV GOD KVALITET OCH KVANTITET

Tillgången till vatten är en av de viktigaste och känsligaste förutsättningarna för det gotländska samhällets utveckling. Det gäller såväl yt- och grundvattnet som den omgivande Östersjön.

Tillgången till dricksvatten är en av de viktigaste förutsättningarna för det gotländska samhället. Det är en nödvändighet för bostäder, verksamheter och offentlig service. Vattentillgången är helt avgörande för många olika näringar, inte minst jordbruket.

Hanteringen av dricksvatten, avloppsvatten och dagvatten måste dessutom utgöra hållbara samhällsfunktioner med hög krisberedskap, vilket också ställer krav på fungerande vatten- och avloppssystem.

På grund av de naturliga förutsättningarna med tunna jordlager och sprickig berggrund är det gotländska grundvattnet extra sårbart jämfört med övriga landet.

Problem med tillgång och kvalitet på grundvatten är vanligt förekommande, både för allmänna och enskilda vattentäkter. Ett väldigt tydligt exempel är den temporära begränsningen av användning av det kommunala vattnet på delar av Gotland i slutet av 2023.

För att komma tillrätta med grundvattenproblematiken och vattenförsörjningen krävs ny teknik och innovation samt ett stärkt samarbete mellan berörda myndigheter.

MINST ETT AV VATTENMÅLEN SKA VARA UPPNÅTT ÅR 2027

Målet är ett samlingsmål bestående av de fem nationella miljökvalitetsmål som på något sätt alla rör vatten i olika miljöer i form av grundvatten, ytvatten och havsvatten. Målen mäts av Länsstyrelsen varje år och utvecklingen inom varje målområde bedöms efter tre nivåer *uppnått*, *nära att nås* eller *ej uppnått*. Enligt Länsstyrelsen senaste rapport är inget av de fem miljömålen för vatten uppnådda eller nära att nås. Inget av målen bedöms idag ha en positiv trend även om det pågår arbete i rätt riktning inom samtliga mål.

Ingen övergödning

EJ UPPNÅTT - TREND OKLAR

Gotland har jämfört med andra regioner relativt stor areal åkermark, vilket innebär större läckage av näringsämnen än annan mark. Även om åtgärder gjorts är det bara ett fåtal vattendrag och inget kustvatten som når hög eller god status på Gotland.

Länsstyrelsen bedömer att detta mål inte kommer nås innan 2030 och den nuvarande trenden är oklar.

Levande sjöar och vattendrag

EJ UPPNÅTT - TREND NEUTRAL

Tillståndet för Gotlands sjöar och vattendrag är inte gott nog. Större delen av alla vattendrag är påverkade fysiska ingrepp, låga flöden och uttorkning av vattendrag under sommaren är ett stort problem. För Gotlands sjöar är situationen något bättre.

Länsstyrelsens bedömning är att det krävs ökade satsningar för att nå målet.

Grundvatten av god kvalitet

EJ UPPNÅTT - TREND NEUTRAL

Bedömningen är grundvattenfrågor har fått ökad uppmärksamhet, men genomförandet och effekten av åtgärder tar lång tid. Under de senaste åren har flera betydelsefulla insatser i samhället skett men effekten är inte tydligt synbar.

Hav i balans och levande kust

EJ UPPNÅTT - TREND OKLAR

Länsstyrelsen bedömer inte att målet nås till 2030 med de beslutade styrmedel och åtgärder som finns idag. Tidigare okända miljögifter upptäckts regelbundet medan befintliga sprider sig till nya miljöer. Den största anledningen till att målet inte nås är övergödning.

MÅL FÖR 2027

GOTLAND SKA HA UPPFYLLETT ELLER VARA NÄRA ATT NÅ MINST ETT AV MILJÖKVALITETSMÅLEN SOM RÖR VATTEN

Myllrande våtmarker

EJ UPPNÅTT - TREND NEGATIV

Gotlands våtmarker skiljer sig markant från de flesta våtmarkerna i övriga Sverige. Den kalkhaltiga berggrunden och de tunna jordlagren ger förutsättningar för ett unikt växt- och djurliv. Majoriteten av de gotländska våtmarkerna har försvunnit till följd av utdikning och många våtmarks-knutna arter är missgynnade eller hotade. Det har fått till följd att viktiga ekosystemtjänster har gått förlorade. Våtmarker restaureras och nyskapas, men för att uppnå miljömålet behövs mer omfattande insatser.

Sammanställning:

	MILJÖKVALITETSMÅL	TREND
UPPFYLLETT		
NÄRA ATT NÅS		
EJ UPPFYLLETT	INGEN ÖVERGÖDNING	?
	LEVANDE SJÖAR OCH VATTENDRAG	→
	GRUNDEVATTEN AV GOD KVALITET	→
	HAV I BALANS OCH LEVANDE KUST	?
	MYLLRANDE VÅTMARKER	↓

FIGUR 15. Sammanställning över de fem miljökvalitetsmål som handlar om vatten. I dagsläget bedöms alla som ej uppfyllda, och ingen har en positiv trend. **Källa:** Länsstyrelsen Gotland

HÅLLBARA KRETSLOPP

Målet Hållbara kretslopp är ett brett samlingsmål. Det omfattar flera stora och viktiga miljömål som på ett globalt plan är avgörande för planetens överlevnad. Det omfattar livsmiljön för människor, djur och växter idag och i framtiden.

Stabila ekosystem är en förutsättning för hållbara samhällen. Idag är utmaningarna globalt och nationellt att hejda förlusten av biologisk mångfald och återskapa hållbara ekosystem som också klarar av att försörja en växande befolkning. Det förkommer en hel del miljöarbete och engagemang på Gotland, men fortfarande är det lång väg kvar för att nå de nationella miljö kvalitetsmålen

Utvecklingen är liknande över hela Sverige. Odlingslandskapet är format av de gröna näringarna och vår livsstil har historiskt påverkat den biologiska mångfalden. Idag minskar mångfalden i jordbruks- och skogslandskapet. Samtidigt kan rätt typ av jordbruk vara en del av lösningen, då ett hållbart brukande är ett av de viktigaste verktygen för att långsiktigt kunna bevara natur- och kulturvärden.

Utvecklingen mot målet 2040 följs upp med hjälp av indikatorer som andelen ekologisk odlad åkermark och insamlat hushållsavfall men också de nationella miljömålen. På samma sätt som det föregående målet om rent vatten, är målet till 2027 att ha uppfyllt något av de nationella miljö kvalitetsmålen som årligen följs upp och bedöms av länsstyrelsen. Eftersom Länsstyrelsens miljö kvalitetsmål berör både de båda målen om hållbara kretslopp och säkrad biologisk mångfald redovisas uppföljningen tillsammans nedan, med en målsättning om att ha uppfyllt eller vara nära att nå **minst tre av sju** miljö kvalitetsmål som berör dessa två områden.

SÄKRAD BIOLOGISK MÅNGFALD

Målet att säkra den biologiska mångfalden är det enda av de 12 effektmålen där utvecklingen fortfarande går åt fel håll på Gotland. Ökad befolkning, konsumtion och storskaligt brukande av jordens resurser ökar kraven på insatser för att bevara den biologiska mångfalden. Klimatförändringarna sätter ytterligare press på ekosystemen och påskyndar utrotningen av arter.

Enligt länsstyrelsens bedömningen av miljö kvalitetsmålen går utveckling mot målet om biologisk mångfald, 'Ett rikt växt- och djurliv' inte åt rätt håll. Rapporten skriver att det krävs "storskaliga förändringar på landskapsnivå med fokus på biologisk mångfald och hållbart brukande av jordens ändliga resurser", för att vända trenden.

Rapporten lyfter till exempel storskalig täktverksamhet i samband med kalkbrytning och etablering av havsbaserad vindkraftverk, som områden som kommer kräva särskild uppmärksamhet på prioriteringen av biologisk mångfald. De pekar också på problem med invasiva arter och avverkning av kalkbarrskogar som problemområden på Gotland.

Av de sju miljö kvalitetsmålen som berör detta effektmål och effektmålet om hållbara kretslopp ska minst tre vara uppnådda eller vara nära att nås till 2027. Målet om biologisk mångfald är det enda där trenden är negativ, se den gemensamma uppföljningen av målet till 2027 på nästa sida.

MÅL TILL 2027

Gotland ska nå **minst tre** av följande sju miljö kvalitetsmål:

- Frisk luft
- Bara naturlig försurning
- Giftfri miljö
- Levande skogar
- Ett rikt odlingslandskap
- God bebyggd miljö
- Ett rikt växt- och djurliv

TRE AV SJU MILJÖMÅL SKA NÅS ELLER VARA NÄRA ATT NÅS TILL 2027

På samma sätt som målet för rent vatten är detta ett samlingsmål av de nationella miljö kvalitetsmålen som årligen följs upp av Länsstyrelsen. Målet att nå tre av övriga sju miljö kvalitetsmål till 2027 som följs upp och bedöms på Gotland används för att följa utvecklingen mot två effektmål till 2040 (se föregående sida).

HUR LIGGER VI TILL?

I Länsstyrelsens senaste rapportering av de gotländska miljö kvalitetsmålen uppskattas Gotland vara nära att nå två av målen, *Frisk luft* och *Nara naturlig försurning* medan de övriga fem målen klassas som ej uppfyllda.

Frisk luft

NÄRA ATT NÅS - TREND POSITIV

Bedömningen är att målet är nära att nås till 2030, och utvecklingen är positiv. Halterna av skadliga partiklar har minskat, men är fortsatt höga i starkt trafikerade områden. Det är framför allt utsläppen av kväveoxider från transporter som måste minska.

Bara naturlig försurning

NÄRA ATT NÅS - TREND POSITIV

Bedömningen är även här att målet är nära att nås och utvecklingen är positiv. Försurande utsläpp har minskat från industrin och transporter i stort, men kväveoxidutsläpp från lätta lastbilar har däremot ökat sedan 1990.

God bebyggd miljö

EJ UPPNÅTT - TREND NEUTRAL

Gotlands glesa bebyggelsestruktur och det spridda boendet på Gotlands landsbygd både svårigheter och stora kostnader för att lösa en effektiv och långsiktigt hållbar infrastruktur.

Ett rikt odlingslandskap

EJ UPPNÅTT - TREND NEUTRAL

Länsstyrelsens bedömning är att detta mål inte kommer nås till 2030, men trenden som tidigare har bedömts som negativ bedöms nu som neutral. Det beror till stor del på att arealen ängs- och betesmark inte minskar, utan håller sig på samma nivå som de senaste fem åren. Vilket är positivt.

Tillgången till betande djur är central för att bevara den biologiska mångfalden. På Gotland ses en fortsatt minskning av antalet lantbruksföretag, men antalet djur minskar inte i samma omfattning.

MÅL FÖR 2027

GOTLAND SKA HA UPPFYLLT ELLER VARA NÄRA ATT NÅ MINST TRE AV SJU MILJÖKVALITETSMÅL

Giftfri miljö

EJ UPPNÅTT - TREND OKLAR

Trots arbete med att minska användningen och riskerna med kemikalier ökar spridningen av miljöfarliga ämnen främst genom en allt större kemikalie- och varuproduktion. Länsstyrelsen gör bedömningen att målet inte kommer nås till 2030 trots de åtgärder som idag finns planerade.

Levande skogar

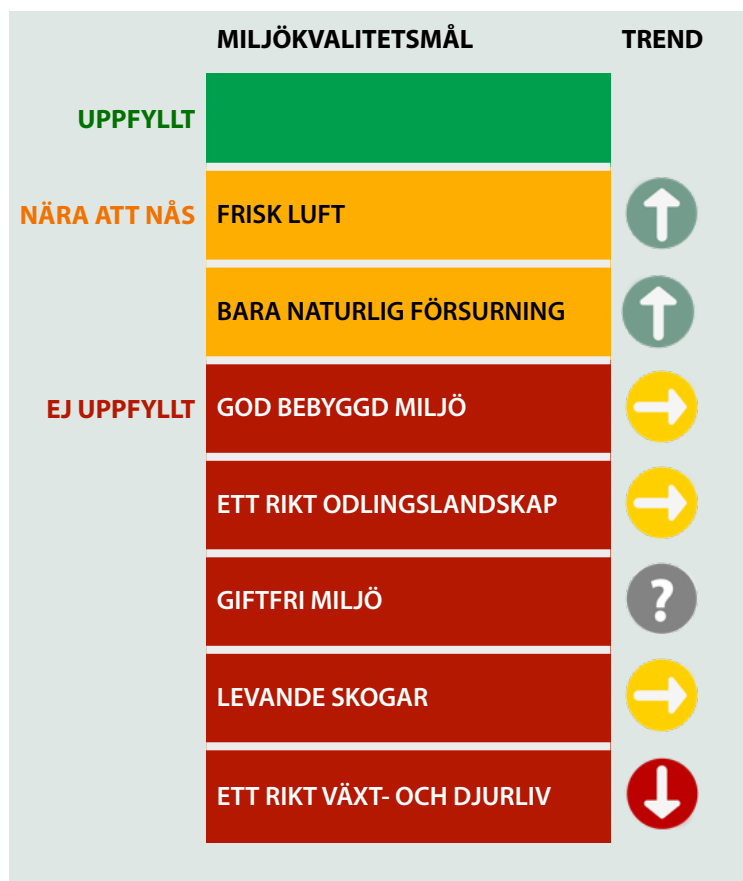
EJ UPPNÅTT - TREND NEUTRAL

Bedömningen är att målet inte kommer nås till 2030 med dagens beslutade insatser. Liksom många andra miljö mål ställer klimatförändringarna ytterligare krav, idag och i framöver.

Ett rikt växt- och djurliv

EJ UPPNÅTT - TREND NEGATIV

Målet ett rikt växt- och djurliv, den biologiska mångfalden på ön, är det enda målet där utvecklingen fortfarande är negativ. Enligt länsstyrelsens rapport måste den biologiska mångfalden prioriteras högre än idag. För att vända den negativa trenden krävs storskaliga förändringar på landskapsnivå med fokus på biologisk mångfald och hållbart brukande av jordens ändliga resurser.

FIGUR 16. Sammanställning av de sju miljö kvalitetsmål som omfattas av delmålet. Källa: Länsstyrelsen Gotland

SAMMANFATTNING OCH REKOMMENDATIONER

Klimatförändringen är en mätbar realitet och något slags business as usual finns inte längre. Finner vi inte vägar att minska vår klimatpåverkan och stödja anpassningar till klimatförändringarna kan vi förvänta oss allvarliga konsekvenser för både miljön och mänskligheten.

Ett bra exempel på en väg att minska vår klimatpåverkan är det faktum att Gotland omfattas av *Fonden för en rättvis omställning* (FRO). FRO är en EU-fond som fokuserar på industrier och regioner med mycket höga koldioxidutsläpp (2021-2030) och ska bidra till att industrins klimatomställning kan ske med bibehållen konkurrenskraft. Fonden ska minska utsläppen och möta de utmaningar som följer med omställningen. De som idag omfattas av fonden är stålindustrin i Norrbotten, mineralindustrin på Gotland, samt metallindustrin i Västerbotten. Pengarna från fonden ska bland annat användas till investeringar i ny klimatsmart och resurseffektiv teknik, kompetenshöjning för anställda, forskning samt förstärkning av elnätet. I relation till fonden har Region Gotland löpande dialog och kunskapsutbyte med Region Norr- och Västerbotten, inte minst i relation till behovet av samordning av aktörer som är centrala i arbetet för en hållbar omställning.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning behöver samtliga utvecklingsaktörer på Gotland arbeta målmedvetet med klimatanpassning av sina verksamheter, samt tillskjuta de ekonomiska resurser som krävs för detta arbete.

Energiomställning skapar möjligheter för Gotland, men för att energiomställningen ska resultera i ett ekologiskt hållbart samhälle krävs en betydligt lägre total energi- och materialomsättning än i dagens samhälle. Alla, både deltid- och heltidsgotlänningar, behöver hjälpa till i kampen kring vårt klimat och den gröna omställningen. Många är redan i gång, men det behöver bli ännu fler som lär sig mer om energiomställningen och hur Gotland blir klimatneutralt. I syfte att stärka den gotländska allmänheten i energi- och klimatarbetet sker en fortsatt samverkan inom *Gotland ställer om*. Energicentrum Gotland (Region Gotland) leder arbetsgruppen som består i Länsstyrelsen, Uppsala Universitet, Gretas Gamlingar, Studieförbundet Vuxenskolan, Gotland.com (Region Gotland) och Gotlands Bildningsförbund. Länsstyrelsen samordnar de bredare aktörsmö-

tena. Kampanjen bidrar till att kunskapshöjande insatser arrangeras, kommuniceras och genomförs i kampanjens tecken och skapar en känsla av enighet i frågan.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning behöver aktörer på Gotland tillsammans verka för en större förståelse i samhället för hur ett sådant samhälle kan gestalta sig och vad som krävs för att nå dit.

Energi- och klimatfrågor har en tendens att tränga undan andra stora, övergripande, och lokala miljöfrågor. Miljö-mässig hållbarhet har bland annat påverkat beslut om anslagna medel genom att en större andel söks och går till direkta energi- och klimatprojekt – än till andra miljöprojekt. Exempel på områden som inte får hamna i skymundan är vatten av god kvalitet och kvantitet, biologisk mångfald och giftfri miljö. Region Gotland arbetar aktivt för en hållbar utveckling av vattenfrågor bland annat inom ramen för det regionala kunskapscentrumet Blått Centrum Gotland, i samverkan Uppsala universitet och Länsstyrelsen i Gotlands län. Region Gotland har även varit aktiv under året i arbete med områdesskydd genom bildandeprojekt av Nationalpark Bästeträsk tillsammans med Länsstyrelsen, Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten. För att säkra Gotlands biologiska mångfald, trots påverkan av klimatförändringen, samt för att initiera förebyggande åtgärder blir grönplanen, klimatanpassningsplanen och översiktsplanen mycket viktiga underlag. Dessa tre har tagits fram under perioden. Genom LONA-projektet, som hanteras av region och länsstyrelse, bidrar Region Gotland till att statliga naturvårdsbidrag ges till olika projekt runt om på ön.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning behöver aktörer på Gotland tillsammans säkerställa att satsningar även görs på områden som exempelvis vatten av god kvalitet och kvantitet, biologisk mångfald och giftfri miljö.

ÖVERGRIPANDE MÅL 2040

EN NYTÄNKANDE TILLVÄXTREGION MED UTVECKLINGSKRAFT

Gotlands breda näringsliv och starka företagsamhet utgör en vital del av öns mångfald och möjligheter. Ett gott näringslivsklimat för att starta, driva och utveckla företag är en grundförutsättning för utveckling och tillväxt. Grön omställning, vidgade marknader, etablering av nya branscher, digitalisering och jämställdhet stärker Gotlands möjligheter.

I *Genomförandeprogram för näringslivets förutsättningar och innovation* fokuserar prioriteringen ”Stärk och utveckla näringslivet” på insatsområden och mål som tar utgångspunkt i Gotlands breda näringsliv och företagsamhet.

Hit hör också utmaningar som rör näringslivets tillväxtvilja, internationalisering och företagsetablering. Av de 12 effektmål som Gotland ska uppfylla till 2040 handlar tre om Gotland som tillväxtregion.

- God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet
- En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven.
- God tillgänglighet och hållbara kommunikationer.

ÖVERGRIPANDE MÅL 2040

Gotland är ett tryggt och inkluderande samhälle med livskvalitet för alla.

Gotland är en förebild i energi- och klimatomställningen.

Gotland är en nytänkande tillväxtregion med utvecklingskraft

EFFEKT MÅL 2040

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

10. God konkurrenskraft och tillväxt i näringslivet

11. En inkluderande arbetsmarknad där kompetensen möter behoven

12. God tillgänglighet och hållbara kommunikationer

EFFEKT MÅL 2040

GOD KONKURRENSKRAFT OCH TILLVÄXT I NÄRINGSLIVET

Starka och växande företag är en viktig förutsättning för Gotlands utveckling på många sätt. Det handlar inte bara om att skapa ekonomisk tillväxt och ökade intäkter, det skapar levande och livskraftiga samhällen, gör Gotland en till attraktiv och kreativ plats att bo och verka på, skapar arbetstillfällen och driver på samhällsutvecklingen.

För att Gotland år 2040 ska ha uppnått den övergripande målsättningen att vara en nytänkande tillväxtregion och ha skapat de resurser som krävs för att uppfylla alla målen i Vårt Gotland 2040, är effektmålet om ett starkt näringsliv helt avgörande.

Det är ett brett mål, som påverkas av utvecklingen inom samhällets alla delar och är därigenom inte heller enkelt att mäta. Genomförandeprogrammet för näringslivets förutsättningar och innovation har fler mål till 2027 än de övriga programmen och målstrukturen är dessutom delvis annorlunda. Det fokuserar på att definiera insatsområden för att förbättra de grundläggande förutsättningarna som krävs för att näringslivet ska kunna växa.

Kategorier med mål till 2027

Näringslivsklimat

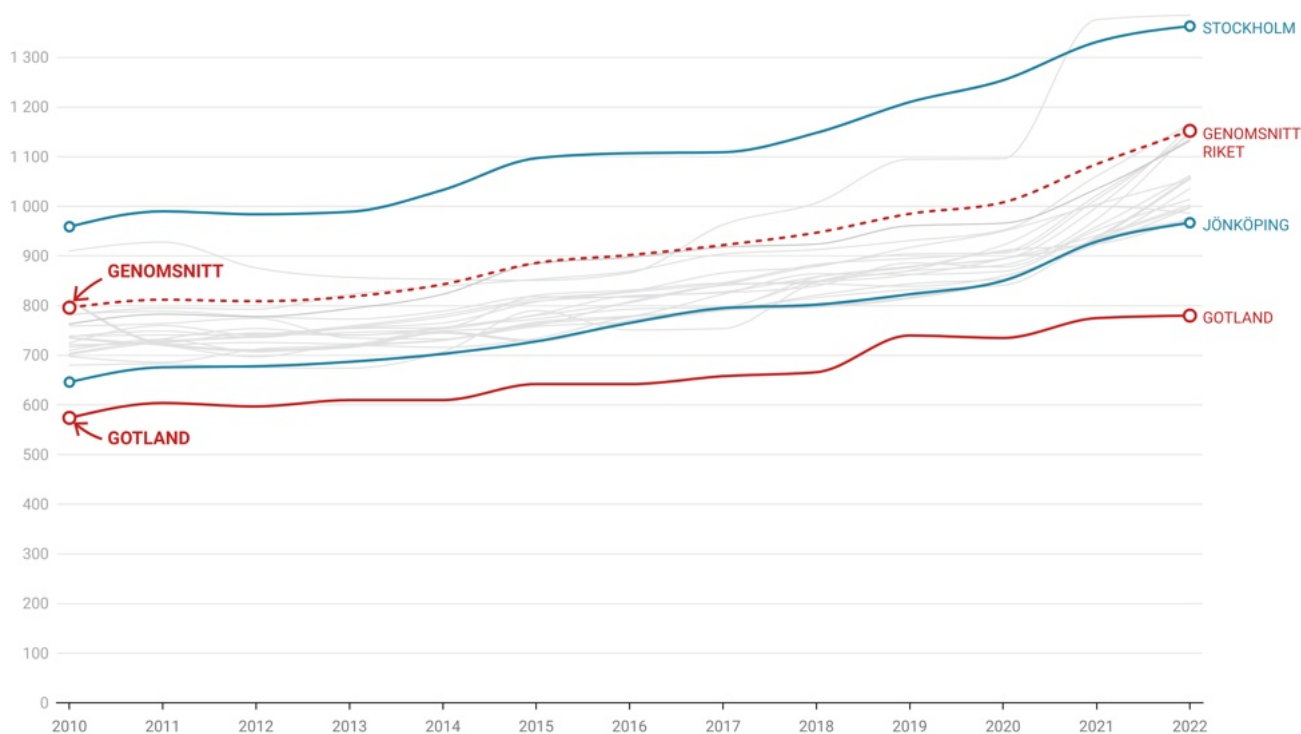
Regional innovationskapacitet

Attraktionskraft och platsutveckling

Jämfört med övriga regioner är Gotlands bruttoregionalprodukt (BRP) låg. Diagrammet nedan visar den ekonomiska produktiviteten per sysselsatt på Gotland jämfört med andra regioner. Gotland ligger ännu längre efter och framför allt är utvecklingen långsammare. Det visar på utmaningar i regionens ekonomiska förutsättningar och behovet av ökad produktivitet.

BRUTTOREGIONPRODUKT PER SYSSELSATT

BRP, Bruttoregionalprodukt (tkr) i landets regioner

FIGUR 18. REGIONERS BRP. Grafen visar hur BRP i landets regioner har utvecklats sedan 2010. Gotland har länge lägst BRP och har dessutom halkat efter de övriga i absoluta tal. Jönköping som är den region med näst lägst BRP per sysselsatt, har ökat från 650k till nästan en miljon sedan 2010, med Gotland ökat från knappt 600k till knappt 700k kronor per sysselsatt. Övriga regioner finns med för jämförelse. Källa: Kolada

NÄRINGS LIVSSKLIMAT

Näringslivet på Gotland präglas av småskalighet och diversifiering med betydande inslag av turism, jordbruk och små tillverkningsföretag. Det geografiska läget och säsongberoendet skapar både möjligheter och utmaningar.

Ett bra näringslivsklimat bidrar till att utveckla och stärka befintliga företag samtidigt som det kan locka fler företag till Gotland. Goda förutsättningar att starta, driva och utveckla företag behövs för utveckling av hela Gotland.

Det finns inte en enskild definition eller indikator som kan användas för att mäta näringslivsklimatet. Målen som har formulerats för 2027 omfattar insatser inom olika områden och har inte alltid tydliga indikatorer att mäta utvecklingen efter.

Hur näringslivet utvecklas beror på många olika faktorer. I uppföljningen av målsättningarna utgår denna rapport dels ifrån jämförande skattningar av näringslivsklimatet, så som SKRs företagsklimat-index (NKI) baserat på enkätundersökningar bland företag och Svenskt Näringslivs kommunranking. För att tydligare följa företagsklimatet på Gotland följs även data om nyföretagande, omsättning, överlevnadsgrad sysselsättning med mera.

Genomförandeprogrammet för Näringslivets förutsättningar och innovation har identifierat ett antal faktorer inom vilka det behövs en förflyttning till år 2027.

HUR LIGGER VI TILL?

I de två övergripande index som på olika sätt från företagens perspektiv bedömer det gotländska företagsklimatet hamnar Gotland inte tillräckligt högt. En uttalad målsättning för Region Gotland är att årligen förbättra resultaten i SKR index, för varje myndighetsområde och vara högre än riksgenomsnittet år 2027.

Öppna jämförelser - SKR

SKR, Sveriges kommuner och regioner genomför varje år en enkätundersökning av kommunernas myndighetsutövning. I första hand frågas företagare som haft ett ärende hos kommunen, i frågor som till exempel brandskydd, bygglov, livsmedelskontroll eller serveringstillstånd.

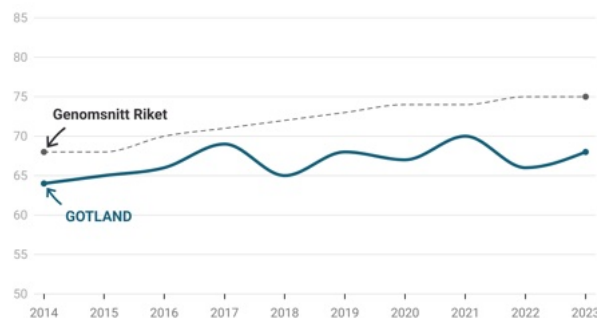
Svaren sammanställs i ett index (NKI) där kommuner betygsätts från 0-100. I den senaste undersökningen (april 2024) fick Gotland 68 vilket är lägre än genomsnittet för de kommuner som deltog i undersökningen. Gotland har legat lägre än övriga riket i alla mätningar som gjorts, även om skillnaden har varierat något. Cirka 200 av landets 290 kommuner deltar i undersökningen och Gotland har de flesta år tillhört tiondelen av kommunerna med lägst betyg från sina företagare.

MÅLKATEGORI FÖR 2027:

ETT BRA NÄRINGS LIVSSKLIMAT OCH GODA FÖRUTSÄTTNINGAR ATT STARTA, DRIVA OCH UTVECKLA FÖRETAG.

FÖRETAGSKLIMAT ENLIGT ÖPPNA JÄMFÖRELSE

INDEX 0-100. SKR - ÖPPNA JÄMFÖRELSE. FÖRETAGARES HELHETSBEDÖMNING AV MYNDIGHETSUTÖVNINGEN I KOMMUNEN.

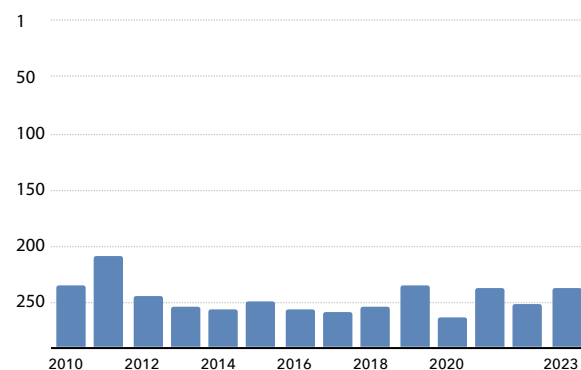
Källa: SKR

Svenskt näringslivs kommunranking

Det samma gäller i den kommunranking som genomförs av Svenskt näringsliv. Där rangordnas landets 290 kommuner efter ett antal förutbestämda parametrar och även i detta index hamnar Gotland ofta i den nedre delen av landets kommuner.

SVENSKT NÄRINGS LIVS KOMMUNRANKING

GOTLANDS PLACERING I SVENSKT NÄRINGS LIVS INDEX AV KOMMUNERS FÖRETAGSKLIMAT

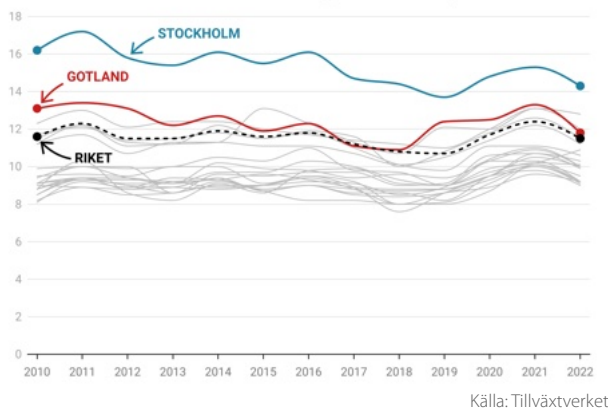
Grafen visar Gotlands placering på Svenskt Näringslivs kommunranking av företagsklimatet. Sedan 2010 har Gotland legat mellan plats 200 och 260 av landets 290 kommuner.

Båda ovanstående index är mätningar av hur företagsklimatet uppfattas av företagare. Målet till 2027 är att klättra i rangordningen i båda undersökningarna. Ett kompletterande sätt att mäta företagsklimatet är att följa näringslivets faktiska utveckling. Där är situationen för Gotland bättre.

Antalet nystartade företag

Ett område där Gotland hamnar i toppen av landets regioner är graden av nyföretagande. Den så kallade etableringsfrekvensen - antalet nystartade företag per 1000 invånare - är högre på Gotland än i de flesta andra regioner.

ANTAL NYSTARTADE FÖRETAG (PER 1000 INV)

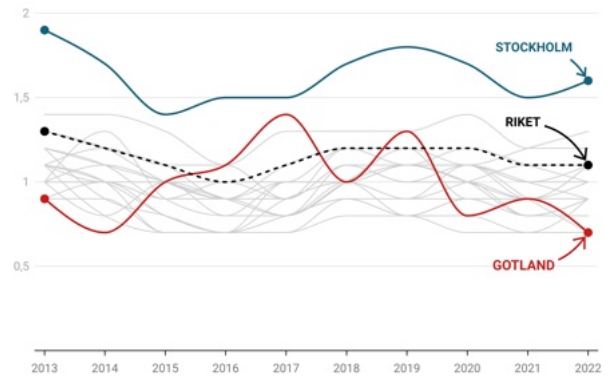

Sedan 2010 har antalet nystartade företag legat mellan 12-13 per 1000 invånare på Gotland. Av landets regioner är det bara Stockholm som brukar ha fler.

Antalet konkurser

Många nystartade företag innebär ofta också många konkursade företag. Men till skillnad från exempelvis Region Skåne och Region Stockholm som också har högt nyföretagande, så är konkursfrekvensen på Gotland låg. 2022 var den lägst i landet.

ANTAL KONKURSER (PER 1000 INV.)

STÄRKT INNOVATIONSKAPACITET OCH ÖKAD KLUSTERSAMVERKAN MELLAN REGIONALA OCH MED NATIONELLA AKTÖRER

Gotlands insularitet och storlek är utmanande när det gäller till exempel företags möjligheter till skalbarhet såväl avseende kapital som marknad. Därav är det viktigt att ha ett starkt fokus på arbetet med smart specialisering för att accelerera arbetet med Gotlands främsta och mest unika styrkor och potential.

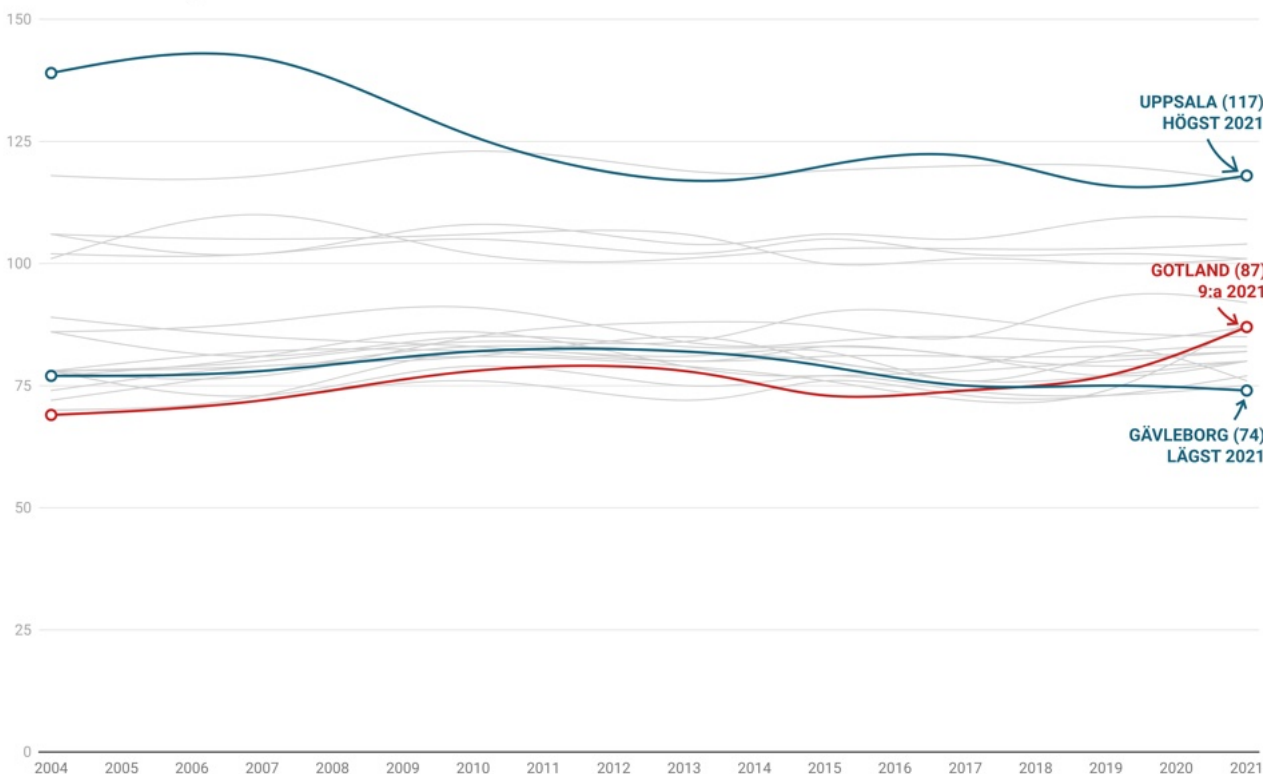
Det samarbete som etablerats mellan regionerna Småland och öarna (Kronoberg, Jönköping, Kalmar och Gotland) syftar bland annat till en spetsigare och mer innovationsfrämjande regionförstoring och därigenom även till ett ökat lärande om vikten av internationella relationer.

Gotland har goda möjligheter att konkurrera nationellt och internationellt inom samtliga tre styrkeområden (besöksnäring, mat- och livsmedel och energiomställning) om berörda aktörer lyckas prioritera så spetsiga och unika satsningar som möjligt.

Det saknas idag aktuella siffror på Reglabs innovationsindex och det är oklart om arbetet med detta index kommer att återupptas. Är det viktigt att mäta innovation? Enligt Johan Frishammar, professor i entreprenörskap & innovation vid LTU så har innovationsmätning tre syften. För det första möjliggör det för ett företag att tydliggöra hur värde skapas. Det gör det också möjligt att lära och identifiera nya möjligheter, vilket är grunden för mer och bättre innovation. Slutligen gör mätningen det möjligt att följa upp, utvärdera, och identifiera avvikelser från planen.

INNOVATIONSINDEX FÖR LANDETS REGIONER

REGLABS innovationsindex (2004-2021) - samlat indexvärde för landets 21 regioner. Indexet har inte uppdaterats sedan 2021 och det är för närvarande oklart om det kommer fortsätta uppdateras.

FIGUR 19. Innovationsindex. Grafen visar ett index sammansatt av ett antal faktorer som rör innovationskapacitet. Gotland har länge legat i botten av indexet men har stigit till nionde plats i det senast publicerade indexet (2021) **Källa:** Reglab.

ATTRAKTIONSKRAFT OCH PLATSUTVECKLING

Att Gotland är en attraktiv plats att bo och leva på och att besöka och uppleva för de som inte bor här är en viktig förutsättning för de flesta utvecklingsområden, en faktor som påverkar möjligheterna att alla mål i Gotlands regionala utvecklingsstrategi.

I *Genomförandeprogrammet för näringslivets förutsättningar och innovation*, är fokus riktat mot förutsättningar som i första hand har att göra med attraktionskraftens betydelse för näringslivets utveckling, men minst lika mycket med näringslivets betydelse för attraktionskraften runt om på ön.

Attraktionskraft handlar både om att locka nya människor att flytta till Gotland och bosätta sig här, och att behålla den befolkning som redan bor på ön.

Det handlar dessutom om att öka välbefinnande och trivseln på de platser vi lever och verkar på. De faktorer som påverkar befolkningsutveckling och näringslivsutveckling på hela Gotland är avgörande för kompetensutveckling och framtida utveckling, för genomkamma resurser och möjligheter att fortsätta utvecklas. Antalet faktorer som påverkar är omöjligt att överblicka, det handlar till exempel om arbete och karriärmöjligheter, kommunikationer, bostäder och boendemiljöer, utbildning och barnomsorg, välfärd, kulturliv, offentlig service, kulturutbud och natur bara för att nämna några.

Platsens betydelse och utveckling

Platsutveckling är ett krångligt men nyttigt begrepp för att beskriva utvecklingen av lokala platser utifrån deras styrkor och förutsättningar. Vill man fånga hela Gotlands utveckling kan man inte bara använda regionala genomsnitt och mäta den övergripande utvecklingen. Olika delar av ön utvecklas på olika sätt har olika utmaningar och förutsättningar. När vi följer upp faktorer som attraktionskraft, befolkningsutveckling, antal besökande turister eller arbetstillfällen är det viktigt kunna göra det på olika nivåer och utifrån olika perspektiv.

Utvecklingen av olika platser på ön avgörs ytterst av de som bor och verkar där. Det är deras engagemang och drivkrafter, deras initiativ och verksamheter som skapar utvecklingen och framåtandan, som skapar de faktorer som utgör grunden i platsens attraktionskraft.

Men samtidigt finns det en rad faktorer som påverkar den lokala utvecklingen, inte sällan försvårar eller begränsar den, som kräver samverkan och gemensamma åtgärder, på regional men också nationell och internationell nivå.

Målsättningen för region Gotland är att på alla sätt ge så goda möjligheter för engagemang och utvecklingskrafter runt om på ön. Det kräver en ständig dialog där lokala initiativ och regionala åtgärder understöder varandra.

MÅLKATEGORI FÖR 2027:

STÄRKT ATTRAKTIONSKRAFT OCH GODA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR HÅLLBAR PLATSUTVECKLING ÖVER HELA GOTLAND.

HUR LIGGER VI TILL?

Platsutveckling och attraktionskraft omfattar faktorer inom samhällets alla fält och det finns ett behov att vidare utveckla mål och indikatorer för att förstå utvecklingen bättre, särskilt på lokal nivå. Genomförande programmet har valt ut ett antal viktiga indikatorer där region Gotland önskar se en utveckling till år 2027. I denna rapport redogör vi för några av övergripande indikatorerna.

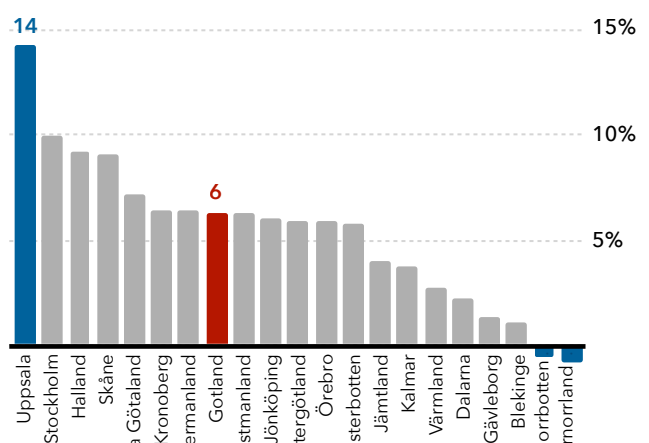
Befolkningsutveckling på hela ön

Gotland har under lång tid haft ett mål om ökad befolkning men det är först under senare år som vi närmat oss det målet. Befolkningen på Gotland behöver öka och det gör den genom inflyttning och att fler stannar kvar. Men det beror dessutom på ålderssammansättningen på befolkningen eftersom födelsetalen till stor del hänger samman med andelen som är i den del av livet där man skaffar barn.

År 2020 passerade Gotlands befolkning för första gången 60 000 invånare. Befolkningen har vuxit med nästan 4 000 personer sedan 2015, vilket motsvarar en ökning med drygt sex procent.

BEFOLKNINGSUTVECKLING (REGIONER 2015-2022)

PROCENTUELL FÖRÄNDRING 2015-2023

Grafen visar den procentuella befolkningsökningen eller -minskningen i landets kommuner mellan 2015 och 2023. Uppsala är den region som har haft den största befolkningsökningen med 14 procent. Västerbotten och Norrbotten har haft en minskande befolkning. Källa: SCB

Men utvecklingen har inte varit jämt fördelad över ön. Befolkningsökningen i Visby och de fyra närmaste socknarna längs Gotlands västkust utgör 86 procent av Gotlands befolkningsökning sedan 2015. Samtidigt har en tredjedel av öns socknar färre invånare 2023 än 2015.

Många som väljer att flytta till Gotland har redan en koppling hit och har vistats mycket på ön. Den avgörande pusselbiten är oftast arbete. En varierad arbetsmarknad med året-runt jobb, goda förutsättningar att driva företag och goda möjligheter till boende över hela ön, ger sammantaget en plats med balans i livet som kvalitet.

Det finns idag många aktörer som arbetar med och för en hållbar platsutveckling på såväl lokal som regional nivå.

Engagemanget för sin plats är starkt och tillgången till kommersiell service är i regel god. Samtidigt finns det utmaningar kring minskad bofast befolkning och ökade andel säsongboende, särskilt i attraktiva områden vilket riskerar att driva upp priserna på boende. Andra delar av ön har andra utmaningar med en åldrande befolkning och svag inflyttning.

Socknar med störst befolkningsökning

BEFOLKNING 2023	FÖRÄNDRING 2015-2023		
Lummelunda	576 pers.	+123	27%
Tofta	865 pers.	+178	26%
Follingbo	596 pers.	+116	24%
Sundre	28 pers.	+5	22%
Lojsta	116 pers.	+18	18%
Anga	109 pers.	+16	17%
Silte	133 pers.	+19	17%
Näs	186 pers.	+26	16%
Västerhejde	2 679 pers.	+332	14%
Sproge	131 pers.	+16	14%
Hörsne-Bara	298 pers.	+34	13%
Träkumla	360 pers.	+38	12%
Bro	443 pers.	+44	11%
Alskog	132 pers.	+13	11%
Väskinde	1 617 pers.	+148	10%
Halla	264 pers.	+24	10%
Hejdeby	166 pers.	+15	10%
Visby	26 302 pers.	+2 342	10%

Tabellen visar de 20 socknar som har haft högst procentuell befolkningsökning mellan 2015-2023. Första kolumnen visar befolkningsmängd, andra förändring i antal och den tredje visar procentuell ökning. **Källa: SCB**

Socknar med störst befolkningsminskning

BEFOLKNING 2023	FÖRÄNDRING 2015-2023		
Othem	1 710 pers.	-52	-3%
Öja	443 pers.	-14	-3%
Källunge	198 pers.	-7	-3%
Boge	250 pers.	-9	-3%
Barlingbo	263 pers.	-12	-4%
Havdhem	428 pers.	-27	-6%
Hogrän	211 pers.	-14	-6%
Vall	238 pers.	-17	-7%
Lokrume	283 pers.	-21	-7%
Ganthem	104 pers.	-8	-7%
Björke	454 pers.	-41	-8%
Fardhem	137 pers.	-14	-9%
Grötlingbo	203 pers.	-21	-9%
Levide	308 pers.	-33	-10%
Rute	275 pers.	-30	-10%
Östergarn	310 pers.	-35	-10%
Lau	190 pers.	-24	-11%
Fleringe	59 pers.	-8	-12%

Tabellen visar de 20 socknar som har haft störst procentuell befolkningsminskning mellan 2015-2023. Första kolumnen visar befolkningsmängd, andra förändring i antal och den tredje visar procentuell minskning. **Källa: SCB**

Besöksnäring

Gotland är ett attraktivt resmål som varje år lockar upp emot en miljon besökare som kommer för att uppleva ön med dess spännande natur, rika kulturarv, levande kulturliv och alla andra värden som Gotland erbjuder sina besökare.

Antalet besökare till ön har successivt stigit genom åren, men undantag för en kraftig nedgång under 2020 på grund av coronaepidemin. Besöksnäringen på Gotland upplevde dock en snabb återhämtning efter pandemin och 2022 uppnådde antalet besökare för första gången en miljon.

”Gotland ska upplevas som norra Europas mest hållbara och attraktiva resmål 2027”. Det är målsättningen i den regionala besöksnäringstrategin för Gotland som regionfullmäktige antog 2019. Just nu pågår en översyn av strategin för Gotlands besöksnäring i nära samarbete med ett stort antal företag, myndigheter och andra parter inom ramen för bland annat Gotlands Besöksnäring.

Målsättningarna om att upplevas som ett hållbart och attraktivt resmål finns naturligtvis kvar liksom fokus på jämnare säsongsfördelning och ökat antal besökare utanför högsäsong.

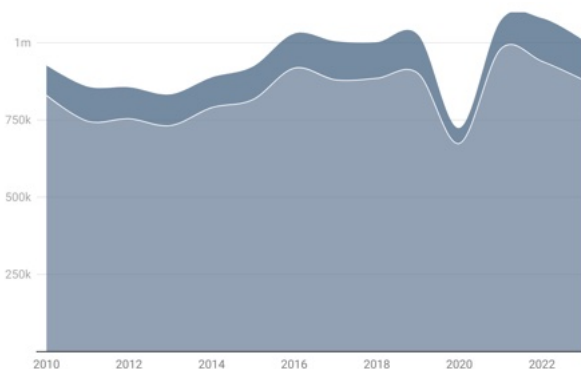
Planen är att den reviderade besöksnäringstrategin ska antas av regionfullmäktige under 2024.

Även om totala antalet besökare återhämtades sig snabbt under 2022 sker återhämtningen inte lika snabbt inom alla områden. Dessutom präglades 2023 av andra externa faktorer bland annat konsekvenser av den internationella oron och kriget i vårt närområde, lågkonjunktur, inflation och höjda färjepreiser.

Antalet besökare sjönk någon jämfört med 2022 och antalet gästnätter, det vill säga antalet nätter som besökare spenderar på ön, minskade med sju procent 2023 jämfört med året innan.

GÄSTNÄTTER PÅ GOTLAND

ANTALET GÄSTNÄTTER INHEMSKA OCH INTERNATIONELLA (2002-2023)

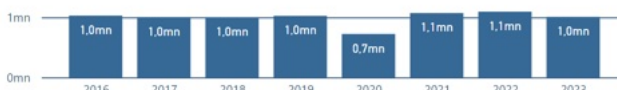
Antalet gästnätter på ön har de senaste åren legat runt en miljon per år, med undantag för under pandemin.

GÄSTNÄTTER PÅ GOTLAND

januari 2023 - december 2023

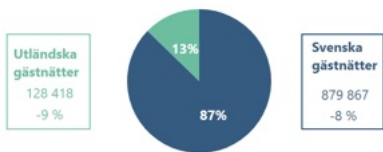
Samma period tidigare år

Andel och utveckling per boendeform

Andel, antal och utveckling fördelat på svenska och utländska gästnätter.

Antal gästnätter och utveckling per marknad

USA	12 063	7 %	Tyskland	30 965	-25 %
Storbritannien	3 004	-35 %	Danmark	14 564	14 %
Norge	14 501	1 %	Schweiz	3 338	9 %
Finland	8 185	13 %	Nederländerna	4 887	-7 %
Kina	213	111 %	Ej angivet	15 390	122 %

FIGUR 19 Grafiken visar olika indikatorer på Gotlands besöksnäring. 2023 hade Gotland precis över en miljon gästnätter varav 87 procent utgjordes av svenska gäster och 13 procent från utländska. Antalet gästnätter är cirka 87000 färre än året innan. Källa: Tillväxverket.

DEN GOTLÄNDSKA BOSTADSMARKNADEN

Utvecklingen på bostadsmarknaden och tillgången på bostäder för boende på ön utgör inget eget effektmål i Vårt Gotland 2040. Men bostadsförsörjning är en viktig faktor som påverkar framgången för alla övriga effektmål.

Enligt konventionen om de mänskliga rättigheterna har alla människor rätt till en bostad och det är landets kommuner som ytterst ansvarar för att uppfylla det. Betydelsen av att ha en bostad, tryggheten av ett hem är en grundläggande förutsättning för en trygg uppväxt, goda uppväxtvillkor och en god hälsa.

Men det är inte bara en fråga om den individuella rätten till tak över huvudet. Alla samhällen behöver en väl fungerande bostadsmarknad och ett balanserat utbud av bostäder som möter de behov som finns hos befolkningen. Det är avgörande för näringslivets utveckling att det finns bostäder för deras anställda, särskilt i situationen vid nyetableringar och snabb utveckling.

Det påverkar befolkningsutvecklingen och Gotlands möjligheter att attrahera människor att komma hit och att flytta hit. Hur bostadsmarknaden utvecklas påverkar därför även den gotländska befolkningens sammansättning.

Bostadsutvecklingen och bostadsbyggande är en viktig del i planeringen av framtida utveckling, var vi bygger och bor har direkt påverkan på möjligheterna att säkerställa hållbara kretslopp, på tillgång och kvalitet av dricksvatten, det avgör resande- och transportmönster och framtida behov av energi eller avfallshantering, för att bara nämna några viktiga faktorer.

Hur mäts utvecklingen?

Många faktorer avgör utvecklingen på bostadsmarknaden. Kommunerna har ansvaret för att skapa förutsättningar för att alla ska kunna leva i bra bostäder. Att planera för framtida bostadsbyggande är en demokratisk uppgift som i första hand beslutas av regionfullmäktige. Samtidigt sker bostadsförsörjningen på en marknad där efterfrågan och ekonomisk utveckling styr utbudet av bostäder.

Länsstyrelserna har regeringens uppdrag att varje år göra en sammanställning och bedömning över utvecklingen¹. Den regionala bostadsmarknadsanalysen ger en bra bild över det aktuella läget. I den senaste analysen konstateras bland annat att det råder bostadsbrist på hela Gotland. Särskilt saknas bostäder som möter behoven för grupper som är nya på bostadsmarknaden, unga, studenter eller nyanlända samt för andra grupper som barnfamiljer med låg inkomst och våldsutsatta.

MÅL FÖR 2027:

MINST 300 BOSTÄDER PER ÅR HAR I GENOMSNITT BYGGTS PÅ GOTLAND 2022–2027

Ökad takt i bostadsbyggande är viktig pusselbit för att klara bostadsförsörjningen på Gotland. Inte bara för att täcka behovet av en växande befolkning, utan också för att bättre möta de behov som bostadsmarknaden har idag och står inför framöver.

HUR LIGGER VI TILL?

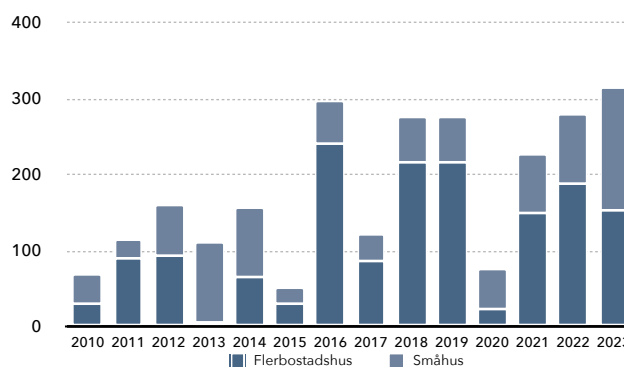
Antalet färdigställda bostäder i nybyggda hus har sedan 2016 har oftast legat mellan 200-300 nybyggda bostäder. Det byggs fler bostäder i flerbostadshus, det vill säga lägenheter, än småhus.

Men Rysslands anfällsrik mot Ukraina och efterföljande inflation och räntökningar har kraftigt påverkat bostadsbyggandet på Gotland och i hela Sverige. Antalet färdigställda bostäder är resultatet av investeringar, bygglov och planer som gjordes innan lågkonjunktur och stigande byggnadskostnader. Resultatet i form av minskat bostadsbyggande kommer vi se under kommande år framöver.

Bostadsbyggande, särskilt större byggprojekt och flerbostadshus har en lång uppstartstid och vi kommer se konsekvenser i minskat antal färdigställda bostäder på Gotland under flera år framöver. Även om bostadsmarknaden återhämtar sig och byggande återupptas i högre takt.

NYBYGGDA BOSTÄDER PÅ GOTLAND 2010-2023

ANTALET FÄRDIGSTÄLLDA BOSTÄDER I NYBYGGDA HUS PÅ GOTLAND

Diagrammet visar antalet färdigställda bostäder per år på Gotland. 2023 färdigställdes 315 bostäder, varav 161 var småhus och 154 var lägenheter.

¹ Länsstyrelsen: Regional bostadsmarknadsanalys 2023

KORTARE KÖTID TILL LÄGENHET INOM ALLMÄNNYTAN

Väntetiderna för en anvisad lägenhet inom Gotlandshem kan, för vissa områden vara väldigt lång. Det finns ett stort behov att korta köerna och hitta en bättre matchning mellan allmännyttans hyreslägenheter och det bostadsbehov som finns i befolkningen. I dagsläget finns dock svårigheter med att mäta detta mål och kunna svara på hur utvecklingen har sett ut fram tills idag, bland annat på grund av förändringar i Gotlandshems datasystem och något otydlig målformulering. Det pågår arbete med att ta fram indikatorer och mätmetoder för att kunna svara på hur väntetiderna förändras över tid. Detta kommer följas upp i framtida rapporter.

MÅL FÖR 2027:

KÖTIDEN FÖR EN ANVISAD LÄGENHET INOM GOTLANDSHEM SKA MINSKA MED 25 PROCENT.

EFFEKT MÅL 2040

EN INKLUDERANDE ARBETSMARKNAD DÄR KOMPETENSEN MÖTER BEHOVEN

Effekt målet till 2040 om en välfungerande och inkluderande arbetsmarknad har flera komponenter och uppdelat på två av de tre genomförandeprogrammen.

Den ena dimensionen är arbetsmarknadens funktion och betydelse för individens välfärd, inkomst och deltagande. Den andra dimensionen handlar om arbetsmarknadens betydelse för samhällsutvecklingen, för företag och arbetsgivares möjligheter att rekrytera personal med rätt kompetens, att kompetensförsörjning och matchning på arbetsmarknaden mellan kompetens och behoven på arbetsmarknaden.

I genomförandeprogrammet Kraftsamling för hälsa och ett socialt hållbart Gotland återfinns det första 2027-målet som redovisas nedan Arbetsmarknaden är tillgänglig för alla.

De övriga 2027-mål som bidrar till 2040-målet om en inkluderande arbetsmarknad återfinns i genomförandeprogrammet för näringslivets förutsättningar och innovation. De är i huvudsak kopplade till utbildning och kompetensförsörjning.

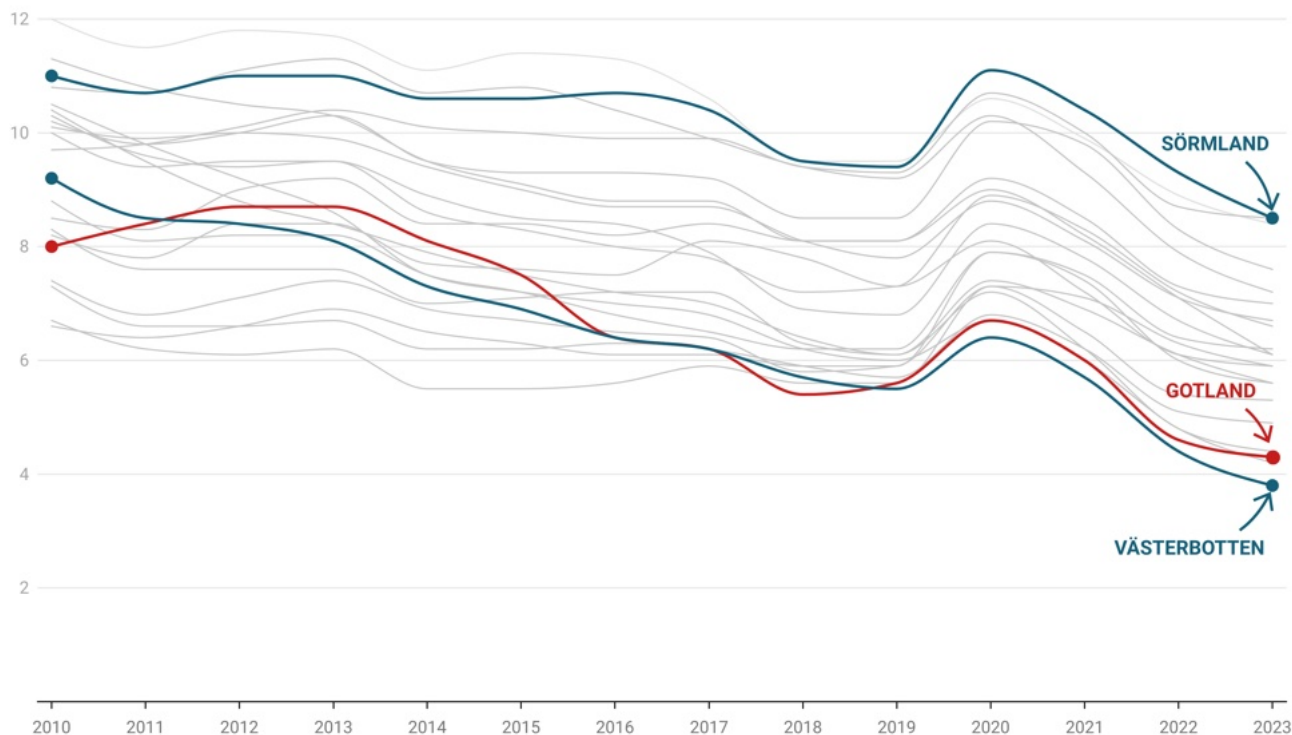
Den gotländska arbetsmarknaden är i grunden god. Arbetslösheten är lägre än i de flesta andra regioner de där senaste årens utveckling har varit bättre på Gotland än för riket som helhet.

För att möta snabba förändringar på arbetsmarknaden är möjligheterna till yrkesväxling under arbetslivet och livslångt lärande centralt. Möjligheterna till livslångt lärande behöver både vara goda och väl kända. Här är alla former av utbildning och bildning värdefull för kompetensutvecklingen i befolkningen. Det är viktigt att beakta arbetsgivarnas behov i utformningen av utbildningar och ta tillvara deras möjlighet att erbjuda praktikplatser. Flexibla utbildningsformer behövs för att gotlänningar ska kunna ta del av ett brett utbud, och för att möta behov av arbetskraft som kan vara avgörande för enskilda verksamheter.

Genom validering på gymnasial och eftergymnasial nivå kan befintlig kompetens matchas mot behov på den gotländska arbetsmarknaden och antalet individer som står utanför arbetsmarknaden minska. Validering kan även korta ner utbildningstiden och bidra till snabbare omställning och yrkesväxling i arbetslivet.

ARBETSLÖSHETEN I LANDETS REGIONER

Arbetslöshet 16-65 år, andel av registerbaserad arbetskraft i landets regioner.

FIGUR 20. ARBETSLÖSHET. Grafen visar arbetslösheten i landets regioner som genomsnitt under året. Gotland, Västerbotten och Norrbotten tillhör de regioner med lägst arbetslöshet under 2023. Högst arbetslöshet hade Sörmland. **Källa:** SCB.

ARBETSMARKNADEN ÄR TILLGÄNGLIG FÖR ALLA

EN ARBETSMARKNAD FÖR ALLA

Arbete och egen försörjning är en viktig faktor för den enskilda individens hälsa och en grundpelare för vår gemensamma välfärd.

Vi behöver tillsammans bidra till att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden och öka medvetenheten kring olika sätt att leva och fungera. Barn som lever i familjer med arbetslöshet och knappa resurser löper risk att hamna i utanförskap. Föräldrars möjlighet till lönearbete motverkar barnfattigdom och ojämlika förutsättningar för barns hälsa.

För att klara den demografiska utmaningen med allt mindre andel personer i arbetsför ålder behöver Gotland ta tillvara på all tillgänglig arbetskraft. Arbetsmarknaden behöver vara tillgänglig och inkluderande för alla. Exempelvis även för grupper som har svårt att få fäste på arbetsmarknaden så som unga utan arbetslivserfarenhet, unga som varken arbetar eller studerar, personer med funktionsnedsättning, psykisk ohälsa eller utomeuropeiskt födda samt äldre som vill fortsätta att arbeta. Vi behöver både inflyttad kompetens och möjlighet att kunna utbilda den arbetskraft som finns tillgänglig på Gotland, i relation till den kompetens som arbetsmarknaden behöver.

HUR LIGGER VI TILL?

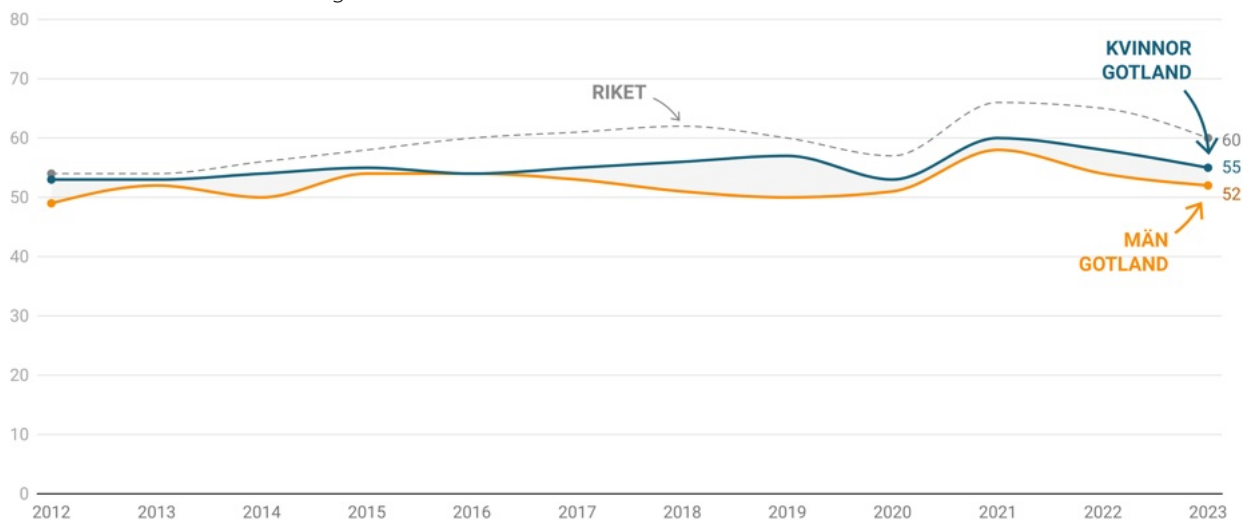
För att följa utvecklingen mot målet mäter vi ett antal områden där vi önskar se en förflyttning till 2027. Dels arbetslöshet och sysselsättning, med särskilt fokus på vissa samhällsgrupper. Men också andel som arbetar med vad de utbildade sig till och hur snabbt ungdomar kommer in på arbetsmarknaden eller i studier efter fullföljd gymnasieutbildning.

Långtidsarbetslöshet

Den gotländska arbetsmarknaden har utvecklats bättre än riket i övrigt. Andelen av de arbetslösa som är långtidsarbetslösa är lägre på Gotland än i riket.

LÅNGTIDSARBETSLÖSHET

Andel av arbetslösa som är långtidsarbetslösa

FIGUR 21. LÅNGTIDSARBETSLÖSHET. Grafen visar hur stor andel av de arbetslösa som klassas som långtidsarbetslösa. På Gotland är långtidsarbetslösheten lägre än riksgenomsnittet. För både män och kvinnor.

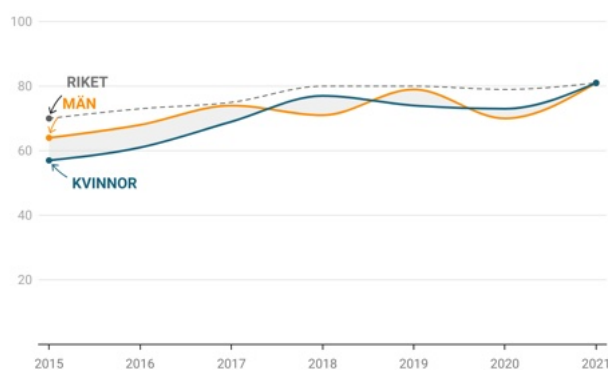
Trots detta har mer än varannan arbetslös person på Gotland varit det under en längre tid vissa grupper har svårare att få fäste på arbetsmarknaden, till exempel personer födda utanför Europa och personer med funktionsnedsättning eller psykisk ohälsa.

Jobb eller studier två år efter gymnasiet

Andelen gotländska ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar två år efter en fullföljd gymnasieutbildning har ökat under de senaste åren. 2015 låg andelen på Gotland avsevärt lägre än riksgenomsnittet, men idag har den skillnaden helt försvunnit. 2021 var andelen 81 procent.

ETABLERADE PÅ ARBETSMARKNADEN ELLER STUDERAR TVÅ ÅR EFTER GYMNASIEUTBILDNING

ANDELEN UNGDOMAR SOM ÄR ETABLERADE PÅ ARBETSMARKNADEN ELLER STUDERAR TVÅ ÅR EFTER FULLFÖLJD GYMNASIEUTBILDNING.

Källa: SCB

EFFEKT MÅL 2040

GOD TILLGÄNGLIGHET OCH HÅLLBARA KOMMUNIKATIONER

Alla samhällen är beroende av väl fungerande kommunikation, såväl fysisk som digital för möjligheterna att utvecklas. Särskilt viktigt är det av naturliga skäl för en ö som Gotland. Att kunna resa, transportera varor och kommunicera med omvärlden är en nödvändig förutsättning för att kunna bo och leva här och Gotlands utveckling och möjligheterna att nå våra mål står i relation till hur väl kommunikationen fungerar.

Väl fungerande kommunikationssystem är avgörande för människors tillgänglighet till arbete, studier, service och fritid, liksom för en stor del av näringslivets tillgänglighet till marknader och produktionsområden. Det gäller både kommunikationen inom Gotland och transporter till och från ön.

Ö-läget gör Gotland helt beroende av färje- och flygtrafiken. Trafikslagen har i huvudsak olika målgrupper och kompletterar varandra. Trafiksystemen måste kunna erbjuda transportlösningar som utgår från invånarnas, näringslivets och besökarnas behov.

En hållbar tillväxt och utveckling kräver god tillgänglighet till fastlandet avseende res- och transporttid, pris, turtäthet, ankomst och avgångstider samt avseende kapacitet. Gotland behöver integreras mer i de nationella och internationella trafiksystemen, för såväl gods- som persontrafik.

Gotlands stora näringar är alla starkt kommunikationsberoende av både fysisk som digital kommunikation. Hur väl de areella näringarna, livsmedelsindustrin och stenindustrin lyckas påverkas av hur väl infrastrukturen för transporter och kommunikation fungerar.

Särskilt tydligt är det beroendet av bra kommunikationer för besöksnäringen, runt en miljon människor besöker ön årligen. Begränsningar av möjligheten att resa, som pandemin eller det senaste årets kostnadsökningar på grund av inflation, märks tydligt i resultatet för näringen.

Kommunikationerna är en gemensam fråga för hela Gotland och arbetet med att förbättra möjligheterna sker i stor samverkan inom hela samhället. Utvecklingen mot effektmålet om god tillgänglighet och goda kommunikationer följs upp av ett antal indikatorer som täcker många olika områden och återfinns på olika sätt inom alla tre genomförandeprogram.

Genomförandeprogram för näringslivets förutsättningarna och innovation har ett fokus på utbyggnad av digital kommunikation och möjligheterna att kunna vara uppkopplad och tillgänglig över hela ön.

GOTLAND PLACERAR SIG LÄNSVIS TOPP TRE I LANDET NÄR DET GÄLLER TILLGÄNGLIGHET OCH PRESTANDA FÖR SÅVÄL FASTA SOM MOBILA NÄT FÖR DIGITAL KOMMUNIKATION

DIGITAL INFRASTRUKTUR

Bra kommunikationer i form av pålitlig och snabb internetanslutning är en kritisk infrastruktur som likställs med vatten, el och transport. Den möjliggör inte bara grundläggande tillgång till information och tjänster utan är också en katalysator för innovation, ekonomisk utveckling och social inkludering.

Gotland har ett mycket väl utbyggt fibernät över hela ön och har under lång tid innehaft en tätposition bland landets regioner när det gäller bredbandstäckning. Utbyggnaden av bredband har skett i form av så kallade sockenprojekt, genom bildande av fiberföreningar, och har uppmärksammats i landet som ett lyckosamt arbetssätt. Att upprätthålla det gotländska bredbandsnätet, med redundans, robusthet och en stabil ägar- och förvaltningsstruktur är centralt.

HUR LIGGER VI TILL

Totalt har 98,9 procent tillgång till eller möjlighet att koppla upp sig på bredband med en hastighet på minst 1 Gbit/s. I tätorter på ön är den siffran 99,8 procent och i glesbygd 96 procent.

Under många år hade Stockholm och Gotland i särklass bäst bredbandstäckning bland landets regioner. De senaste åren har skillnaden utjämnats i takt med utbyggnaden i hela landet.

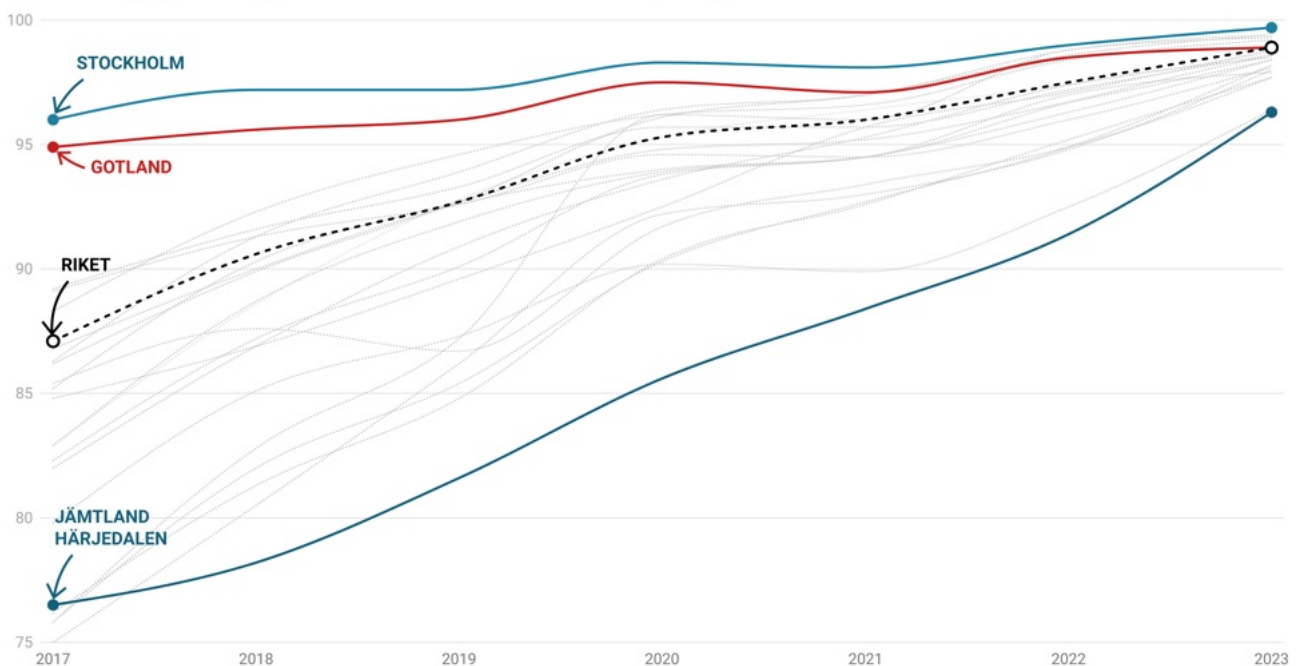
Andra viktiga mål är ökad likabehandling och jämställdhet när det gäller möjligheten att delta i samhällsutvecklingen, samt att utjämna skillnader i delaktighet mellan stad och landsbygd.

Företag påverkas på många sätt av digitaliseringen, bland annat när det gäller att utveckla nya produkter och tjänster. Digitaliseringen kan också bidra till en effektivare produktion, att nå nya marknader samt möjligheter att expandera och utveckla marknadsföringen och kundkontakterna. Att utveckla och använda digitala lösningar är ett sätt att stärka hela Gotlands attraktionskraft för företagare, liksom för att stötta det gotländska näringslivets konkurrenskraft.

För offentlig sektor handlar digitalisering inte bara om att göra befintliga arbetsprocesser och arbetssätt digitala. Det handlar också om att våga omvärdera hur uppdragen ska utföras, samt att digitalisering ska ses som ett verktyg för ett mer genomgripande förändrings-, innovations- och utvecklingsarbete.

Bredband minst 1 Gbit per sekund

Hushåll med tillgång till eller möjlighet att ansluta till bredband om minst 1 Gbit/s, andel (%)

FIGUR 22. BREEDBANDSTÄCKNING. . Tillgången till bredband på mins 1Gbit/sekund är hög på Gotland, även om vi blivit omsprungna av några regioner senaste åren.

SAMMANFATTNING OCH REKOMMENDATIONER

Ett bra näringslivsklimat är centralt för att utveckla och stärka befintliga företag samtidigt som det kan locka fler företag till Gotland. För att stärka Gotlands näringslivsklimat har flertalet insatser genomförts under 2023.

Bland annat har Region Gotland tillsammans med Tillväxt Gotland vidareutvecklat ett upphandlingsforum där regionens tjänstepersoner och näringslivsaktörer möts för att utbyta kunskaper och erfarenheter kring upphandling. Det allmänt höga kostnadsläget och de fortsatta kostnadsökningarna för både gods- och persontrafik mellan Gotland och fastlandet är en av de svåraste utmaningarna för företagsutveckling på ön. För ökad innovationsförmåga, konkurrenskraft och energiomställning har nya företagsstöd för små och medelstora företag med fokus på omställning och hållbar tillväxt etablerats. Via gotland.com har Region Gotland tillsammans med olika företrädare som erbjuder riskkapital tagit fram en finansieringskarta som ska göra det enklare för företag att hitta finansiering för innovationer och affärsutveckling.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning bör följande rekommendationer tas i beaktning:

- Ett bra företagsklimat etableras genom nära och konkret samarbete mellan näringsliv och offentlig sektor. Ett samarbete som bygger på ömsesidig förståelse kring utmaningar och på viljan att skapa gemensamt möjliga och accepterade lösningar.
- De offentliga aktörerna och näringslivet bör gemensamt kommunicera sina ambitioner och mål för ett gott företagsklimat på Gotland.
- En företagsetableringsplan behöver komma på plats med utgångspunkt i vad Gotland konkret kan erbjuda företag som vill starta eller flytta sin verksamhet till ön.

Kopplingen mellan innovation och ett gott näringslivsklimat är stark och ömsesidig då båda dessa faktorer bidrar till och förstärker varandra. För stärkt innovationskapacitet och ökad klustersamverkan har därför flertalet insatser genomförts. Under 2023 har Science Park Gotland, Energicentrum, Gotland Grönt Centrum, Gotlands Förenade Besöksnäring, Matbyrån Gotland AB och Tillväxt Gotland alla ansökt om projektmedel som på olika sätt syftar till utveckling och innovation inom områden som ö-samarbeten, elflyg, energiomställning, livsmedel eller digitaliseringslösningar för transportfrågor.

Gotlands areella näringar är av riksintresse och producerar viktiga livsmedel för hela Sveriges nationella försörjning, varav en stor andel är rotfrukter. Även nötkött sticker ut via landets största regionala köttvarumärke *Smak av Gotland*. De senaste åren har öns mat- och livsmedelsnäringar tagit allt större kliv mot gemensamma samarbeten som främst synts i

utvecklingsleden, där det delägda dotterbolaget Gotland Grönt Centrum AB tagit en stor roll i att samordna arbetet med handlingsplanen för den regionala mat- och livsmedelsstrategin.

För att stärka det företagsfrämjande systemets förmåga och spets med fokus på smart specialisering har ett femårigt projektsamarbete mellan de fyra regionerna i Småland och öarna startats.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning bör följande rekommendationer tas i beaktning:

- Tydligt koordinera och styra de viktigaste initiativen med grunden i smart specialisering både finansiellt och utvecklingsmässigt. Detta är viktigt för att säkerställa att tillräckligt med resurser styrs till initiativ och aktiviteter som driver utvecklingen mot målen i utvecklingsstrategin.
- En del av Gotlands smarta specialisering kan vara att främja en ökad diversifiering av Gotlands näringsliv och arbetsmarknad mot fler företagsetableringar som har digitalt baserade affärsidéer.
- För att lyckas med innovation och med smart specialisering är ökad forskningssamverkan mellan akademi, näringsliv, ideell- och offentlig sektor en viktig del.
- I flera utvecklingsfrågor behöver beredskapsperspektivet beaktas tydligare framledes.

Attraktionskraft och hållbar tillväxt i näringslivet drivs av ett ömsesidigt beroende. En region som kan locka till sig talang, investeringar och företag skapar en positiv spiral där dessa element förstärker varandra och leder till ökad ekonomisk tillväxt. Det är därför viktigt för Gotland att fortsätta arbetet med att stärka sin attraktionskraft genom strategiska investeringar i infrastruktur, utbildning, livskvalitet och företagsklimat. Exempel på insatser för stärkt attraktionskraft under 2023 är det lokala utvecklingsprojekt *Framåt* som GUBIS driver. Projektet ska stärka attraktionskraften för två skolorter, Stenkyrka och Kräklingbo. Syftet är att inventera, analysera, testa samt genomföra konkreta insatser för att få flera hushåll och familjer i målgruppen att vilja flytta till, stanna kvar och attraheras av att bosätta sig på Gotlands landsbygder. Året har även präglats av kommunikativa och mångfaldigt, nationellt och internationellt uppmärksammade insatser med tävlingen *Gotlands fulaste gräsmatta*. Region Gotland visar genom tävlingen som delas på gotland.com hur företag, organisationer och platser kan ta socialt ansvar genom att ladda sina varumärken med positiva miljöåtgärder och bidra till det globala arbetet för att hantera vattenbrist

och klimatförändringar på ett enkelt och roligt sätt. Till sammans med den internationella satsningen *The World's Ugliest Lawn* under hösten, har budskapet via dessa båda tävlingar om att spara dricksvatten nått över 2,1 miljarder människor världen över. Gotland positionerar sig som en lösningsfokuserad och framåtlutad ö-region som tar klimatfrågan på allvar. Under året har arbetet med att revidera besöksnäringstrategin genomförts.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning bör följande rekommendationer tas i beaktning:

- Strategiskt arbete med attraktionskraft och varumärket Gotland behöver tydligare kopplas till flera prioriterade utvecklingsområden såsom till exempel smart specialisering.
- Organisering av destinations- och platsutveckling behöver utredas och tydliggöras.

Kopplingen mellan hållbar tillväxt och en tillgänglig arbetsmarknad är en central fråga inom näringslivsutveckling. För ett stärkt deltagande för alla på den gotländska arbetsmarknaden har under 2023 insatsen *Relocation Gotland* genomförts med den digitala plattformen Gotland.com som bas. *Relocation Gotland* är ett treårigt projekt som syftar till att utveckla en digital inflyttarservice för att underlätta och attrahera inflyttning av personer i åldern 20-64 år till Gotland, med fokus på högutbildade i familjebildande ålder. Projektet har under året som gått deltagit i det samskapande utvecklingsprogrammet *Co-Create* i regi av *Future Place Leadership* för ökad kunskap, metod- och processutveckling om hur man bäst kan attrahera och behålla talanger. Inom kompetensförsörjningsarbetet har planeringsunderlag utarbetats till Skolverket inför dimensionering av gymnasial utbildning. Det har skett i anslutning till de gymnasiala yrkesutbildningsprogrammen, men även i dialog med andra relevanta aktörer såsom Arbetsförmedling och branschorganisationer. Därtill har arbetet med kompetensplattformen handlat om att hitta och etablera former för en samverkansstruktur för kompetensförsörjningsfrågor. Arbetet med en struktur för validering har fortsatt under året baserat på erfarenheter av *Valideringslyftet*. Ett flertal möten för att identifiera behov av kompetens och för att introducera validering som verktyg har genomförts. Validering har varit framgångsrikt i större utvecklingsprojekt med Region Gotland, men en utmaning är att erbjuda validering lokalt när det omfattar mindre yrkesgrupper.

Gotland har ett mycket välutvecklat fibernätverk, vilket möjliggjort en högre grad av automatisering av olika tjänster och produktionsmoment. I detta välutvecklade fibernätverk har Gotland en outnyttjad potential i digitala och högteknologiska cirkulärt hållbara affärsmöjligheter. Under 2023 har Region Gotland bland annat via gotland.com lagt grunden för nya exponeringsmöjligheter för det gotländska näringslivet som en av landets första regioner att ansluta till ett pilotprojekt för användningen av öppna data. Visit Sweden och Tillväxtverket har tillsammans initierat ett pilotprojekt som syftar till att skapa en nationell turistdataportal och

därmed bidra till att Sverige ska bli världens mest hållbara och attraktiva resmål byggt på innovation.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning bör följande rekommendationer tas i beaktning

- Projektfinansiering har möjliggjort en framåtlutad digital plattform i Gotland.com. Gotland.com och platsvarumärket Gotland behöver dock säkras genom en långsiktig grundfinansiering. Den är ett kraftfullt verktyg för både platsutveckling, talangattraktion, näringslivs- och regional utveckling. Gotland.com är sedan start en komplex teknisk produkt och i takt med att den växer för att möta de gotländska utvecklingsbehoven, skärpta eller nya lagkrav samt utvecklingen och användandet av AI krävs än mer tekniskt kunnande för plattformens vidareutveckling.
- Det är av största vikt att samarbetet mellan aktörerna inom Kompetensplattformen kan konkretiseras rent allmänt. I synnerhet bör Uppsala universitet och Region Gotland formalisera strukturer sinsemellan för kunskapsutbyte om utbildningsplaneringen på Gotland.

Sambandet mellan en regional hållbar tillväxt och bostäder är starkt och ömsesidigt. Ekonomisk tillväxt driver efterfrågan på bostäder, vilket stimulerar byggsektorn och ger upphov till ytterligare ekonomisk aktivitet. Samtidigt är ett tillräckligt och överkomligt bostadsutbud avgörande för att stödja en växande arbetsmarknad och locka investeringar. För att säkerställa hållbar tillväxt måste regioner balansera bostadsutvecklingen med ekonomiska och sociala mål, genom att investera i både byggandet av nya bostäder och utvecklingen av stödjande infrastruktur. Ökad takt i bostadsbyggande är en viktig pusselbit för att klara bostadsförsörjningen på Gotland. För att stärka utvecklingen i denna riktning har en rad olika insatser genomförts under 2023. Region Gotland har bland annat påbörjat ett revideringsarbete av *Riktlinjer för bostadsförsörjning* för perioden 2024-2028. Riktlinjerna grundas på Länsstyrelsens årliga bostadsmarknadsanalys med hänsyn till demografi, rådande marknadsförutsättningar samt till de grupper som i nuläget har svårt att hitta en lämplig bostad. Som del av underlag finns även översiktsplan, VA-plan, mark- och exploateringsstrategi. Till riktlinjerna kommer en handlingsplan presenteras som ska följas upp årligen. Utöver detta gjorde en delegation av tjänstepersoner och politiker under våren 2023 ett studiebesök i södra Tyskland där de är världsmarknadsledande på byggemenskaper. Besöket föregicks av seminarier och av studiebesök på fyra olika byggemenskaper i Stockholm. Detta har resulterat i att det lokala utvecklingsbolaget Slite utveckling AB ansökt om att få en markanvisning av Region Gotland i centrala Slite för att bygga seniorbostäder i form av byggemenskap, vilket är i linje med nuvarande riktlinjer för bostadsförsörjning.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning bör följande rekommendation tas i beaktning:

- De utmaningar som finns avseende ökat bostadsbyggande och därigenom möjliggörandet av boende för de som vill bo, leva och verka på Gotland behöver tydligare fångas

upp såväl i ordinarie verksamheter som genom utvecklingsprojekt.

För att ytterligare stärka utvecklingen i önskad riktning bör även följande rekommendation tas i beaktning:

- En plan för uppföljning, utvärdering och lärande av det regionala utvecklingsarbetet relaterat till vårt Gotland 2040 behöver färdigställas och godkännas av Regionala utvecklingsrådet. Planen är viktig både för att producera kunskap inför framtida beslut om översyn av den regionala utvecklinstrategin, prioriteringar avseende finansiering och för att främja ett systembaserat regionalt utvecklingsarbete vars grund vilar på effektivitet, kreativitet, transparens och samskapande.

RF § 166 Delårsrapport 2 2024 Region Gotland

Ärendenummer: RS 2024/11

Regionfullmäktiges beslut

- Delårsrapporten godkänns.
- Åtterrapportering av uppdraget att samtliga nämnder fick i uppdrag att vidta nödvändiga åtgärder under 2024 för att den beslutade budgeten inte ska överskridas (RF § 63, 2024-04-29) tas emot.
- Samtliga nämnder får i uppdrag att vidta ytterligare åtgärder för att begränsa underskottet 2024 och bromsa den höga kostnadsutvecklingen i verksamheterna samt att anpassa verksamheten inför 2025 års ekonomiska utmaningar.

Sammanfattning

Delårsrapporten har i allt väsentligt upprättats enligt de krav som ställs på en delårsrapport i kommunallagen, lagen om kommunal bokföring och redovisning samt rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning.

Det ekonomiska resultatet i perioden uppgår till -180 miljoner kronor, mnkr (59 mnkr, 2023). Det är en försämring jämfört med motsvarande period föregående år. Det prognostiserade resultatet för helåret är -264 mnkr, vilket innebär en budgetavvikelse på -137 mnkr. Balanskravsresultatet för perioden uppgår till -262 mnkr efter justeringar. Balanskravsresultatet för helåret beräknas till -347 mnkr. Om detta underskott ska regleras med hjälp av Region Gotlands resultatutjämningsreserv (RUR) så skulle stora delar av reserven behöva användas.

Årsprognosen för nämnderna uppgår till -164 mnkr. För helåret är det fem nämnder som bedömer att de inte kommer att klara att hålla sin budget. Nämndernas nettokostnadsökning i perioden är 5,9 procent. Det är lägre än motsvarande period föregående år då nettokostnadsökningen var 9,9 procent.

Investeringsutgifterna uppgår i perioden till 413 mnkr. Investeringsprognosen för hela året uppgår till 650 mnkr.

Det ackumulerade sjuktalet för perioden januari-juli uppgår till 5,6 procent. Jämfört med samma period föregående år, ses en sänkning av sjuktalet med 0,4 procentenheter. Antal anställda uppgår i juli till 6 900 vilket är 64 fler än i juli 2023.

För år 2024 har regionfullmäktige beslutat om 39 mål. Vissa mål gäller fler nämnder samt bolag och vissa mål gäller specifikt för en nämnd eller ett bolag. I rapporten redovisas målen med tillhörande analys av det arbete som görs för att nå måluppfyllelse.

I november 2023 tog regionfullmäktige beslut om nya riktlinjer för God ekonomisk hushållning. Då fastställdes att den långsiktiga målbilden är att Region Gotland ska bedriva en verksamhet med god kvalitet, ha en stabil ekonomi och en ekonomisk buffert för oförutsedda händelser. Det fastställdes även att Region Gotland ska arbeta med god framförhållning för att anpassa verksamheten till samhällsförändringar och medborgarnas behov.

I samband med delårsrapporten ska en samlad bedömning göras av huruvida målen för god ekonomisk hushållning kommer att uppnås samt om balanskravet är uppfyllt. Endast två av de fyra finansiella målen uppnås och det är låneskuldens andel av skatteintäkter och bidrag samt självfinansieringsgraden för investeringar i skattefinansierad verksamhet. De finansiella mål som inte uppnås är årets resultat i förhållande till skatteintäkter och bidrag som blir -3,8 procent och målet för soliditet där soliditeten sjunker från 9,8 procent till 5,0 procent. Sammantaget är bedömningen att det blir svårt att uppnå en god ekonomisk hushållning för år 2024.

Bedömningen av måluppfyllelse i verksamhetsperspektivet är i dagsläget svår att göra då periodresultat saknas för många mål.

Inom Region Gotland mäts kvalitet genom olika undersökningar. Utifrån resultat som redovisas i delårsrapporten kan konstateras att Region Gotland har ett utvecklingsarbete att göra gällande den service som Region Gotland ger våra medborgare i kontakt via telefoni och e-post.

Bedömning

År 2024 är första året som målen i den nya styrmodellen följs upp. Det kan konstateras att aktiviteter pågår inom samtliga mål. Bedömning av måluppfyllelse bygger på aktuella resultat för år 2024. I flera fall inväntas resultat för helåret 2024 vilket gör att det inte går att bedöma måluppfyllelse för samtliga mål.

Endast två av de fyra finansiella målen uppnås vid periodens utgång. Dessa är *Låneskulden får uppgå till högst 15 procent av skatteintäkter, utjämningsbidrag och generella statsbidrag samt Självfinansieringsgrad av investeringar i skattefinansierad verksamhet uppgår till minst 100 procent*. De övriga två målen uppnås ej. Det stora negativa resultatet på -264 mnkr innebär att årets resultat i förhållande till skatteintäkter och bidrag blir -3,8 procent och avviker mycket från målnivån. Även soliditet förändras mycket på kort tid. Soliditeten minskade redan år 2023 relativt mycket men under år 2024 sker en snabb och kraftig minskning från 9,8 procent till 5,0 procent. Det ger en tydlig signal om en obalans i ekonomin. Orsaken är det stora underskottet och höga investeringsutgifter.

Regionen har begränsade möjligheter att öka sina intäkter men desto större möjligheter att påverka sina kostnader. Åtgärder behöver vidtas för sänka verksamhetens kostnader så att resultatmålet uppnås. Investeringarna behöver prioriteras hårdare så att de årliga investeringsutgifterna hamnar på en lägre

nivå. Båda åtgärderna är nödvändiga för att klara de finansiella målen och uppnå en god ekonomisk hushållning framöver.

Utifrån de resultat som redovisas i delårsrapporten kring service kan konstateras att Region Gotland behöver förbättra den service vi ger våra medborgare i kontakt via telefoni och e-post.

Ärendets behandling under mötet

Anförande hålls av Meit Fohlin (S), Eva Nypelius (C), Andreas Unger (M), Lars Englbrektsson (SD), Saga Carlgren (V), Sara Lidqvist (KD), Anna Hrdlicka (L), Johan Malmros (C), Filip Reinhag (S), Oscar Lindster (S), Lars Thomsson (C), Mariette Nicander (M), Jörgen Benzler (V), Håkan Ericsson (S), Rolf Öström (M), Eva Ahlin (C), Lena Lind (MP), Fredrik Gradelius (C), Mikael Blad (M), Peter Barnard (V) och Stefan Nypelius (C).

Meit Fohlin (S) tillstyrker regionstyrelsens förslag. I detta instämmer Eva Nypelius (C), Andreas Unger (M), Saga Carlgren (V), Filip Reinhag (S), Oscar Lindster (S), Mariette Nicander (M), Rolf Öström (M), Lena Lind (MP), Mikael Blad (M) och Peter Barnard (V).

Ordförande ställer proposition på regionstyrelsens förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Region Gotland Delårsrapport 2 2024
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-09-30
Regionstyrelsen 2024-10-24, § 299

Skickas till

Samtliga nämnder

RF § 169 Återrapportering av uppdrag. Effekter i hela måltidskedjan vid produktion och leverans av kyld mat

Ärendenummer: RS 2022/648

Regionfullmäktiges beslut

- Inriktningen för måltidsproduktionen är en nybyggnation av ett större tillagningskök med förutsättningar för produktion av varm och kyld mat.

Sammanfattning

Utredningen kring måltidsverksamhetens framtid har pågått sedan årsskiftet 2019/2020. Vid regionstyrelsens sammanträde i maj 2022, RS § 161, fick regionstyrelseförvaltningen i uppdrag att till budgetberedning våren 2023 återkomma med vilka kunder som skulle kunna erbjudas kyld mat samt konsekvenserna av detta i hela måltidskedjan. Dessutom komma med ett förslag till vilket av alternativen, nybyggnation eller ombyggnation, som en fullskalig förstudie ska genomföras för. Vid regionstyrelsens sammanträde i maj 2023, RS § 155, beslutades mot bakgrund av det ekonomiska läget i Region Gotland att frågan ska återkomma till budgetberedningen 2024. Vid budgetberedningen återremitterades ärendet till budgetavstämningen med hänsyn till det ekonomiska läget.

Ett projekt startade i augusti 2022 med syftet att identifiera vilka enheter som kan vara aktuella för kyld mat samt att se på effekterna i hela måltidskedjan. Sammanfattningsvis ses många fördelar med att öka produktionen och leveranser av kyld mat till hälso- och sjukvården och till äldreomsorgen där kyld mat efterfrågas i större utsträckning. Även utmaningar har identifierats. Workshops för att identifiera effekter i skola och förskola har inte i samma utsträckning varit genomförbara.

I samråd med teknikförvaltningen görs bedömningen att en förstudie bör göras för nybyggnation istället för ombyggnation vid ett eventuellt införande av kyld mat i större skala. Förstudien inkluderar test av kyld mat i skola och förskola liksom uppdrag till samhällsbyggnadsförvaltningen att hitta lämplig mark.

Under år 2023-2024 har det också än tydligare framkommit att ett inriktningsbeslut är avgörande för möjligheterna att planera för en effektiv produktion av säker och god mat till berörda medborgare.

Ett inriktningsbeslut för nybyggt större kök, enligt nyläge 2, bedöms ge måltidsavdelningen långsiktigt bäst förutsättningar ur perspektiven ekonomi, arbetsmiljö, bemanning, kvalitet, flexibilitet och beredskap.

Utan beslut på inriktning kommer måltidsorganisationen automatiskt att träda in i nyläge 1 med fortsatt årliga permanenta utbyggnader och renoveringar av samtliga befintliga kök för att utöka produktionskapaciteten, med tillhörande konsekvenser gällande bland annat bemannings- och beredskapsutmaningar. Sett över en 30 årsperiod beräknas nyläge 1 medföra större sammantagna investeringskostnader jämfört med nyläge 2.

Bedömning

Utifrån de positiva effekter som framkommit under detta projekt och utifrån erfarenheter från fastlandet när det gäller bland annat arbetsmiljö, bemanning, kvalitet, effektivitet, flexibilitet och beredskap görs bedömningen att gå vidare med aktiviteter kopplat till en ökad produktionsvolym och leverans av kyld mat där äldreomsorgen och sjukvården efterfrågar kyld mat redan idag. Effekterna i kedjan för skola och förskola behöver utredas vidare.

I lokalbehovsplanen och under år 2023-2024 kompletterande uppgifter i rapporten *"Effekter i hela måltidskedjan vid produktion och leverans av kyld mat"* har ytterligare kapacitetsbrist uppmärksamats inom måltidsorganisationen. Rapporten understryker behovet av att fatta beslut i vägval om en långsiktig inriktning för en flexibel måltidsverksamhet, som kan hantera säker och god mat för befintliga och kommande volymer.

Bedömningen är att en förstudie rörande ett nybyggt tillagningskök som kan producera mat från grunden, kyla ner, paketera och förvara måltidskomponenter bör genomföras. Köket bör kunna vara flexibelt för att hantera både varm och kyld mat. Köket bör också ha en viss överkapacitet för såväl planerade volymökningar, framtida piloter för kylmatsleverans, tillfälliga behov som vid ombyggnationer, och beredskap.

En förstudie skulle leverera ökad tydlighet i möjligheterna och kostnaderna för att bygga ett nytt tillagningskök. Kostnaden för förstudien kommer vara utspridd över tidsperiod på flera år och inkluderar test av kyld mat i skola och förskola, uppdrag till samhällsbyggnadsförvaltningen att hitta lämplig mark samt teknikförvaltningen att ta fram underlag för nybyggnation. Total uppskattad kostnad för detta är ca 1,6 mkr över en 4-årsperiod.

Ett inriktningsbeslut för nybyggt större kök, enligt nyläge 2, bedöms ge måltidsavdelningen långsiktigt bäst förutsättningar ur perspektiven ekonomi, arbetsmiljö, bemanning, kvalitet, flexibilitet och beredskap. Utan beslut på inriktning kommer måltidsorganisationen automatiskt att träda in i nyläge 1 med fortsatt årliga permanenta utbyggnader och renovering av samtliga befintliga kök för att utöka produktionskapaciteten, med tillhörande konsekvenser gällande bland annat bemannings- och beredskapsutmaningar. Sett över en 30 årsperiod beräknas nyläge 1 medföra större sammantagna investeringskostnader jämfört med nyläge 2.

Ärendets behandling under mötet

Anförande hålls av Frans Brozén (L), Peter Barnard (V), Lena Lind (MP), Meit Fohlin (S), Oscar Lindster (S) och Johan Malmros (C).

Meit Fohlin (S) tillstyrker regionstyrelsens förslag.

Frans Brozén (L) yrkar att regionstyrelsen får i uppdrag att utreda tre (3) kök spridda över ön. Ett på norr, ett i Visby och ett på södra Gotland, ur ett beredskapsperspektiv.

Oscar Lindster (S) yrkar avslag till Frans Brozéns (L) yrkande.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelsens förslag och Frans Brozéns (L) yrkande och finner att regionstyrelsens förslag vinner bifall.

Protokollsanteckning anmäls av Saga Carlgren (V):

Vänsterpartiet är fortsatt tveksamma till kyld mat i skola och förskola. Det är viktigt att bibehålla närheten mellan de som lagar maten och den som ska äta den, särskilt för barn och unga. Vi ser en risk att det ses som mest ekonomiskt rationellt att införa kyld mat i skolor på landsbygden. Det är negativt eftersom det i praktiken kanske är där det är närmast mellan kökspersonalen och barnen idag. I skolor och förskolor, kanske särskilt på landsbygden, där det idag är möjligt att ha en nära dialog mellan köket och barn och elever bör detta bibehållas.

Beslutsunderlag

Rapport. Effekter i hela måltidskedjan vid produktion och leverans av kyld mat 2024-04-23

Bilaga. Möjliga inriktningar för måltidsorganisationen

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-10-02

Regionstyrelsen 2024-10-24, § 302

Skickas till

Samtliga nämnder

RF § 175 Mål och budget 2025 - 2027

Ärendenummer: RS 2024/7

Regionfullmäktiges beslut

- Driftbudget 2025 fastställs.
- Den kommunala skattesatsen kvarstår med 33:60 kronor per 100 skattekröner.
- Investeringsbudgeten för ett nytt äldreboende i Visby minskar med 10 miljoner kronor 2026 och uppgår totalt till 265 miljoner kronor i planen för år 2027-2028.
- Regionfullmäktiges direktiv och rekommendationer till nämnderna godkänns.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att utveckla arbetet med samordning kring bemanningsfrågor för en mer ändamålsenlig och resurseffektiv verksamhet.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att fram ett IOP-avtal med Fritidsbanken med målet att sänka trösklar så fler får möjlighet att delta samt att samverka med andra oppmuntras.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att i samverka med olika aktörer utveckla arbetet kring barn och unga som ett led i brottsförebyggande arbete.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att stärka arbetet med mobil familjecentrerad verksamhet och utveckla det för fler platser på landsbygden.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att ta fram förslag för tecknande av ett nytt IOP-avtal med Röda Korset Gotland för perioden 2025-2028.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att öka hastigheten i arbetet med förädling och försäljning av mark.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att mellan förvaltningar prioritera utifrån genomförbarhet och kostnadseffektivitet samt fördela, planera och genomföra 1 % effektivisering inom digitalisering, bemanning, inköp och lokaler 2025 och återkomma med förslag på plan samt konsekvenser av 1 % effektivisering per år även 2026 och 2027. Återrapportering av fördelning enligt uppdraget ska ske till regionstyrelsen i december 2024 och regionfullmäktige i februari 2025.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att se över hur samordning av stöd- och servicefunktioner som exempelvis HR, kommunikation och IT skulle kunna bidra till en mer resurseffektiv, standardiserad och resiliert verksamhet. Uppdraget återrapporteras till budgetberedningen 2025.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att återkomma med förslag på prioriteringar och/eller omprioriteringar av investeringar med ett maxtak om 500-600 miljoner kronor per år 2025, 2026 och 2027 samt konsekvenser av det. Uppdraget återrapporteras till regionstyrelsen i december 2024 och regionfullmäktige i februari 2025.
- Regionstyrelsen får i uppdrag att snarast påbörja arbetet med att revidera Klimatanpassningsplanen så att den omfattar hela Gotland,

konsekvenserna av värmebölja och torka samt konsekvenserna av ihållande regn under längre perioder.

Reservation

Följande ledamöter reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut gällande driftbudget till förmån för egna förslag:

Bibbi Olsson (C), Björn Dahlström (C), Eva Ahlin (C), Eva Nypelius (C), Fredrik Gradelius (C), Gabriella Hammarskjöld (C), Gunnel Lindby (C), Johan Malmros (C), Karl-Johan Boberg (C), Lars Thomsson (C), Stefan Nypelius (C), Abdulalim Alkatea (C), Eva Gahnström (C), Michael Stenberg (--), Jörgen Benzler (V), Per Edman (V), Peter Barnard (V), Saga Carlgren (V), Victoria Öjefors Quinn (V), Peter Jankert (V), Maya Arfvidson (MP), Micke Seid (MP), Lena Lind (MP), Ola Matthing (MP), Sara Lidqvist (KD), Sara Westberger (KD), Anna Hrdlicka (L) och Frans Brozén (L).

Följande ledamöter reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut att avslå Sara Lidqvists (KD) ändringsyrkanden:

Sara Lidqvist (KD) och Sara Westberger (KD)

Följande ledamöter reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut att avslå Eva Nypelius (C) yrkande om att kostnaden för ridanläggning stryks från investeringsbudget åren 2026 och 2027:

Sara Lidqvist (KD) och Sara Westberger (KD)

Följande ledamöter reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut att avslå Eva Nypelius (C) yrkande om uppdrag nummer 1:

Bibbi Olsson (C), Björn Dahlström (C), Eva Ahlin (C), Eva Nypelius (C), Fredrik Gradelius (C), Gabriella Hammarskjöld (C), Gunnel Lindby (C), Johan Malmros (C), Karl-Johan Boberg (C), Lars Thomsson (C), Stefan Nypelius (C), Abdulalim Alkatea (C) och Eva Gahnström (C).

Följande ledamöter reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut att avslå Eva Nypelius (C) yrkande om uppdrag nummer 2:

Bibbi Olsson (C), Björn Dahlström (C), Eva Ahlin (C), Eva Nypelius (C), Fredrik Gradelius (C), Gabriella Hammarskjöld (C), Gunnel Lindby (C), Johan Malmros (C), Karl-Johan Boberg (C), Lars Thomsson (C), Stefan Nypelius (C), Abdulalim Alkatea (C), Eva Gahnström (C), Anna Hrdlicka (L), Frans Brozén (L) och Michael Stenberg (--).

Sammanfattning

Regionfullmäktige beslutade i juni 2024 om en grundbudget för nämnderna 2025 samt investeringsbudget för 2025 och 2026. I november 2024 tas slutligt beslut om driftbudgeten samt vilken skattesats som ska tillämpas nästa år.

Totalt beslutades i juni om tillskott till nämnderna år 2025 på cirka 346 miljoner kronor (mnkr) vilket motsvarar en ökning med 5,3 procent. Det är i sammanhanget en hög ökning där löneökningarna på 140 mnkr har störst påverkan. Demografin och den medicinsktekniska utvecklingen påverkar resursfördelningsmodellerna och innebär en höjning, av nämndernas ramar med 83 mnkr. Posten för interna priser och externa avtal innebär en ökning med 104 mnkr och är fortsatt mycket högre än normalt till följd av att flera externa avtal följer KPI eller andra index som påverkas av inflationen. Utöver dessa grundförutsättningar beslutades om ramtillskott på totalt 21,7 mnkr.

Regionstyrelsen och regionfullmäktige tog inte ställning till övriga äskanden. De besluten sköts fram till budgetbeslutet i november.

Totalt äskar nämnderna medel om ytterligare 223 mnkr för år 2025. Ett helt nytt äskande har inkommit från tekniska nämnden på 1 mnkr.

Enligt den nya skatteprognosen från oktober 2024 kommer skatteintäkter, generella bidrag och utjämning att öka lite mer 2025 än tidigare prognos. Det budgeterade resultatet för 2025 ökar därför till 59 mnkr. Det innebär att det budgeterade minusresultatet 2024 vänds till ett positivt resultat om nämnderna sammantaget inte överskrider budget.

Det budgeterade resultatet är dock fortfarande för lågt för att nå upp till en resultatnivå på minst 2 procent av skatteintäkter, generella bidrag och utjämning.

Regionstyrelsens arbetsutskott lämnade inget förslag till budget 2025.

Investeringsbudget

Enligt nya beräkningar kan investeringsbudgeten för ett nytt äldreboende i Visby minska med 10 mnkr år 2026. Totalt ska 265 mnkr läggas i planen för år 2027-2028.

Bedömning

Region Gotland har för närvarande inte balans i ekonomin. Den höga inflationen 2022 och 2023 har medfört kraftigt höjda pensionskostnader och högre priser på varor och tjänster samtidigt som stora statsbidrag minskats. Det stora underskott som fanns i nämndernas verksamheter 2023 har blivit något lägre i år men är fortfarande mycket stort. Prognosen pekar på ett underskott för nämnderna på 164 mnkr jämfört med 241 mnkr 2023. Det kommer att krävas kraftfulla åtgärder och prioriteringar för nämnderna ska nå en ekonomi i balans.

Prognosen för 2024 pekar på ett totalt underskott på 264 mnkr, balanskravsresultatet beräknas bli -347 mnkr. Det innebär att nästan hela resultatutjämningsreserven på 364 mnkr kommer att behöva användas för att täcka underskottet.

Även om investeringarna inte når upp till budgeterad nivå, innebär investeringsprognosen på 650 mnkr att finansiering med egna medel inte är möjlig. Ett stort negativt resultat i kombination med höga investeringar innebär kraftiga påfrestningar på likviditeten och att extern upplåning blir nödvändigt.

De ekonomiska förutsättningarna förbättras dock 2025 och framåt. Inflationen är nu lägre vilket innebär att även pensionskostnaderna blir markant lägre. Skatteintäkterna ökar då konjunkturen väntas vända uppåt. Det innebär att det blir en real förstärkning av ekonomin. Det budgeterade minusresultatet 2024 kan vändas till ett positivt resultat under förutsättning att nämndernas underskott kan åtgärdas.

Det budgeterade resultatet är fortfarande för lågt för att nå upp till målet på en resultatnivå på minst 2 procent av skatteintäkter, generella bidrag och utjämning.

Regionens resultat måste långsiktigt basera sig främst på att nämndernas verksamheter bedrivs inom de budgetramar som beslutats och att det finns ett överskott för att finansiera framtida nödvändiga satsningar.

Ärendets behandling under mötet

Anförande hålls av Meit Fohlin (S), Eva Nypelius (C), Andreas Unger (M), Lars Engelbrektsson (SD), Saga Carlgren (V), Micke Seid (MP), Sara Lidqvist (KD), Anna Hrdlicka (L), Jörgen Benzler (V), Johan Malmros (C), Lars Thomsson (C), Filip Reinhag (S), Mariette Nicander (M), Eva Ahlin (C), Peter Barnard (V), Håkan Ericsson (S), Victoria Öjefors Quinn (V), Rolf Öström (M), Oscar Lindster (S), Maya Arfvidson (MP), Stefan Nypelius (C) och Hanna Westerén (S).

Meit Fohlin (S) tillstyrker regionstyrelsens förslag om driftbudget enligt förslag från Socialdemokraterna och Moderaterna som visar på en budget med beräknat resultat om 87 miljoner kronor. **Se bilaga 1.** I detta instämmer Andreas Unger (M), Filip Reinhag (S), Mariette Nicander (M), Rolf Öström (M), Oscar Lindster (S) och Hanna Westerén (S).

Eva Nypelius (C) yrkar på driftbudget enligt förslag från Centerpartiet som visar på en budget med beräknat resultat om 30 miljoner kronor. **Se bilaga 2.** I detta instämmer Anna Hrdlicka (L), Johan Malmros (C), Lars Thomsson (C), Eva Ahlin (C) och Stefan Nypelius (C).

Lars Engelbrektsson (SD) yrkar på en driftbudget enligt förslag från Sverigedemokraterna som visar på en budget med beräknat resultat om 80 miljoner kronor. **Se bilaga 3.**

Saga Carlgren (V) yrkar på en driftbudget enligt förslag från Vänsterpartiet som visar på en budget med beräknat resultat 18 miljoner kronor. **Se bilaga 4.** I detta instämmer Peter Barnard (V) och Victoria Öjefors Quinn (V).

Micke Seid (MP) yrkar på en driftbudget enligt förslag från Miljöpartiet som visar på en budget med beräknat resultat om 35 miljoner kronor. Micke Seid (MP) yrkar vidare att skattesatsen höjs till 33,85 öre per skattekrona. **Se bilaga 5.** I detta instämmer Maya Arfvidson (MP).

Sara Lidqvist (KD) yrkar på följande ändringsförslag i regionstyrelsens förslag till driftbudget:

- Att posten om att tillföra 1 miljon kronor till tekniska nämnden gällande PM10 stryks och istället låta nämnden ta de kostnaderna inom ram.
- Att 1 miljon kronor tillförs till tekniska nämnden för beläggningsarbete på enskilda vägar med statsbidrag.
- Att posten om att tillföra 2,5 miljoner kronor till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden gällande ungdomsavdelningen stryks och istället låta nämnden ta de kostnaderna inom ram.
- Att 0,2 miljoner kronor tillförs till regionstyrelsen för IOP-avtal med Kvinnojouren Amanda.
- Att posten om att tillföra 0,7 miljoner kronor till regionstyrelsen gällande samordnare och verksamhetsmedel för kultur och hälsa stryks och istället låta nämnden ta de kostnaderna inom ram.

Anna Hrdlicka (L) yrkar att följande mening på sidan 18 i Socialdemokraternas och Moderaternas budgetförslag stryks utifrån att ärendet gällande ishall i Visby återremitterats: *"Lånefinansiering från Region Gotland till Visby Romas HK beviljas för uppförande av ishall på sammanlagt 258 miljoner kronor."* I detta instämmer Maya Arfvidson (MP).

Eva Nypelius (C) yrkar att kostnaden för ridanläggning stryks från investeringsbudget åren 2026 och 2027. I detta instämmer Johan Malmros (C) och Eva Ahlin (C).

Eva Nypelius (C) yrkar att samtliga beslutade uppdrag från regionstyrelsens sammanträde 2024-10-29 i härvarande ärende tas upp för beslut på nytt i regionfullmäktige 2024-11-18. Det gäller följande uppdrag:

1. Regionstyrelsen får i uppdrag att ta fram ett förslag på hemställan till regeringen angående den gotländska sjukvården. Skrivelsen bör innehålla en redovisning av den ekonomiska situationen och svårigheterna att finansiera likvärdig vård och de strukturella utmaningarna som kommer av Gotlands ö-läge. Hemställan ska lyfta behovet av lösningar på kort och lång sikt.
2. Regionstyrelsen får i uppdrag att presentera analyser och underlag för eventuell uppdelning och framtida vägval för ekonomi och organisation samt ta fram juridisk utredning för uppdelning av region och kommun.
3. Regionstyrelsen får i uppdrag att utveckla arbetet med samordning kring bemanningsfrågor för en mer ändamålsenlig och resurseffektiv verksamhet.
4. Regionstyrelsen får i uppdrag att fram ett IOP-avtal med Fritidsbanken med målet att sänka trösklar så fler får möjlighet att delta samt att samverka med

andra uppmuntras.

5. Regionstyrelsen får i uppdrag att i samverkan med olika aktörer utveckla arbetet kring barn och unga som ett led i brottsförebyggande arbete.
6. Regionstyrelsen får i uppdrag att stärka arbetet med mobil familjecentrerad verksamhet och utveckla det för fler platser på landsbygden.
7. Regionstyrelsen får i uppdrag att ta fram förslag för tecknande av ett nytt IOP-avtal med Röda Korset Gotland för perioden 2025-2028.
8. Regionstyrelsen får i uppdrag att öka hastigheten i arbetet med förädling och försäljning av mark.
9. Regionstyrelsen får i uppdrag att mellan förvaltningar prioritera utifrån genomförbarhet och kostnadseffektivitet samt fördela, planera och genomföra 1 % effektivisering inom digitalisering, bemanning, inköp och lokaler 2025 och återkomma med förslag på plan samt konsekvenser av 1 % effektivisering per år även 2026 och 2027. Åtterrapporering av fördelning enligt uppdraget ska ske till regionstyrelsen i december 2024.
10. Regionstyrelsen får i uppdrag att se över hur samordning av stöd- och servicefunktioner som exempelvis HR, kommunikation och IT skulle kunna bidra till en mer resurseffektiv, standardiserad och resilient verksamhet. Uppdraget återrapporeras till budgetberedningen 2025.
11. Regionstyrelsen får i uppdrag att återkomma med förslag på prioriteringar och/eller omprioriteringar av investeringar med ett maxtak om 500-600 miljoner kronor per år 2025, 2026 och 2027 samt konsekvenser av det. Uppdraget återrapporeras till regionstyrelsen i december 2024.
12. Regionstyrelsen får i uppdrag att snarast påbörja arbetet med att revidera Klimatanpassningsplanen så att den omfattar hela Gotland, konsekvenserna av värmebölja och torka samt konsekvenserna av ihållande regn under längre perioder.

Eva Nypelius (C) yrkar bifall till samtliga ovan uppdrag förutom uppdrag nummer 2. Eva Nypelius (C) yrkar att uppdrag nummer 2 ändras till att lyda:

”Regionstyrelsen får i uppdrag att presentera underlag för att tydliggöra och analysera kostnaderna för regional respektive kommunal verksamhet”. I detta instämmer Anna Hrdlicka (L), Johan Malmros (C) och Eva Ahlin (C).

Meit Fohlin (S) yrkar avslag till Eva Nypelius (C) yrkanden avseende uppdrag nummer 1 och 2. I övrigt tillstyrker Meit Fohlin (S) Eva Nypelius (C) yrkanden gällande uppdrag.

Följande ledamöter aviserar att de avstår från att delta i beslut gällande uppdrag nummer 9: Jörgen Benzler (V), Per Edman (V), Peter Barnard (V), Saga Carlgren (V), Victoria Öjefors Quinn (V), Peter Jankert (V), Maya Arfvidson (MP), Micke Seid (MP), Lena Lind (MP) och Ola Matthing (MP).

Ordförande tar beslutet i flera steg. Ordförande ställer först proposition Sara Lidqvists (KD) yrkande om att posten i regionstyrelsens förslag till driftbudget om att tillföra 1 miljon kronor till tekniska nämnden gällande PM10 stryks och istället låta nämnden ta de kostnaderna inom ram och finner att det avslås.

Ordförande ställer proposition Sara Lidqvists (KD) yrkande om att 1 miljon kronor tillförs till tekniska nämnden i regionstyrelsens förslag till driftbudget för beläggningsarbete på enskilda vägar med statsbidrag och finner att det avslås.

Ordförande ställer proposition Sara Lidqvists (KD) yrkande om att posten i regionstyrelsens förslag till driftbudget om att tillföra 2,5 miljoner kronor till gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden gällande ungdomsavdelningen stryks och istället låta nämnden ta de kostnaderna inom ram och finner att det avslås.

Ordförande ställer proposition Sara Lidqvists (KD) yrkande om att 0,2 miljoner kronor tillförs till regionstyrelsen i regionstyrelsens förslag till driftbudget för IOP-avtal med Kvinnojouren Amanda och finner att det avslås. Votering begärs.

Som propositionsordning i omröstningen gäller ja-röst för att avslå Sara Lidqvists (KD) yrkande och nej-röst för att bifalla yrkandet. Omröstningen ger 55 ja-röster och 15 nej-röster. En ledamot är frånvarande. **Av bilaga till protokollet framgår hur var och en röstat.**

Ordförande finner att regionfullmäktige beslutar att avslå yrkandet.

Ordförande ställer proposition Sara Lidqvists (KD) yrkande om att posten i regionstyrelsens förslag till driftbudget om att tillföra 0,7 miljoner kronor till regionstyrelsen gällande samordnare och verksamhetsmedel för kultur och hälsa stryks och istället låta nämnden ta de kostnaderna inom ram och finner att det avslås.

Reservation

Sara Lidqvist (KD) och Sara Westberger (KD) reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut att avslå samtliga av Sara Lidqvists (KD) ändringsyrkanden.

Ordförande ställer proposition på Anna Hrdlickas (L) yrkande om att följande mening på sidan 18 i Socialdemokraternas och Moderaternas budgetförslag stryks utifrån att ärendet gällande ishall i Visby återremitterats: *"Lånefinansiering från Region Gotland till Visby Romas HK beviljas för uppförande av ishall på sammanlagt 258 miljoner kronor"* och finner att det avslås.

Ordförande ställer därefter proposition regionstyrelsens förslag om driftsbudget enligt Socialdemokraternas och Moderaternas förslag, Eva Nypelius (C) yrkande, Lars Engelbrektssons (SD) yrkande, Saga Carlgrens (V) yrkande och Micke Seids (MP) yrkande och finner att regionstyrelsens förslag

om driftbudgetenligt enligt förslag från Socialdemokraterna och Moderaterna bifalls. Votering begärs.

För att utse motförslag till huvudförslaget ställer ordförande proposition på Eva Nypelius (C) yrkande, Lars Engelbrektssons (SD) yrkande, Saga Carlgrens (V) yrkande och Micke Seids (MP) och finner att Eva Nypelius (C) yrkande om driftbudget utses som motförslag.

Som propositionsordning i omröstningen gäller ja-röst för att bifalla regionstyrelsens förslag till driftbudget och nej-röst för att bifalla Eva Nypelius (C) yrkande om driftbudget. Omröstningen ger 36 ja-röster och 16 nej-röster, 18 ledamöter avstår. 1 ledamot är frånvarande. **Av bilaga till protokollet framgår hur var och en röstat.**

Ordförande finner att regionfullmäktige beslutar om driftbudget i enlighet med regionstyrelsens förslag.

Reservation

Följande ledamöter reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut gällande driftbudget till förmån för egna förslag: Bibbi Olsson (C), Björn Dahlström (C), Eva Ahlin (C), Eva Nypelius (C), Fredrik Gradelius (C), Gabriella Hammarskjöld (C), Gunnel Lindby (C), Johan Malmros (C), Karl-Johan Boberg (C), Lars Thomsson (C), Stefan Nypelius (C), Abdulalim Alkatea (C), Eva Gahnström (C), Michael Stenberg (--), Jörgen Benzler (V), Per Edman (V), Peter Barnard (V), Saga Carlgren (V), Victoria Öjefors Quinn (V), Peter Jankert (V), Maya Arfvidson (MP), Micke Seid (MP), Lena Lind (MP), Ola Matthing (MP), Sara Lidqvist (KD), Sara Westberger (KD), Anna Hrdlicka (L) och Frans Brozén (L).

Driftbudget 2025	Belopp, mnkr
Personalkostnadskompensation	
Generell personalkostnadskompensation 3,35 %	140,0
Summa personalkostnadskompensation	140,0
Resursfördelningsmodeller	
Resursfördelningsmodell BUN	-9,8
Resursfördelningsmodell GVN	11,8
Resursfördelningsmodell SON	27,2
Resursfördelningsmodell HSN	54,0
Summa resursfördelningsmodell	83,2
Externa avtal och interna prishöjningar	
Externa avtal	59,7

Interna priser regionstyrelseförvaltningen		9,5
Interna priser teknikförvaltningen (försörjningsavdelningen)		7,0
Förändring internhyra		23,4
Summa externa avtal och interna priser		99,6
Riktade tillskott		
Regionstyrelsen	Samordning och utveckling bemanningsfrågor	1,5
Regionstyrelsen	Ökad säkerhetsatsning IT	7,8
Regionstyrelsen	IOP Röda Korset Gotland	1,3
Regionstyrelsen	Kultur och hälsa	0,7
Regionstyrelsen	Mobila familjecentraler landsbygden	1,5
Regionstyrelsen	IOP och permanentande av Fritidsbanken	1,5
Tekniska nämnden	Luftkvalitet PM10	1,0
Miljö- och byggnämnden /Tekniska nämnden	Exploateringsprojekt	7,7
Barn- och utbildningsnämnden	Nya Alléskolan och Väskinde förskola, drift	3,9
Barn- och utbildningsnämnden	Anpassad skola, förstärkning	4,9
Barn- och utbildningsnämnden	Ökade resurser små skolor	5,7
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	Ungdomssatsning i samverkan	2,5
Socialnämnden	Skyddat boende	2,0
Socialnämnden	Social insatsgrupp	2,0
Socialnämnden	LSS	40,0
Effektivisering 1%		-70,0
Reavinster		-20,0
Summa ramtillskott		-6,0
Resultat före beredning enl. skatteprognos oktober		59
Avsatt för ramtillskott i resultatplanen		22
Budgeterat resultat 2025		87

Ordförande ställer proposition på regionstyrelsens förslag om att den kommunala skattesatsen kvarstår med 33:60 kronor per 100 skattekronor och Micke Seids (MP) yrkande att skattesatsen höjs till 33,85 öre per skattekrona och finner att regionstyrelsens förslag vinner bifall.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelsens förslag om att investeringsbudgeten för ett nytt äldreboende i Visby minskas med 10 miljoner kronor 2026 och uppgår totalt till 265 miljoner kronor i planen för år 2027-2028 och finner att det bifalls.

Ordförande ställer proposition på Eva Nypelius (C) yrkande om att kostnaden för ridanläggning stryks från investeringsbudget åren 2026 och 2027 och finner att det avslås. Votering begärs.

Som propositionsordning i omröstningen gäller ja-röst för att avslå Eva Nypelius (C) yrkande och nej-röst för att bifalla yrkandet. Omröstningen ger 48 ja-röster och 18 nej-röster, 4 ledamöter avstår. 1 ledamot är frånvarande. **Av bilaga till protokollet framgår hur var och en röstat.**

Ordförande finner att regionfullmäktige avslår Eva Nypelius (C) yrkande om att kostnaden för ridanläggning stryks från investeringsbudget åren 2026 och 2027.

Reservation

Sara Lidqvist (KD) och Sara Westberger (KD) reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut att avslå Eva Nypelius (C) yrkande angående ridanläggning.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelsens förslag om att regionfullmäktiges direktiv och rekommendationer till nämnderna godkänns och finner att det bifalls.

Ordförande ställer proposition på Eva Nypelius (C) yrkande om uppdrag nummer 1 och finner att det avslås.

Reservation

Följande ledamöter reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut att avslå Eva Nypelius (C) yrkande om uppdrag nummer 1: Bibbi Olsson (C), Björn Dahlström (C), Eva Ahlin (C), Eva Nypelius (C), Fredrik Gradelius (C), Gabriella Hammarskjöld (C), Gunnel Lindby (C), Johan Malmros (C), Karl-Johan Boberg (C), Lars Thomsson (C), Stefan Nypelius (C), Abdulalim Alkatea (C) och Eva Gahnström (C).

Ordförande ställer proposition på Eva Nypelius (C) yrkande om uppdrag nummer 2 och finner att det avslås. Votering begärs.

Som propositionsordning i omröstningen gäller ja-röst för att avslå Eva Nypelius (C) yrkande och nej-röst för att bifalla yrkandet. Omröstningen ger

50 ja-röster och 20 nej-röster. 1 ledamot är frånvarande. **Av bilaga till protokollet framgår hur var och en röstat.**

Ordförande finner att regionfullmäktige avslår Eva Nypelius (C) yrkande gällande uppdrag nummer 2.

Reservation

Följande ledamöter reserverar sig mot regionfullmäktiges beslut att avslå Eva Nypelius (C) yrkande om uppdrag nummer 2: Bibbi Olsson (C), Björn Dahlström (C), Eva Ahlin (C), Eva Nypelius (C), Fredrik Gradelius (C), Gabriella Hammarskjöld (C), Gunnel Lindby (C), Johan Malmros (C), Karl-Johan Boberg (C), Lars Thomsson (C), Stefan Nypelius (C), Abdulalim Alkatea (C), Eva Gahnström (C), Anna Hrdlicka (L), Frans Brozén (L) och Michael Stenberg (--).

Ordförande ställer proposition på Eva Nypelius (C) yrkande om uppdrag nummer 3-8 och finner att de bifalls.

Följande ledamöter avstår från att delta i beslut gällande uppdrag nummer 9: Jörgen Benzler (V), Per Edman (V), Peter Barnard (V), Saga Carlgren (V), Victoria Öjefors Quinn (V), Peter Jankert (V), Maya Arfvidson (MP), Micke Seid (MP), Lena Lind (MP) och Ola Matthing (MP).

Ordförande ställer proposition på Eva Nypelius (C) yrkande om uppdrag nummer 9 och finner att det bifalls.

Ordförande ställer proposition på Eva Nypelius (C) yrkande om uppdrag nummer 10-12 och finner att de bifalls.

Beslutsunderlag

Regionfullmäktiges direktiv till nämnderna

Plankalkyl 2025-2027 2024-10-03

Kompletterande beredningsunderlag till budget 2025-2027 2024-09-27

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-10-16

Regionstyrelsen 2024-10-29, § 366

Skickas till

Samtliga nämnder

BUDGET 2025

Region Gotland har över tid gjort goda resultat. Vid flera tillfällen har vi avsatt medel till vår resultatutjämningsreserv. Det har gjort att vi klarat de två mycket tuffa åren 2023 och 2024. Inför 2025 är budgetläget fortsatt utmanande och det långsiktiga arbetet för förändrade förutsättningar måste fortsätta, samtidigt måste vi ta ansvar för helheten tills andra lösningar finns.

Gotlänningar har rätt till god och jämlik vård utan att skolan, äldreomsorgen eller våra medarbetare blir lidande. Vi väljer att satsa på våra barn, unga och äldre och på att fortsatt vara en bra kommun. För Gotlands framtid.

Vi fokuserar på förebyggande och hälsofrämjande arbete, både för våra barn och unga och våra äldre. Detta innefattar både goda möjligheter till en rik fritid och sociala insatser såväl som en likvärdig skola.

Vår budget värnar välfärden och våra medarbetare. Medarbetarna är vår viktigaste resurs och spelar avgörande betydelse för barn, unga och äldre varje dag. Vi ger därför full lönekostnadskompensation på totalt 140 miljoner kronor, höjer friskvårdsbidraget per medarbetare till 3000 kronor per år och går vidare med införandet av förmånscyklar.

Vår budget tar ett helhetsansvar. Socialdemokraterna och Moderaterna fattar därför beslut om en budget med ett beräknat positivt resultat om 87 miljoner kronor.

Budgetbeslut från juni

Vid vårens budgetberedning tog vi tillsammans, i bred politisk enighet, ansvar inför 2025 och gav förvaltningarna tydliga planeringsförutsättningar i form av resursfördelning till skola, vård och omsorg, full personalkostnadskompensation, samt täckning för interna priser och externa avtal. Detta innebär totala tillskott på drygt 323 miljoner kronor.

I resursfördelningsmodellen ser vi för första gången på mycket länge hur färre barn ger en negativ utveckling av resurstilldelningen för barn- och utbildningsnämnden. Det minskande antalet barn kommer att kräva en successiv anpassning av skolorganisationen.

Redan tilldelade tillskott vid vårens budgetberedning:

Personalkostnadskompensation

Generell personalkostnadskompensation 3,35 %	140,0
Summa personalkostnadskompensation	140,0

Resursfördelningsmodeller

Resursfördelningsmodell BUN	-9,8
Resursfördelningsmodell GVN	11,8
Resursfördelningsmodell SON	27,2
Resursfördelningsmodell HSN	54,0
Summa resursfördelningsmodell	83,2

Externa avtal och interna prishöjningar

Externa avtal	59,7
Interna priser regionstyrelseförvaltningen	9,5
Interna priser teknikförvaltningen	7,0
Förändring internhyra	23,4
Summa externa avtal och interna priser	99,6

SUMMA TILLSKOTT	323,2
------------------------	--------------

Medarbetarna är vår viktigaste resurs

Välfärden är aldrig bättre än dess medarbetare och Region Gotlands medarbetare är vår viktigaste resurs. Den som arbetar i Region Gotland ska trivas och må bra och ha en god arbetsmiljö och arbetssituation som bidrar till arbetstillfredsställelse och ger förutsättningar för ett långt, friskt och hållbart arbetsliv. Ett viktigt mål är att minska beroendet av hyrpersonal. Då behöver Region Gotland stärkas som arbetsgivare så att fler väljer att jobba hos oss. Här vill vi ta flera steg för att uppnå det.

När konkurrensen om arbetskraft hårdnar behöver vi säkerställa att vi har resurser för att attrahera, rekrytera, utveckla och behålla medarbetare. Region Gotland ska ha goda förutsättningar för en långsiktig och hållbar löneutveckling. Socialdemokraterna och Moderaterna väljer därför att ge full ersättning för lönekostnadskompensation på totalt 140 miljoner kronor.

Dessutom höjer vi friskvårdsbidraget per medarbetare till 3000 kronor per år, för att ytterligare stärka erbjudandet till våra medarbetare och förutsättningarna för ett gott arbetsliv. Dessutom går vi vidare med införandet av förmånscyklar för regionens personal, vilket gynnar både det hälsofrämjande arbetet och miljön.

Samtidigt behöver vi fortsätta att utveckla vårt arbete kring bemanning och att bli mer effektiva i att nyttja vår personals kompetens rätt.

- Vi ger full personalkostnadskompensation till nämnderna om 3,35%, totalt 140 miljoner.
- Friskvårdsbidraget höjs till 3000 kronor per medarbetare och år. Satsningen sker inom ram och räknas över tid hem i och med minskade sjuktal.
- Vi går vidare med införandet av förmånscyklar för regionens personal.
- Regiondirektören får i uppdrag att utveckla arbetet med samordning kring bemanningsfrågor för en mer ändamålsenlig och resurseffektiv verksamhet.
- Regionstyrelsen tilldelas 1,5 miljoner kronor för arbetet.

Fokus på förebyggande och hälsofrämjande insatser

Ett tydligt mål i den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040 är att ”*Gotland är ett tryggt och inkluderande samhälle med livskvalitet för alla*” och en politisk prioritering under mandatperioden är att ”*Region Gotland ska prioritera ett hälsofrämjande arbete och utveckla förebyggande insatser*”. Dessa mål ska genomsyra alla Region Gotlands verksamheter.

Sverige och Gotland har en åldrande befolkning och stora utmaningar i folkhälsan. Mer behöver göras för att etablera sunda vanor och en mer rörelserik vardag. Detta är i synnerhet viktigt för att vård och omsorg ska klara av att möta de demografiska behoven framåt där allt fler äldre ska tas om hand av allt färre som finns i arbetsför ålder.

Lyckas vi med detta höjer vi människors livskvalitet samtidigt som vi minskar behovet av sjukvård. Mycket görs redan och märks exempelvis i satsningar inom fritidsområdet och på idrottsanläggningar, i stadsplanering, satsningar på kulturen, utveckling av lekplatser, inrättande av Friluftsråd och arbete med vandringsleder och utegym. Allt för att gotlänningar ska ha goda möjligheter till en rik fritid.

Gotland är tryggast i Sverige och för att fortsätta vara det behöver vi också öka våra sociala förebyggande insatser. I juni 2025 träder även en ny socialtjänstlag in som också fokuserar mer på förebyggande insatser. Vi behöver förbereda våra verksamheter och utveckla våra insatser och skjuter till mer resurser för det.

Det börjar med barnen

Att alla barn klarar skolan är den bästa vaccinationen mot ohälsa. Om inte våra barn får rätt förutsättningar i skolan ökar såväl den psykiska som den fysiska ohälsan och därtill riskerar den att cementeras under lång tid. Därför väljer vi att prioritera en likvärdig skola för våra barn och unga.

Under 2024 har nya Alléskolan och en ny förskolebyggnad i Väskinde färdigstälts. Medel har tidigare avsatts för delårshyra, nu avsätter vi ytterligare 3,9 miljoner kronor för att täcka hyreskostnaderna för hela året, så att inte den kostnaden riskerar att drabba barn, elever eller personal.

Vi ökar också anslagen till anpassad skola med 4,9 miljoner kronor. Det gör vi för att alla barn på Gotland ska få en bra skolgång där de kan nå så långt som möjligt. Ojämligheten är idag för stor mellan olika grupper och genom att satsa mer resurser på den anpassade skolan jämnar vi ut möjligheterna. Vi måste bättre möta alla barns behov.

Ojämligheten riskerar också att öka i de mindre skolorna utanför Visby som en följd av sämre ekonomiska förutsättningar. Vi tillskjuter därför 5,7 miljoner kronor för att stärka de mindre skolenheterna och därmed även förutsättningarna för en likvärdig skola över hela Gotland.

- Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen tilldelas 3,9 miljoner kronor för hyreskostnader för nya Alléskolan och ny förskolebyggnad i Väskinde.
- Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen tilldelas 4,9 miljoner kronor i förstärkning till anpassad skola.
- Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen tilldelas 5,7 miljoner kronor i strukturbidrag till mindre skolor utanför Visby.

Fritidsbanken permanentas

Idrottsrörelsen spelar en avgörande roll för många unga för att få en gemenskap, vänner och förebilder. Ibland är trösklarna för höga för att kunna vara delaktig. Därför finns Fritidsbanken. Över åren har utlånen av utrustning ökat och Fritidsbanken har blivit en viktig motor i att få fler att idrotta och att kunna ägna sig åt friluftsliv.

Nu permanentar vi Fritidsbanken och växlar upp verksamheten med ett IOP (idéburet offentligt partnerskap) så att fritidsbanken kan bidra till ännu mer rörelse, föreningsliv och friluftsliv över hela Gotland. Det bygger både individen och samhället starkt.

- Regionstyrelsen tilldelas 1,5 miljoner kronor för att permanenta Fritidsbanken.
- Regiondirektören får i uppdrag att fram ett IOP-avtal med Fritidsbanken med målet att sänka trösklar så fler får möjlighet att delta samt att samverka med andra uppmuntras.

Fenix ungekulturhus

Ett av de viktigaste uppdragen för kulturen på Gotland, med stöd i Region Gotlands kulturplan och i arbetet med att efterleva de nationella kulturpolitiska målen, är att säkerställa kultur för den prioriterade målgruppen barn och unga. Idag är unga och unga vuxna den målgrupp som står längst bort från det kulturutbud som erbjuds på Gotland.

Vi ser stora möjligheter att stärka vårt fokus på kultur för barn, unga och unga vuxna samt ungekulturhuset Fenix kulturprofil med en organisationstillhörighet närmare kultur- och föreningslivet, kulturutvecklarna, institutionerna och de stödmöjligheter och nätverk som finns inom regionstyrelseförvaltningen.

- Ansvaret för Fenix ungekulturhus flyttas över från utbildnings- och arbetslivsförvaltningen till regionstyrelsen från och med 1 juli 2025.
- Avsatta budgetmedel på 2,5 miljoner kronor ombudgeteras från gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden till regionstyrelsen.

Ungdomssatsningar

De politiska prioriteringarna för mandatperioden omfattar också förebyggande insatser för att motverka att barn och unga dras in i kriminalitet och att skapa meningsfulla aktiviteter på fritiden. För att bättre möta gotländska ungdomar där de befinner sig avsätter vi resurser

framåt för att etablera mer närvarande verksamhet. Exempelvis saknar Norra Visby idag verksamheter för unga.

Att se till att Gotland inte drabbas av gängkriminalitet i form av skjutningar och sprängningar är en högt prioriterad fråga. Det finns ett stort engagemang inte bara från Region Gotlands verksamheter utan även från civilsamhället och andra. Detta engagemang behöver samlas i strukturerad samverkan där allas bidrag är viktiga. Regiondirektören får därför i uppdrag att i samverkan med olika aktörer utveckla arbetet kring barn och unga som led i det brottsförebyggande arbetet.

- Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen tilldelas 2,5 miljoner kronor för att starta en ungdomsgård i norra Visby.
- Regiondirektören får i uppdrag att i samverkan med olika aktörer utveckla arbetet kring barn och unga som ett led i brottsförebyggande arbete.

Sociala insatsgrupper

Utöver allmänt riktade insatser krävs också mer av prioriterade och riktade insatser mot ungdomar med normbrytande beteende som är eller riskerar att bli kriminellt aktiva. Socialnämnden har gett ett särskilt uppdrag till förvaltningen att ta fram en modell för hur vi i samverkan kan arbeta med barn och ungdomar som begår eller riskerar att begå brott.

Efter omvärldsspaning och anpassning till våra förutsättningar är förslaget införande av Sociala insatsgrupper (SIG) vars uppgift är att punktmarkera ungdomar på glid och ge täta och nära insatser för att bryta utvecklingen. Gotland ska vara en trygg plats för alla och för att vända samhällsutvecklingen innan den riskerar att drabbar oss också så behöver vi fler verktyg. SIG är ett av dem.

- Socialförvaltningen tilldelas 2 miljoner kronor för inrättande av sociala insatsgrupper.

Mobila familjecentraler

För att ytterligare stärka det förebyggande arbetet har vi under det gångna året utvecklat en mobil form av familjecentral. En samverkansstruktur för samordning, prioritering och beslut inom hälso- och sjukvårdsförvaltningen, socialförvaltningen och utbildnings- och arbetslivsförvaltningen bedriver ett gränsöverskridande arbete för att åstadkomma ett familjecentrerat arbetssätt.

Utvecklingsarbetet med öppna förskolan i Slite för att komma närmare invånarna är ett intressant exempel på ett mobilt familjecentrerat arbetssätt i samverkan. Vi vill ge förutsättningar för att ta arbetet vidare och sprida det till fler orter på Gotland.

- Regiondirektören får i uppdrag att stärka arbetet med mobil familjecentrerad verksamhet och utveckla det för fler platser på landsbygden.
- 1,5 miljoner kronor tillförs samordningsstrukturen som leds av regionstyrelseförvaltningen för fördelning så att berörda förvaltningar kan bidra.

Kultur och hälsa

Den senaste folkhälsoundersökningen visar att den psykiska ohälsan ökar på Gotland. En fjärdedel av den gotländska befolkningen har ett lågt socialt deltagande. Inom vården ser vi att det finns en grupp människor som söker vård för att de inte mår bra, men som kanske inte har medicinska behov.

Kulturenheten och programmet Hälsa genom hela livet har sedan 2022 ett samarbete för att nå grupper i samhället som befinner sig i riskzonen för psykisk ohälsa, med särskilt fokus på unga och ensamma äldre. En av slutsatserna är att det behövs nya samarbeten för att nå de här målgrupperna. Samarbeten har även inletts med kulturinstitutioner, studieförbund, vårdcentralen i Hemse, elevhälsan och Första linjen.

Vi vill därför se en kontinuerlig verksamhet av hälsofrämjande kulturinsatser via primärvård och primärvårdsnära verksamheter och fortsatt följa effekterna av insatsen framåt.

- Regionstyrelsen tilldelas 0,7 miljoner kronor för att utveckla kontinuerlig verksamhet av hälsofrämjande kulturinsatser.

Mäns våld mot kvinnor

Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer är ett omfattande jämställdhets- och samhällsproblem. För att bryta utvecklingen krävs ett långsiktigt och målmedvetet arbete som involverar stora delar av samhället.

För de som drabbas av våld krävs akuta insatser i form av skyddat boende. Vi tillför resurser för att bättre kunna möta behoven hos de som behöver akut hjälp, vilket ger bättre förutsättningar för fler att kunna lämna en destruktiv relation.

- Socialförvaltningen tilldelas 2 miljoner kronor för utveckling av insatsen skyddat boende.

LSS-verksamheten stärks

LSS (lagen om stöd och service) är en rättighetslagstiftning. Den som har behovet ska få det. I dagsläget är LSS-verksamheten inte i balans, vilket beror på fler personer med större behov. Verksamheten är mycket effektiv i jämförelse med riket, varför vi bedömer att det blir svårt att sänka kostnaderna.

Hittills har underskottet hanterats inom socialnämndens område, men framåt blir det svårt utan att riskera övrig verksamhet. Det strukturella underskottet beräknas idag till 65 miljoner kronor. Vi väljer att skjuta till 40 miljoner kronor till LSS-verksamheten, vilket är ett historiskt högt tillskott. Med det vill vi säkra att verksamhetens kvalitet inte sänks, samtidigt som vi vill säkra att resurser inte tas från andra viktiga verksamheter inom socialnämndens område, så som förebyggande insatser eller äldreomsorgen.

- Socialförvaltningen tilldelas 40 miljoner kronor för LSS-verksamheten.

Fortsatt samarbete med Röda Korset

Gotland har ett starkt civilsamhälle. Det vill vi värna och utveckla. Civilsamhället är ett omistligt kitt i en av samhällets viktigaste tillgångar; tilliten. Region Gotland har ett gott upparbetat samarbete med Röda Korset Gotland, i form av ett sedan tidigare gemensamt idéburet offentligt partnerskap (IOP), bland annat för att stödja personer på Gotland som befinner sig i uppehållstillståndsrelaterade processer eller där avvisanden inte kunnat verkställas.

Röda Korset är både en stark social aktör över hela Gotland men också en av våra viktigaste organisationer för att bygga ett starkt samhälle med motståndskraft mot kriser. För att skapa ännu bättre förutsättningar för Röda Korset att fortsatt ta det viktiga samhällsansvar man redan gör, vill vi i samband med att nuvarande IOP-avtal löper ut i december 2024 vidareutveckla vårt partnerskap.

- Regiondirektören får i uppdrag att ta fram förslag för tecknande av ett nytt IOP-avtal med Röda Korset Gotland för perioden 2025-2028.
- Regionstyrelseförvaltningen tilldelas 1,3 miljoner kronor under 4 år.

Klimat och miljö

Inom EU pågår ett arbete med att skärpa gränsvärdena för luftkvalitet, eftersom även lägre halter av luftföroreningar kan påverka hälsan negativt. En kommande förändring av gränsvärdena till en lägre nivå är sannolikt aktuell, vilket skärper behovet av åtgärder.

Region Gotland behöver säkerställa att tillräckliga satsningar görs för att klara kraven enligt miljö kvalitetsnormen. Mätningen av luftkvaliteten behöver därför utökas, bland annat med mätningar i fler av Gotlands tätorter, för att få bättre underlag för vidare åtgärder.

- Teknikförvaltningen tilldelas 1 miljon årligen för att stärka arbetet med att sänka halterna av PM10.

Beredskap, säkerhet och IT

Det säkerhetspolitiska omvärldsläget kräver att Region Gotland stärker sin beredskap. Många goda insatser pågår redan men vi ser vidare att vi behöver fortsätta förstärka arbetet med IT-säkerhet.

- Regionstyrelsen tilldelas 7,8 miljoner kronor för att förstärka arbetet med IT-säkerhet.
- Regionövergripande implementering av Microsoft 365 hanteras inom ram och finansieras av samtliga nämnder via interna avtal.

Måltidsverksamheten

Måltidsverksamheten i Region Gotland står inför stora utmaningar inom flertalet områden så som bemanning, ekonomi och produktionskapacitet, och är sedan en tid i behov av ett inriktningsbeslut för att kunna planera för en långsiktigt säker och hållbar produktion och leverans av måltider.

Ett större tillagningskök med förutsättningar för produktion av både varm och kyld mat ger flera positiva effekter när det gäller bland annat arbetsmiljö, bemanning, kvalitet, effektivitet, flexibilitet och beredskap. Det finns även många fördelar med ökad produktionsvolym och leveranser av kyld mat till hälso- och sjukvården och till äldreomsorgen där kyld mat efterfrågas i större utsträckning redan idag.

- Förstudiearbete påbörjas för nybyggnation av ett större tillagningskök med förutsättningar för produktion av varm och kyld mat. Arbetet ska utföras inom ram.

Försäljningar

I en budget finns möjlighet att påverka både på utgifts- och på intäktssidan. På den senare ser vi att vi behöver öka trycket på arbetet med att utveckla och färdigställa mark för bostäder. Det gynnar både intäktssidan samtidigt som vi vet att behovet av bostäder är stort. Fler bostäder kräver fler färdiga detaljplaner möjliga att sälja för exploatering. Vi skjuter därför till 7,7 miljoner kronor för exploateringsarbetet.

- Regiondirektören får i uppdrag att öka hastigheten i arbetet med förädling och försäljning av mark.
- Mark- och exploateringsstrukturen som delas mellan samhällsbyggnads-, tekniska- och regionstyrelseförvaltningen tilldelas 7,7 miljoner kronor för exploateringsarbetet där 1,6 miljoner tillfaller tekniska nämnden och 6,1 miljoner miljö- och byggnämnden.

Effektiviseringar

Nämnderna får kompensation i budget för prisökningar, löneökningar och demografi men för att regionens tillgängliga medel ska räcka måste nämnderna också effektivisera i sina verksamheter. I den tioåriga finansiella analys som har tagits fram för Region Gotland ser vi behov av effektiviseringar årligen för att klara en god ekonomisk hushållning över tid. Vi ser helst effektiviseringar som är långsiktiga och förutsägbara och ger uppdrag om både 2025 och kommande år där hemtagning av flera års effektivisering ofta blir bättre med framförhållning.

Åtgärder inom digitalisering, bemanning, inköp och bättre nyttjade lokaler ska gå före åtgärder som direkt påverkar verksamheterna. Uppdraget är i sig inte nytt och arbetet är därmed redan igångsatt. Ett sätt att få mer resurseffektiv, standardiserad och resilient verksamhet kan vara att öka samordning av stöd- och servicefunktioner.

- Regiondirektören får i uppdrag att mellan förvaltningar prioritera utifrån genomförbarhet och kostnadseffektivitet samt fördela, planera och genomföra 1% effektivisering inom

digitalisering, bemanning, inköp och lokaler 2025 och återkomma med förslag på plan samt konsekvenser av 1% effektivisering per år även 2026 och 2027.

- Regiondirektören får i uppdrag att se över hur samordning av stöd- och servicefunktioner som exempelvis HR, kommunikation och IT skulle kunna bidra till en mer resurseffektiv, standardiserad och resilient verksamhet.

Investeringar

Gotland ska vara en bra plats att bo, leva, studera och verka på. Även i planering och prioriteringar av investeringar utgår vi från den regionala utvecklingsstrategin Vårt Gotland 2040 och från våra politiska prioriteringar. Ett hållbart växande Gotland kräver att vi investerar i inför framtiden. Barn och unga ska ges möjligheter till ett rörelserikt liv och vi vill ge Gotlands föreningsliv goda förutsättningar att växa och utvecklas. Då krävs det att vi satsar på ändamålsenliga anläggningar och är öppna för nya lösningar för att åstadkomma detta. Vi måste fortsätta vara en väl fungerande kommun med utvecklingskraft för våra invånare.

Även investeringarna går i linje med att prioritera förebyggande och hälsofrämjande insatser, framför allt för våra barn, unga och äldre. Vi ser i detta även en koppling till vår hittills lyckade strävan att i möjligaste mån hålla Gotland fritt från gängbrottslighet.

Nya Solbergabadet

Arbetet med ett nytt badhus i Visby fortgår. Bygglovets har vunnit laga kraft och projektet har därmed gått in i den tredje fasen som är detaljprojektering och produktion. Under oktober månad kommer byggområdet att stänglas in och byggandet att påbörjas. Vi kan alla se fram emot ett nytt badhus 2027.

Ny ridanläggning på Rävhagen

Runt om i landet bygger allt fler kommuner anläggningar för ridsport. På Gotland har vi än så länge ingen kommunal ridanläggning. Detta är ett första steg i att tillgodose behovet hos

ridsporten och planen är att Region Gotland ska äga anläggningen och att den kan bidra till hela ridsporten på Gotland.

En investering i en anläggning för ridsporten på Rävheten bidrar också till en mer jämställd fördelning av regionägda idrottsanläggningar. Anläggningen planeras att påbörjas under 2026 och hoppas kunna färdigställas 2027.

Två nya idrottshallar

Investeringsmedel har sedan tidigare redan avsatts under 2024 för en ny idrottshall i Roma, som planeras stå klar under 2026. Vi planerar också för en ny idrottshall i Visby, främst för Solbergaskolan, med förhoppning kring början under 2026. Idrottshallarna placeras nära skolor men kommer att kunna nyttjas av föreningslivet på kvällar och helger. Detta täcker behov både för skolorna och för föreningslivet då trycket på idrottsytor inomhus är stort.

Slite ishall

För att säkerställa en långsiktig lösning för ishallen i Slite krävs att Region Gotland gör en upphandling av istider. Tider kommer att fördelas till föreningar, skola och allmänhet utifrån behov. Samordning hjälper till att avlasta ishallen i Visby.

Visby ishall

Region Gotland kommer snart att stå inför valet att ha eller inte ha en ishall i Visby. Den nuvarande ishallen är till åren kommen och kan eventuellt lappas och lagas på i några år ytterligare men sedan är det stopp. En rad incidenter har de senaste åren visat på brister i byggnaden.

Behovet av en ny ishall är sedan länge konstaterat. Redan under den förra mandatperioden genomförde Region Gotland ett förstudiearbete som visade på behov, omfattning och beräknad kostnad. Om Region Gotland skulle bygga den nya ishallen beräknas kostnaden idag till över 300 miljoner kronor.

Utifrån den förstudie som Region Gotland har tagit fram så har Visby Roma Hockey arbetat vidare för att kunna bygga samma ishall 50 miljoner kronor billigare mot ett lån på 258 miljoner kronor. Visby Roma kan tack vare ett stort engagemang från sina partners och sponsorer och ideella krafter reducera kostnader för projektledning och byggande.

Vi skulle kunna välja att skjuta på beslutet om en ny ishall ytterligare något år men snart är det inte möjligt längre då den nuvarande byggnaden inte bedöms ha många år kvar. Likt beslutet om till exempel ett nytt Solbergabad så kommer det aldrig att vara ett enkelt beslut. För stora investeringsbeslut som dessa finns det aldrig ett helt rätt läge eller helt rätt tid. Det kommer alltid att behöva vägas mot andra viktiga investeringar och verksamheter men det kommer heller inte att bli billigare med tiden.

Nu finns en chans att tillsammans med en engagerad förening möjliggöra en ny ishall för en lägre investeringskostnad än om Region Gotland bygger själv. En ny ishall kommer att innebära ökade driftkostnader när hallen är färdig, oavsett vem som bygger. Ger vi föreningen möjlighet att bygga så kommer dessa vara lägre än om vi bygger själva. Några driftskonsekvenser kommer inte föreligga 2025 utan kommer när ishallen är färdig.

För att lånet ska ske på marknadsmässiga villkor så läggs ett påslag på räntan med 0,6 procent eller ungefär 1,5 miljoner kronor per år. Räntepåslaget kan sedan återanvändas till driftsstödet.

- Regionstyrelsen beslutar om direktmarkanvisning till Visby Roma Hockey inom fastigheterna Visby Visborg 1:9 och Visby Visborg 1:23, som är detaljplanelagda och belägna inom idrotts- och rekreatiomsområdet i Visborg.
- Regiondirektören får i uppdrag att utreda, sammanställa och till regionstyrelsen lägga fram förslag på placering av ny ishall inom aktuellt område på Visborg.
- Lånefinansiering från Region Gotland till Visby Romas HK beviljas för uppförande av ishall på sammanlagt 258 miljoner kronor.

- Regiondirektören får i uppdrag att återkomma med driftskonsekvenser inför budgetberedningen 2025.

Ny förskolebyggnad i Sanda

Under en längre tid har tillfälliga lösningar på lokalfrågor varit vanligt förekommande runt om på Gotland. I Sanda är delar av förskoleverksamheten inhyst i en lokal vars tillfälliga bygglov är på väg att löpa ut. Verksamheten är dessutom uppdelad mellan olika lokaler. Ett förstudiearbete är därför påbörjat för att kunna ge förskoleverksamheten i Sanda nya ändamålsenliga lokaler. Byggandet av en ny förskolebyggnad i Sanda planeras att påbörjas under 2025.

Nytt äldreboende i Klintehamn

Med anledning av en åldrande befolkning där allt fler lever längre behöver vi fler äldreboenden på Gotland. Det nya äldreboendet i Klintehamn beräknas vara klart för inflyttning i början av 2026. Boendet kommer att ha 60 platser. Förutom egna lägenheter finns tillgång till gemensamma utrymmen och personal dygnet runt.

Vatten och avlopp

Våra största investeringar över tid är investeringar i vatten och avlopp. Detta är avgörande för ett hållbart växande Gotland. Vi investerar över tid mellan 150 och 200 miljoner kronor om året. Åren 2025-2026 beräknas VA-investeringarna till 400 miljoner kronor.

Uppdrag investeringar

Den tioåriga finansiella analys som tagits fram för Region Gotland visade vidare att vi behöver ett årligt positivt resultat kring två procent för att klara av investeringsbehovet framåt. Tillsammans med detta behövs som tidigare nämnts årliga effektiviseringar i verksamheterna. I ljuset av de två senaste årens kraftiga kostnadsutveckling och fortsatta utmaningar inför 2025 samt att hälso- och sjukvårdens långsiktiga finansiering ännu inte är löst ser vi därför ett behov av tydligare prioriteringar av investeringar.

- Regiondirektören får i uppdrag att återkomma med förslag på prioriteringar och/eller omprioriteringar av investeringar med ett maxtak om 500-600 miljoner kronor per år 2025, 2026 och 2027 samt konsekvenser av det.
- I arbetet ska lokaler där vi har egen verksamhet och investeringar som gynnar barn och unga ges företräde.

Driftbudget 2025, ramtillskott (mnkr)		
	Avser	Belopp, mnkr
	Personalkostnadskompensation	
	Generell personalkostnadskompensation 3,35 %	140,0
	Summa personalkostnadskompensation	140,0
	Resursfördelningsmodeller	
	Resursfördelningsmodell BUN	-9,8
	Resursfördelningsmodell GVN	11,8
	Resursfördelningsmodell SON	27,2
	Resursfördelningsmodell HSN	54,0
	Summa resursfördelningsmodell	83,2
	Externa avtal och interna prishöjningar	
	Externa avtal	59,7
	Interna priser regionstyrelseförvaltningen	9,5
	Interna priser teknikförvaltningen (försörjningsavdelning)	7,0
	Förändring internhyra	23,4
	Summa externa avtal och interna priser	99,6
	Riktade tillskott	
	Nämnd	
RS/HR	Samordning och utveckling bemanningsfrågor	1,5
RS	Ökad säkerhetsåtgärder IT	7,8
RS	IOP Röda Korset Gotland	1,3
RS	Kultur och hälsa	0,7
RS Samordning	Mobila familjecentraler landsbygden	1,5
RS	IOP och permanentande av Fritidsbanken	1,5
TN	Luftkvalitet PM10	1,0
MBN/TN	Exploateringsprojekt	7,7
BUN	Nya Alléskolan och Väskinde förskola, drift	3,9
BUN	Anpassad skola, förstärkning	4,9
BUN	Ökade resurser små skolor	5,7
GVN	Ungdomssatsning i samverkan	2,5
SON	Skyddat boende	2,0
SON	Social insatsgrupp	2,0
SON	LSS	40,0
	1% effektivisering	-70,0
	Reavinster	-20,0
	Summa ramtillskott	-6,0
	Resultat före beredning enl. skatteprognos oktober	59
	Avsatt för ramtillskott i resultatplanen	22
	Budgererat resultat 2025 21	87

Säkra välfärden och ekonomin

Centerpartiets budget 2025 för Region
Gotland

Centerpartiet

Säkra välfärden och ekonomin

Läget inför 2025 är tuffare än förra året, vilket är delvis självförvällat av S- & M-styret. Nämndernas prognos är ett mycket stort underskott i år på 164 mnkr. Låneskulden beräknas fördubblas och soliditeten minskar.

Bufferten är förverkad

Den buffert som byggdes upp under Centerpartiets styre förra mandatperioden är nu borta som en följd av S- & M-styrets oförmåga att aktivt följa upp de åtgärdsförslag som jobbats fram för att följa den lagda budgeten. Till det kommer minskade statsbidrag från en regering som inte prioriterar välfärden. Det här gör att det inte längre finns någon marginal. Eventuella budgetöverskridanden nästa år kommer obönhörligen att innebära ett återställningskrav inom en treårsperiod i enlighet med kommunallagen.

Centerpartiet har för att värna den gotländska välfärden lagt en stram budget utan utsvävningar, men med fokus på huvuduppgifterna inom vård, skola och omsorg samt att fortsätta de satsningar som pågår för att öka tillväxten och bostadsbyggandet. Den når inte upp till 2%-målet, men är realistisk och ger nämnderna förutsättningar att följa den lagda budgeten. Långsiktigt måste planeras för 2% resultatmål.

Centerpartiets statsbudget tillför Gotland 280 mkr

Med de tillskott som Centerpartiet har föreslaget i statsbudgeten skulle Gotland ha tillförts 200 mkr i ett speciellt ö-tillägg samt ytterligare 30 miljoner extra till skolan och 50 miljoner till sjukvården; totalt 280 mkr. Ett sådant tillskott skulle ha medfört ett helt annat ekonomiskt läge för Region Gotland, med möjligheter till mer förebyggande arbete samt radera ut sjukvårdens underskott. Ett ö-tillägg tillsammans med förslaget om nytt utjämningsystem skulle ge Region Gotland goda förutsättningar att klara uppdraget.

Satsa på barn och unga

Skolan har hög prioritet i Centerpartiets budget. Centerpartiet väljer att skjuta till medel för att stärka grundskolan, anpassad skola, höjning av grundbelopp, särskild insatsgrupp, samt generella strukturbidrag för att stärka de mindre skolenheterna över hela Gotland.

Om man säger sig satsa på barnen, då måste politiken också satsa på det som är grundläggande. Skolorområdet är det område som presterar sämst, och två av tio barn sviks av skolsystemet genom att de inte ges förutsättningar att klara skolan. Förutom att de riskerar att slås ut från arbetsmarknaden så är de som inte klarar skolan en rekryteringsbas för de kriminella gängen.

Säkra välfärden inom omsorg och sjukvård

Centerpartiet sviker varken vården eller omsorgen. Sjukvården och socialnämnden är de nämnder som går med störst underskott, och tillförs medel för att täcka upp för den underbudgeterade LSS-verksamheten samt merkostnader inom sjukvården som beror på ö-läget. Sjukvården som för närvarande har störst underskott kompenseras med 32 mkr, vilket är i nivå med vad hälso- och sjukvårdsnämnden har bett om. Underskotten i LSS kompenseras med 15 mkr. Detta ger förutsättningar att med genomförande av framtagna åtgärds paket och effektiviseringar närma sig en budget i balans.

Brottsförebyggande arbete

Den viktigaste insatsen i det brottsförebyggande arbetet är att satsa på skolan, vilket redovisas ovan. Centerpartiet lägger även 2 mkr för att stärka arbetet med att skydda kvinnor som behöver komma ifrån en destruktiv eller våldsam relation.

Sociala insatsgrupper är ett effektivt sätt att tidigt förhindra att ungdomar hamnar i kriminalitet. Den påbörjade satsningen ska fortgå, och medel prioriteras inom befintlig budgetram.

Hejda upplåningen

För att dämpa den snabba upplåningen som stora investeringsvolymerna och underskottet medför så föreslår Centerpartiet en halvhalt i investeringsbudgeten till dess att ekonomin har återhämtat sig. Vi lägger ett uppdrag att prioritera och minska investeringsbudgeten. Investeringsnivån bör långsiktigt inte överstiga avskrivningar och resultat som är den nivå som kan genomföras utan nyupplåning. Nu genomförs byggnation av nytt bad och under den perioden finns inte möjlighet till större investeringar som ishall och ridanläggning.

Återgång till en långsiktigt hållbar ekonomi

Det som blir oerhört viktigt det kommande året är att ta tag i de åtgärder och effektiviseringar som pågår för att få en budget i balans. Effektivisering enligt pågående plan gällande digitalisering, bemanning, inköp, lokaler måste intensifieras. Likaså nämndernas redan föreslagna åtgärder. Arbetet behöver i högre utsträckning förankras hos personal.

Ovanstående, pågående effektiviseringar finns inte upptagna i budgeten, utan fokus behöver vara att använda effektiviseringskraften för att arbeta bort nämndernas underskott och uppnå en budget i balans.

En särskild effektiviseringspost finns dock gällande administration och återgång till fokus på kärnverksamheten. De senaste åren har antalet administrativa tjänster ökat med 184 stycken.

De kommande åren är det nödvändigt att gå tillbaka till en hållbar resultatnivå på minst 2 procent. En god ekonomi är nödvändigt för att säkra välfärden långsiktigt, och för att de stora investeringar vi behöver göra i äldreboenden, vårdlokaler och infrastruktur framöver ska vara möjliga. Vi kan inte låna av kommande generationer, det är varken lagligt eller etiskt försvarbart.

Driftbudget 2025, ramtillskott (mnkr)		
Avser		Belopp, mnkr
Personalkostnadskompensation		
Generell personalkostnadskompensation 3,35 %		140,0
Summa personalkostnadskompensation		140,0
Resursfördelningsmodeller		
Resursfördelningsmodell BUN		-9,8
Resursfördelningsmodell GVN		11,8
Resursfördelningsmodell SON		27,2
Resursfördelningsmodell HSN		54,0
Summa resursfördelningsmodell		83,2
Externa avtal och interna prishöjningar		
Externa avtal		59,7
Interna priser regionstyrelseförvaltningen		9,5
Interna priser teknikförvaltningen (försörjningsavdelningen)		7,0
Förändring internhyra		23,4
Summa externa avtal och interna priser		99,6
Ramtillskott		
Nämnd		
RS	Ökad säkerhetsatsning IT	7,8
RS	Ökade kapitalkostnader redundans	2,0
RS	IOP Röda Korset Gotland	1,8
TN	ökad exploatering	1,6
TN	Beläggningsarbeten enskilda vägar	1,0
MBN	Exploateringsprojekt	6,1
BUN	Ramförstärkning	10,0
BUN	Elevhälsan	0,7
BUN	Anpassad skola, förstärkning	4,9
BUN	Strukturbidrag mindre skolor hela Gotland	5,7
SON	Skyddat boende	2,0
SON	LSS	15,0
HSN	Ramtillskott	32,0
	Effektiviseringar administration och fokus på kärnverksamhet	-20,0
	Reavinster	-20,0
	Summa ramtillskott	50,6
	Resultat före beredning enl. skatteprognos oktober	59
	Avsatt för ramtillskott i resultatplanen	22
	Budgeterat resultat 2025	30

Centerpartiets förslag till uppdrag i samband med budgetärendet

Uppdrag kring hållbara arbetstider

De omsorgsfullt framarbetade och förhandlade avtal som slutits mellan arbetsgivare och fackförbund bygger på forskning och har förhandlats fram för att nå en god arbetsmiljö och ett gott förhållande mellan arbete och fritid, för medarbetarnas hälsa och för att de som nyttjar våra medarbetares omsorger ska få största möjliga tillgång till vård, service och bedömningar. I förlängningen att våra gemensamma skattemedel används på bästa sätt. Att all arbetad tid inom Region Gotland genomförs enligt ingångna avtal borde vara självklart, men så är inte alltid fallet, vilket bland annat leder till hög belastning på vissa anställda, svårighet att nå rätt personer och scheman som inte motsvarar verksamheternas behov. Detta kostar dessutom Region Gotland oerhört stora summor, därför ges Regiondirektören i uppdrag;

att intensifiera arbetet med att se till att ingångna avtal mellan arbetsmarknadens parter efterlevs inom Region Gotland, samt

att säkerställa att chefer ges tillräckligt stöd för att implementeringen av hållbara scheman fortskrider.

Bromsa investeringstakten

Region Gotland har de senaste åren haft en hög investeringstakt och investeringsbudgetarna framöver är inget undantag. Redan i år ser vi att låneskulden kommer att fördubblas från 6 tusen kronor per invånare till beräknat 12 tusen per invånare. Risken är stor att man inte klarar regionfullmäktiges mål om maximal låneskuld redan nästa år om inte regionens budget följs.

Investeringsnivån bör långsiktigt inte överstiga avskrivningar och resultat som är den nivå som kan genomföras utan nyupplåning. Den totala investeringsramen behöver minska och prioriteringar utifrån angelägenhetsgrad behöver göras för att undvika alltför högt risktagande och ökade räntekostnader. Allt för att klara en långsiktigt hållbar ekonomi med god välfärd till medborgarna utan att skjuta över kostnaderna på kommande generationer.

Uppdrag till Regiondirektören att begränsa de totala investeringarna till max 500 - 600 mnkr per år från 2025 och framåt. Även nämndernas pottar bör här prioriteras genom en helhetsbedömning inom koncernen.

Vi ser också ett stort behov av att tydliggöra budgetprocessen och lämnade följande nämndsinitiativ vid RS den 24 oktober vilket också bifölls av en enig Regionstyrelse:

Angående förtydligande av budgetprocessen

Med erfarenhet från årets arbete med Mål och budget 2025-2027 har det blivit tydligt att Region Gotland behöver ta fram tydliga riktlinjer för hur budgetprocessen skall fungera på ett tillfredsställande sätt för alla inblandade.

Regionfullmäktige som högsta beslutande organ skall få bra och tydliga beslutsunderlag från såväl styre som opposition. Budgeten är ett av de viktigaste besluten för styrning av verksamheten i region Gotland och måste hanteras seriöst, öppet och demokratiskt. Tid måste finnas för demokratisk förankring, rimliga förutsättningar för politik och medarbetare att förbereda, ta fram beslutsunderlag och förankra förslag och beslut. En riktlinje med tydlig tidplan behöver arbetas fram. Det här är även en viktig arbetsmiljöfråga för våra medarbetare som måste få tid till bland annat analys och samverkan. Återredovisning till RS i dec 2024.

Vi yrkar härmed att;

Regionstyrelsen ger Regiondirektören i uppdrag att se över hela budgetprocessen där det ingår en tydlig tidplan för när förslag skall lämnas inför beslut.

Centerpartiet Gotland

Sverigedemokraterna Gotland Budget 2025

Ett hållbart Gotland för framtiden

Innehållsförteckning

1. **Inledning**
  - Budget 2025 för Sverigedemokraterna Gotland
2. **Regionstyrelsen: Effektivisering och strategisk styrning**
  - Effektivisering av administration och byråkrati
  - Förbättrad koppling mellan utbildning och arbetsmarknad
  - IT-säkerhetsåtgärder som flerårig investering
  - Översyn av personalstrategiska roller
  - Granskning av externa och interna avtal
3. **Framtidens Gotland: Förnyelse, Tillväxt och Gemenskap**
  - Sverigedemokraterna Gotlands vision för 2025
4. **Barn- och utbildningsnämnden**
  - Prioriteringar inom lärartäthet, stöd för elever och mobbningsförebyggande
  - Utökade resurser för särskilt stöd inom skola
  - Anpassad skola, förstärkning och stöd för små skolor
  - Uppdrag och besparingar
5. **Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN)**
  - Stärkning av yrkesutbildningar och arbetsmarknadskoppling
  - Arbetsliv och Etablering
  - Ungdomssatsning i samverkan
  - Uppdrag och besparingar
6. **Socialnämnden**
  - Förbättrad äldreomsorg och förebyggande arbete bland unga
  - Skyddat boende och social insatsgrupp
  - Förebyggande program för ungas psykiska hälsa
  - Uppdrag och besparingar
7. **Hälso- och sjukvårdsnämnden (HSN)**
  - Kortare väntetider och tillgång till specialistvård
  - Patientnära vård i slutenvården
  - Ökat antal behandlingsplatser för psykisk ohälsa
  - Utveckling av digitala vårdtjänster
  - Uppdrag och besparingar
8. **Tekniska nämnden**
  - Säker tillgång till vatten och energi
  - Granskning av externa och interna avtal för kostnadseffektivisering
  - Visby ishall: Ansvarsfullt beslut för framtiden
  - Luftkvalitet PM10 och hållbar halkbekämpning
  - Uppdrag och besparingar
9. **Miljö- och byggnämnden (MBN)**
  - Förstärkt planprocess och avgiftsfinansierad tillsyn
  - Exploateringsprojekt
  - Uppdrag och besparingar
10. **Kultur- och fritidsberedningen**
  - Stöd till ungdomsidrott i glesbygden och bevarande av kulturarv
  - Drift av badhuset och möjlig extern finansiering
  - Uppdrag och besparingar
11. **Sammanfattning**
  - Översikt av Sverigedemokraterna Gotlands mål för hållbarhet och ansvar i budget 2025
12. **Driftbudget 2025 Sverigedemokraterna Gotland**

1. Inledning

Budget 2025 för Sverigedemokraterna Gotland

När vi blickar framåt mot 2025 står Gotland inför både stora utmaningar och möjligheter. Som ordförande för Sverigedemokraterna på Gotland är jag övertygad om att vi tillsammans kan forma en hållbar och trygg framtid för vår ö, där alla gotlänningar känner sig delaktiga och där våra gemensamma resurser används med omsorg och ansvar.

Vår budget för 2025 är utformad med ett tydligt fokus på att stärka kärnverksamheterna som gotlänningarna förlitar sig på – vård, skola, omsorg och infrastruktur. Samtidigt måste vi vara realistiska och ansvarsfulla i hur vi använder skattebetalarnas pengar. Genom att göra strategiska investeringar där de verkligen behövs, och samtidigt minska ineffektiv byråkrati och kostsamma projekt utan tydlig samhällsnytta, kan vi säkerställa att varje skattekrona gör största möjliga nytta.

Vi i Sverigedemokraterna tror på att förnya Gotland genom att bevara det som gör vår ö unik. Genom att satsa på hållbara lösningar, stärka våra historiska och kulturella värden och skapa fler möjligheter för våra barn och äldre, bygger vi ett Gotland där alla kan trivas och känna sig trygga.

Vi har ett starkt åtagande att lyssna på gotlänningarnas behov och att agera utifrån de utmaningar vi står inför. Denna budget är ett viktigt steg mot en ljusare framtid, där vi tillsammans skapar en hållbar utveckling för vår älskade ö.

Lars Engelbrektsson
Ordförande, Sverigedemokraterna Gotland

---

2. Regionstyrelsen: Effektivisering och strategisk styrning

Sverigedemokraterna Gotland ser Regionstyrelsen som den centrala motorn för att driva en effektiv och målinriktad utveckling. Genom att minska byråkrati och stärka strategiska roller kan vi frigöra viktiga resurser som återinvesteras i kärnverksamheter, vilket kommer alla gotlänningar till godo. Vi strävar efter en välkoordinerad region där varje skattekrona används där den gör störst nytta.

Effektiviseringar: En Strategisk Åtgärd för Hållbar Ekonomi

Sverigedemokraterna Gotland förespråkar en effektiv och ansvarsfull användning av skattebetalarnas pengar. Vi har därför satt ett mål om en effektivisering på 1,0 procent av verksamhetens kostnader. Genom detta har vi identifierat områden där kostnader kan minskas utan att kompromissa med kvaliteten på viktiga tjänster. Effektiviseringarna syftar till att genomföra strukturella förbättringar och öka effektiviteten i regionens verksamheter, vilket skapar långsiktiga besparingar och frigör resurser till kärnverksamheterna inom vård, skola och omsorg.

Våra målsättningar för effektiviseringar inkluderar:

- **Minskad byråkrati:** Genom att förenkla administrativa processer och minska onödigt pappersarbete strävar vi efter att spara både tid och resurser, vilket frigör budgetmedel till verksamheter som direkt påverkar gotlänningarna.
- **Förbättrade arbetsflöden:** Investeringar i digitala lösningar och optimerade arbetsflöden kan effektivisera regionens arbete och minska duplicerade arbetsuppgifter. Detta leder till lägre lönekostnader och ger personalen mer tid att fokusera på kärnuppdrag.
- **Rationalisering av resurser:** Genom att identifiera överlappande funktioner och resurser inom regionen kan vi slå ihop eller omorganisera verksamheter, vilket bidrar till ett mer kostnadseffektivt sätt att arbeta.

Tillvägagångssätt:

För att uppnå detta 1,0-procentiga effektiviseringsmål kommer vi att genomföra specifika insatser som granskning och förbättring av administrativa rutiner, utveckling av digitala verktyg för effektivare arbete samt projekt för att identifiera och avskaffa duplicerade tjänster och funktioner inom regionen.

Uppdrag:

- **Effektivisering av administration och byråkrati:** Regiondirektören ges i uppdrag att genomföra en översyn och ta fram en plan för att effektivisera administrationen inom regionens förvaltningar. Syftet är att minska byråkrati och onödiga administrativa kostnader, med målet att frigöra resurser för kärnverksamheter såsom vård, skola och omsorg. Planen bör innehålla konkreta förslag för att minska duplicerade arbetsuppgifter, omorganisera ineffektiva tjänster och utforska digitala lösningar för effektivare arbetsflöden.

Motivering: Genom att eliminera ineffektiva processer och minska administrationens omfattning kan vi säkerställa att skattepengar i högre grad används där de gör störst nytta – i vård, utbildning och omsorg.

- **Förbättrad koppling mellan utbildning och arbetsmarknad:**

Regiondirektören får i uppdrag att i samverkan med lokala företag och utbildningsanordnare utveckla en strategi för att stärka kopplingen mellan gymnasie- och vuxenutbildning och Gotlands arbetsmarknad. Fokus ska ligga på att utbildningarna svarar mot de lokala branschernas behov, med särskild prioritet för yrkesutbildningar.

Motivering: För att Gotland ska ha en stark och konkurrenskraftig arbetsmarknad behöver vi utbilda framtidens arbetskraft på ett sätt som bättre möter näringslivets behov. Genom samarbete med lokala företag kan vi förbättra övergången från utbildning till arbete och minska ungdomsarbetslösheten.

- **IT-säkerhetssatsning som flerårig investering:**

Regionstyrelsen inleder en långsiktig plan för IT-säkerhet, med fokus på att skydda regionens digitala infrastruktur mot säkerhetshot och säkerställa ett säkert datahanteringssystem för gotlänningarnas information. Genom att sprida IT-säkerhetsinvesteringarna över flera år säkerställs en robust säkerhetsnivå utan att överbelasta enskilda budgetår.

Motivering: En flerårig investeringsplan för IT-säkerhet ger en stabil grund för Gotlands digitala skydd och stärker säkerheten i alla regionens verksamheter. Detta ger både invånarna och regionens digitala verksamhet ett långsiktigt skydd.

- **Översyn av personalstrategiska roller:**

Regiondirektören ges i uppdrag att genomföra en omfattande översyn av de strategiska tjänsterna inom regionen, med särskilt fokus på personalstrategiska roller. Målet med översynen är att säkerställa att dessa roller är ändamålsenliga, kostnadseffektiva och att de bidrar direkt till att uppfylla regionens långsiktiga mål. Översynen ska kartlägga hur många strategier som finns, deras huvudsakliga arbetsuppgifter, och om det finns överlappande eller onödiga funktioner som kan slås ihop eller tas bort.

Vidare ska översynen resultera i en plan för att:

- Effektivisera och eventuellt omstrukturera personalstrategiska roller för att minska kostnader och öka effektiviteten.
- Säkerställa att varje strategisk roll bidrar direkt till verksamhetens mål och kärnuppgifter, och att resurser används på ett sätt som ger största möjliga samhällsnytta.
- Optimera resursanvändningen och identifiera områden där strategiska roller kan slås ihop eller rationaliseras, utan att försämra kvaliteten på regionens tjänster.

Motivering: För att säkerställa att Gotlands resurser används på bästa sätt är det viktigt att de strategiska tjänsterna inom regionen inte blir en del av en växande byråkrati. En översyn kan identifiera om vissa strategiska roller har blivit onödigt överlappande eller ineffektiva och kan därmed optimeras för att frigöra resurser till kärnverksamheter som vård, skola och omsorg.

- **Granskning av externa och interna avtal:**

Regiondirektören ges i uppdrag att genomföra en genomgång av externa och interna

avtal, särskilt inom teknik, fastighet och leverantörsavtal, för att identifiera potentiella kostnadsbesparingar och effektiviseringar. Målet är att säkerställa att regionens avtal är kostnadseffektiva och ger bästa möjliga värde för invånarna.

Motivering: Externa och interna avtal är en betydande kostnadspost för regionen. Genom en granskning och optimering av dessa avtal kan vi säkerställa att vi får bästa möjliga villkor, minskar onödiga kostnader och frigör resurser för andra prioriterade områden.

Budgetpost: Säkerhet och IT-satsningar

Tidigare budgetförslag: 7,8 miljoner kr

Justering: Minskning till 4 miljoner kr för ett kostnadseffektivt och fokuserat genomförande av säkerhetsinsatser.

Syfte: Denna budgetpost syftar till att stärka regionens digitala säkerhet och skydda känslig data och digital infrastruktur mot växande säkerhetshot. Genom att minska budgeten och fokusera på de mest kritiska områdena, säkerställs att resurser används effektivt och riktas mot områden med störst säkerhetsbehov.

Delposter inom den justerade budgeten:

1. **Grundläggande IT-säkerhetsåtgärder:** Uppdateringar av befintliga system för att täppa till säkerhetsluckor, inklusive programvaruuppdateringar, antivirus och brandväggsuppdateringar, med en uppskattad kostnad på ca **1,5 miljoner kr**.
2. **Datahantering och kryptering:** Genomförande av datakryptering och säker lagring för att skydda känslig information, särskilt i kritiska system. Denna insats tilldelas ca **1 miljon kr**.
3. **Personalutbildning och incidenthantering:** Utbildningar för anställda om IT-säkerhet och hantering av säkerhetsincidenter för att minska mänskliga fel och höja säkerhetsmedvetandet i organisationen. Kostnad: ca **500 000 kr**.
4. **Backup och återhämtningslösningar:** Utveckling av robusta backup- och återställningsprocesser för att skydda mot dataintrång och snabbt återställa funktioner vid en säkerhetsincident. Denna post uppskattas till ca **1 miljon kr**.

Förväntad effekt:

- En minskad men fokuserad budget på 4 miljoner kr möjliggör genomförandet av de mest avgörande säkerhetsåtgärderna och skyddar Gotlands digitala infrastruktur mot de vanligaste hoten.
- Ger en hållbar grund för IT-säkerheten inom regionen utan att överbelasta budgeten för ett enskilt år.

Motivering till budgetjusteringen: Genom att fokusera på de mest kritiska säkerhetsbehoven och samtidigt utnyttja befintliga system för vissa funktioner kan regionen säkerställa en tillräckligt hög säkerhetsnivå med en lägre kostnad. Det ger utrymme för framtida investeringar inom andra prioriterade områden och säkerställer att budgeten är långsiktigt hållbar.

3. Framtidens Gotland: Förnyelse, Tillväxt och Gemenskap

Sverigedemokraterna Gotlands budget för 2025 strävar efter att stärka Gotlands ekonomiska och sociala grund. Genom att göra ansvarsfulla prioriteringar och satsningar inom utbildning, omsorg, infrastruktur och kultur vill vi skapa en trygg och hållbar framtid för alla gotlänningar. Vårt fokus ligger på effektiv resursanvändning, bevarande av Gotlands unika karaktär och att säkerställa hög livskvalitet för öns invånare. Vi föreslår konkreta åtgärder för varje nämnd för att skapa en mer effektiv och hållbar verksamhet.

4. Barn- och utbildningsnämnden

För Sverigedemokraterna Gotland är barns utbildning grunden för Gotlands framtid. Genom att investera i mindre klasser, stärka stödet för elever med särskilda behov och skapa trygga skolmiljöer med fokus på hälsa och motverkan av mobbning vill vi ge varje elev bästa möjliga start i livet. Med dessa satsningar lägger vi grunden för en stark och sammanhållen gotländsk framtid.

Prioriteringar:

- Öka lärartätheten och minska klasstorlekarna för att ge varje elev de bästa förutsättningarna att lyckas i skolan. Vi vill se till att lärare har mer tid för varje elev och kan anpassa undervisningen efter deras individuella behov.
- Särskilt stöd till elever med särskilda behov ska prioriteras för att säkerställa att alla får rätt stöd och kan klara skolan, oavsett förutsättningar.
- Arbete mot mobbning och psykisk ohälsa: Vi vill införa skolövergripande strategier som inkluderar ökat samarbete mellan elevhälsan och lärarna för att tidigt identifiera problem och erbjuda snabb hjälp.

Uppdrag:

- **Utökning av skolpersonal inom specialpedagogik:** Barn- och utbildningsnämnden ska genomföra en analys av skolornas behov av specialpedagoger och skolpsykologer. Detta ska inkludera en behovskartläggning för att anställa ytterligare specialpedagogisk personal i de skolor där behovet är störst.
- **Förenkling av administrativa bördor för lärare:** Nämnden får i uppdrag att se över och effektivisera de administrativa uppgifterna som lärare idag belastas med, vilket ska resultera i konkreta förslag på minskad administration under året.

Besparingar:

- En omorganisering av administrationen för att minska byråkrati och säkerställa att resurser går direkt till undervisningen. Vi kan identifiera onödiga eller duplicerade administrativa tjänster och centralisera vissa funktioner.
- Granskning av IT- och digitala system för att identifiera kostsamma plattformar som kan ersättas med mer kostnadseffektiva lösningar.

Utökade resurser för särskilt stöd inom skola

Budgetpost: Särskilt stöd för elever med behov, inklusive fler specialpedagoger och skolpsykologer.

Summa: 1,2 miljoner kronor

Motivering: För att ge alla elever en rättvis chans att lyckas i skolan krävs förstärkta insatser för elever med särskilda behov. Denna satsning på särskilt stöd innebär både fler specialpedagoger och skolpsykologer som kan ge professionellt stöd där det behövs som mest. Med en starkt elevhälsa och närmare kontakt mellan pedagogisk personal och elever skapar vi en tryggare skolmiljö och bättre förutsättningar för inläring och utveckling.

5. Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden (GVN)

En koppling mellan utbildning och arbetsliv är avgörande för Gotlands utveckling. Sverigedemokraterna Gotland vill stärka yrkesutbildningar, skapa fler praktikmöjligheter och anpassa utbildningarna till näringslivets behov. Med rätt utbildningar som svarar mot efterfrågan på arbetsmarknaden rustar vi Gotlands invånare för framtidens jobb och bygger en starkare regional ekonomi.

Prioriteringar:

- Stärka kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad: Gymnasie- och vuxenutbildningen måste förbereda Gotlands unga och vuxna för de krav som finns på arbetsmarknaden. Vi vill se ett ökat samarbete mellan utbildningsanordnare och näringslivet för att säkerställa att utbildningarna leder till anställningsbara kunskaper och färdigheter.
- Fokus på yrkesutbildningar och vidareutbildning: Det är avgörande att erbjuda ett brett spektrum av yrkesutbildningar och vidareutbildningar som möter de behov som finns inom Gotlands näringsliv, så att vi får fler kvalificerade arbetare inom områden som bygg, vård och teknik.
- Flexibla lösningar för vuxenutbildning: Genom att erbjuda flexibla studiemöjligheter, som distansutbildning och deltidsstudier, kan vi hjälpa fler vuxna att ta steget till vidareutbildning eller omskolning, vilket stärker både individens och Gotlands konkurrenskraft.

Uppdrag:

- **Förbättrad koppling mellan utbildning och arbetsmarknad:** Regiondirektören får i uppdrag att, i samverkan med lokala företag och utbildningsanordnare, utveckla en strategi för att stärka kopplingen mellan gymnasie- och vuxenutbildning och Gotlands arbetsmarknad. Fokus ska ligga på att utbildningarna svarar mot de lokala branschernas behov, med särskild prioritet för yrkesutbildningar.
- **Utökning av arbetsmarknadsförberedande program:** GVN ska ta initiativ till att inleda ett samarbete med lokala företag för att utöka antalet praktikplatser och lärlingsprogram för gymnasieelever, i syfte att skapa en starkare koppling mellan skola och arbetsliv.

Motivering: För att Gotland ska ha en stark och konkurrenskraftig arbetsmarknad behöver vi utbilda framtidens arbetskraft på ett sätt som bättre möter näringslivets behov. Genom samarbete med lokala företag kan vi förbättra övergången från utbildning till arbete och minska ungdomsarbetslösheten.

Besparingar:

- Effektivisera administrationen inom vuxenutbildningen genom att centralisera administrativa funktioner och minska duplicerade arbetsuppgifter.
- Optimera användningen av lokaler genom att se över hur skolor och utbildningscentrum kan användas mer effektivt för att minska kostnaderna för outnyttjade utrymmen.

Arbetsliv och Etablering

Sverigedemokraterna Gotland prioriterar insatser som stärker unga människors möjlighet att snabbt och effektivt etablera sig i arbetslivet. Genom att investera 0,8 miljoner kronor i GVN

arbete med "Arbetsliv och etablering" vill vi säkerställa att ungdomar, oavsett bakgrund, får stöd att hitta sin väg till arbete eller vidare studier. För oss är det särskilt viktigt att minska antalet unga som hamnar utanför både utbildning och arbetsliv – detta är ett växande problem som kräver både förebyggande och konkreta insatser.

Med denna satsning vill vi ge stöd till samordnade insatser mellan skola, arbetsliv och andra viktiga aktörer för att underlätta ungdomars övergång från skolan till arbetsmarknaden. Vi anser också att det är avgörande att skapa en kvalitativ gymnasievalsprocess som utgår från elevernas bästa intresse och arbetsmarknadens behov. Genom projekt som "Matcha kompetensen", där arbetsgivare får hjälp att bredda sin rekrytering i samarbete med Arbetsförmedlingen, kan vi på Gotland skapa en inkluderande och hållbar arbetsmarknad för framtiden.

---

6. Socialnämnden

Vi i Sverigedemokraterna Gotland vill att alla ska känna trygghet genom livet, oavsett ålder eller livssituation. Genom att investera i äldreomsorgen, stärka insatser för psykisk hälsa och arbeta förebyggande med ungdomar skapar vi ett Gotland där alla får möjlighet att leva ett värdigt och tryggt liv. Sociala insatser ska vara kostnadseffektiva och resultatorienterade för att hjälpa de som verkligen behöver det.

Prioriteringar:

- Förbättra äldreomsorgen: Vi vill säkerställa att Gotlands äldre får högkvalitativ vård, där individens behov står i centrum. Detta kräver fler utbildade vårdpersonal och bättre arbetsvillkor.
- Stärka insatserna för psykisk ohälsa: Med ökade resurser till missbruksvården och psykiatrien kan vi bättre möta behoven hos personer med beroendeproblematik och psykisk ohälsa.
- Förebyggande arbete bland unga: Vi måste öka resurserna till fritidsverksamheter och skolan för att tidigt fånga upp ungdomar som riskerar att hamna i utanförskap eller psykisk ohälsa.

Uppdrag:

- **Utveckling av äldreomsorgen genom mobila team:** Socialnämnden får i uppdrag att inrätta fler mobila team inom äldreomsorgen som kan erbjuda vård i hemmet, vilket minskar trycket på vårdboenden och ökar tryggheten för äldre som bor hemma.
- **Utökade behandlingsplatser för psykisk ohälsa:** Nämnden ska prioritera att utöka antalet platser för behandling av psykisk ohälsa och missbruksproblem, med särskilt fokus på tidiga insatser och individanpassade vårdprogram.

Besparingar:

- Effektivisering av integrationsprojekt med fokus på resultat: Projekt som inte leder till arbete och självförsörjning ska avslutas.
  - Minskade kostnader för sociala insatser genom effektivare administration och minskat beroende av konsulter.
-

7. Hälso- och sjukvårdsnämnden

För oss i Sverigedemokraterna Gotland är tillgången till god vård en grundläggande rättighet. Vi prioriterar kortare väntetider, fler specialistläkare på ön och utökade satsningar på psykisk hälsa. Med dessa åtgärder och genom effektivare vårdprocesser säkerställer vi att vården på Gotland håller hög kvalitet och är tillgänglig för alla.

Prioriteringar:

- **Kortare väntetider och bättre tillgång till specialistvård på Gotland:** Genom att investera i primärvården och rekrytera fler specialistläkare vill vi minska behovet av vårdresor till fastlandet.
- **Stärkta resurser för psykisk hälsa och förebyggande vård:** Vi ser behovet av att öka resurserna till mentalvården, både för vuxna och barn, och att stärka det förebyggande arbetet inom vården.
- **Patientnära vård i slutenvården:** Vården ska ha patienten i fokus och arbeta aktivt med att skapa en trygg miljö, där det friska värnas och inte enbart det sjuka behandlas. Genom att prioritera patientnära insatser, såsom VAK (vård av enskild patient), extra stödinsatser och frigöring av tid för personal att ge ett individuellt bemötande, säkerställer vi en vård som inte bara är säker utan även främjar patientens välbefinnande. Målet är att personalen ska kunna ge både medicinskt och mänskligt stöd till varje individ och stärka den friska sidan hos patienten.

Uppdrag:

- **Öka antalet specialistläkare och förbättra arbetsvillkor:** Nämnden får i uppdrag att rekrytera fler specialistläkare och sjuksköterskor till Gotland genom konkurrenskraftiga löner och bättre arbetsvillkor.
- **Digitalisering av vård:** Öka satsningar på telemedicin och digitala vårdtjänster för att tillgängliggöra specialistvård även för landsbygdsområden.
- **Patientnära insatser i slutenvården:** Nämnden får i uppdrag att utveckla rutiner och arbetsmodeller för att stödja patientnära insatser som VAK och andra individanpassade stödinsatser. Genom att frigöra tid för personalen att inte bara möta det sjuka utan även stödja det friska hos patienterna, stärker vi patientsäkerheten och höjer kvaliteten på vården.

Besparingar:

- **Effektivisera upphandling av medicinsk utrustning och läkemedel:** Minska kostnader genom bättre avtalsvillkor.
- **Färre konsulttjänster:** Omprioritera resurser till vårdpersonal och patientnära insatser, för att säkerställa att budgeten går till direkta vårdinsatser där de gör störst nytta.

Ökat antal behandlingsplatser för psykisk ohälsa

Budgetpost: Utökning av behandlingsplatser och förebyggande stöd för psykisk hälsa.

Summa: 1,5 miljoner kronor

Motivering: Behovet av behandlingsplatser för psykisk ohälsa har ökat markant, och genom att utöka antalet platser kan vi minska köer och ge snabbare hjälp till dem som behöver det. Tidiga insatser och individanpassade vårdprogram bidrar till bättre livskvalitet för patienterna och minskar trycket på andra vårdinstanser. Denna satsning hjälper också till att förebygga mer omfattande vårdbehov i framtiden, vilket gör det till en hållbar investering för Gotland.

Utveckling av digitala vårdtjänster

Budgetpost: Utveckling och utbyggnad av digitala vårdtjänster för att öka tillgängligheten till vård.

Summa: 1 miljon kronor

Motivering: För att möta behovet av en mer flexibel och tillgänglig vård satsar vi på att utöka digitala vårdtjänster. Med telemedicinska lösningar kan Gotlands invånare få snabbare och enklare tillgång till rådgivning och specialistvård, särskilt de som bor på landsbygden eller har begränsade möjligheter att resa. Digitala tjänster förbättrar tillgängligheten och avlastar de fysiska vårdinrättningarna, vilket gör att resurserna kan riktas dit de behövs som mest.

Patientnära vård i slutenvården

Budgetpost: Patientnära insatser och förstärkning av personalstöd i slutenvården

Syfte:

- För att öka patientsäkerheten och säkerställa att varje patient får ett individuellt bemötande utifrån sina behov, skapas en budgetpost för satsningar på patientnära vårdinsatser i slutenvården. Detta inkluderar resurser för VAK-tjänster (vård av enskild patient), extra insatser vid särskilda behov och ett frigörande av tid för personal att bemöta både det sjuka och det friska hos patienten.

Delposter inom budgeten:

1. **VAK-tjänster:** Resurser avsätts för att täcka VAK-tjänster för patienter med behov av ständig tillsyn, särskilt vid psykisk ohälsa eller postoperativa tillstånd.
2. **Extra insatser och stödpersonal:** Utökat stöd för personalens arbete nära patienterna, där extra insatser kan sättas in för patienter med särskilda behov.
3. **Utbildningsinsatser för personal:** Kompetensutveckling för vårdpersonal inom områden som patientsäkerhet, individanpassat bemötande och arbete med att stötta patientens friskfaktorer.

Förväntad effekt:

- Ökad patientsäkerhet och ett mer personcentrerat vårdförhållningssätt.
- Förbättrad personalnöjdhet och minskad arbetsbelastning genom att öka tid för direkt patientbemötande.
- Mätbara förbättringar i patienternas upplevelse av vården, särskilt för de som vistas längre tid inom slutenvården.

8. Tekniska nämnden

Gotlands framtid kräver stabil tillgång till vatten och energi. Sverigedemokraterna Gotland vill bygga en hållbar och pålitlig infrastruktur som kan stödja regionens tillväxt utan att belasta våra naturresurser. Genom effektiva driftprocesser och innovativa lösningar säkerställer vi att Gotlands vatten- och energiförsörjning möter både dagens och framtidens behov.

Prioriteringar:

- **Säkerställa stabil tillgång till vatten och energi:** Gotland måste kunna möta både dagens och framtidens behov av vatten och energi. Det handlar om att säkra en tillförlitlig och kostnadseffektiv försörjning som klarar av tillväxt och samhällsutveckling. Vatten och energi är två av de viktigaste resurserna för Gotlands framtida utveckling.

Uppdrag:

- **Vattenbesparande åtgärder:** Tekniska nämnden får i uppdrag att se över vattenanvändningen i hela regionen, inklusive en analys för modernisering av vattennätet och möjligheter till regnvatteninsamling, särskilt i icke-dricksvattentillämpningar som bevattning.
- **Granskning av externa och interna avtal:** Regiondirektören ges i uppdrag att genomföra en genomgång av externa och interna avtal, särskilt inom teknik, fastighet och leverantörsavtal, för att identifiera potentiella kostnadsbesparingar och effektiviseringar.

Motivering: Externa och interna avtal är en betydande kostnadspost för regionen. Genom en granskning och optimering av dessa avtal kan vi säkerställa att vi får bästa möjliga villkor, minskar onödiga kostnader och frigör resurser för andra prioriterade områden.

Besparingar:

- **Effektiv drift och underhåll:** Genom att optimera drift och underhåll av vatten- och energisystemen kan vi minska kostnader utan att kompromissa med servicen. Smarta upphandlingar och konkurrensutsatta entreprenörer säkerställer bättre pris och kvalitet.

Visby Ishall: Ett Ansvarsfullt Beslut för Framtiden

Sverigedemokraterna på Gotland anser att en ishall i Visby är en viktig resurs för både idrott och gemenskap. Vi ser dock med oro på det ekonomiska läget och de investeringar som krävs för att förverkliga en ny ishall. Att äga och förvalta en sådan byggnad innebär betydande kostnader, och det är vår övertygelse att regionen långsiktigt bör behålla ägarskapet för att säkerställa kontroll över både drift och framtida utveckling.

I nuläget är det emellertid inte ekonomiskt försvarbart att påbörja en investering av denna storlek. Med ett uppskattat pris på över 300 miljoner kronor för en ny ishall ser vi en stor risk för att andra viktiga verksamheter påverkas negativt. Istället för att äventyra regionens ekonomi och åta oss stora lånekostnader väljer vi att prioritera hållbar ekonomisk planering och att säkra nödvändiga kärnverksamheter.

Vidare anser vi att det inte är aktuellt att låna ut pengar till en förening för att uppföra ishallen. En sådan konstruktion innebär risker för regionens ekonomi och kan skapa långsiktiga åtaganden som är svåra att kontrollera. Vi menar att om en ny ishall ska byggas i framtiden bör detta ske under regionens ägande, för att säkerställa långsiktig kontroll och ansvarstagande gentemot skattebetalarna.

Vi föreslår att regionen skjuter upp investeringen tills vi har en stabilare ekonomisk situation. Under tiden bör befintliga resurser användas för att underhålla den nuvarande hallen och säkerställa att verksamheten kan fortsätta på ett tryggt sätt. Vi anser att det är bättre att vänta än att förhastat ett beslut som kan få långvariga ekonomiska konsekvenser för Gotlands invånare.

Sverigedemokraterna på Gotland står fast vid att en ny ishall kan vara aktuell i framtiden när ekonomin tillåter, men att det i nuläget är bäst för regionens ekonomi att avvakta och planera för en hållbar lösning.

PM10 – Mätning och Provtagning för Luftkvalitet

Sverigedemokraterna Gotland anser att god luftkvalitet är en viktig fråga för gotlänningarnas hälsa och välbefinnande. Vi förespråkar därför att 0,9 miljoner kronor avsätts för kontinuerlig provtagning och mätning av PM10-partiklar, vilka påverkar luftkvaliteten och kan ha hälsoeffekter för invånarna. Genom regelbunden övervakning får vi en tydlig bild av luftkvaliteten och en stabil grund för beslut.

När det gäller halkbekämpning anser vi att regionen bör hålla fast vid nuvarande metoder tills ett fullgott alternativ till dagens grusning kan tas fram. Att byta till nya metoder utan noggrant utvärderade fördelar skulle innebära onödiga kostnader och potentiellt försämra effektiviteten i halkbekämpningen. Vi vill därför avvakta med nya insatser tills en väl fungerande och säker lösning kan säkerställas.

9. Miljö- och byggnämnden (MBN)

För att Gotland ska vara en plats där människor både vill och kan bo och arbeta, behöver vi en genomtänkt och flexibel planprocess. Sverigedemokraterna Gotland prioriterar hållbara byggprojekt och säkerhet i tillsynen för att skapa långsiktigt hållbara förutsättningar för såväl boende som näringsliv. Vi vill att Gotland utvecklas i en trygg och kontrollerad takt som bevarar vår unika miljö.

Prioriteringar:

- Förstärkt planprocess med breddat fokus: Utöver bostadsutveckling vill vi prioritera en mer omfattande planering som även skapar förutsättningar för inflyttning av arbetsplatser och lokaler. Det är viktigt att Gotland inte bara erbjuder boendemöjligheter, utan också attraktiva förutsättningar för näringslivet och arbetsplatser att etablera sig här.
- Avgiftsfinansierad tillsyn med fokus på säkerhet: Vi vill stärka tillsynen av bygg- och miljöfrågor, särskilt i de områden där säkerheten står på spel. Genom att prioritera tillsynen av byggnader och verksamheter som finansieras genom avgifter, kan vi säkerställa en hög nivå av säkerhet för både arbetsplatser och bostäder.

Uppdrag:

- **Utveckling av planprocessen för ekonomisk tillväxt:** MBN får i uppdrag att skapa bättre förutsättningar för arbetsplatser och lokaler att etableras, särskilt i områden där det finns potential för ekonomisk tillväxt och samhällsnytta.
- **Stärkta tillsynsinsatser inom bygg och miljö:** Nämnden ska genomföra en översyn för att säkerställa att tillsynen fokuserar på säkerhet och efterlevnad av lagar i byggsektorn och miljö känsliga verksamheter, särskilt med avgiftsfinansiering för att garantera hög säkerhetsstandard.

Besparingar:

- Effektivisera tillstånds- och byggprocesserna för att minska byråkratin och säkerställa att projekten hanteras snabbare, vilket sparar både tid och pengar för kommunen och byggsektorn.
  - Reducera onödiga projekt och fokusera resurserna på initiativ som bidrar till långsiktig hållbarhet och ekonomisk nytta för Gotland.
-

10. Kultur- och fritidsberedningen

Ett rikt kultur- och fritidsliv skapar gemenskap och stärker folkhälsan. Sverigedemokraterna Gotland vill att alla, oavsett var på ön man bor, ska ha tillgång till meningsfulla fritidsaktiviteter. Genom att satsa på ungdomsidrott, stödja lokala kulturprojekt och bevara Gotlands kulturarv bygger vi en social och kulturell grund för framtida generationer.

Prioriteringar:

- Stöd till ungdomsidrott och kulturverksamheter: Vi vill öka tillgängligheten till fritidsaktiviteter för ungdomar, särskilt i glesbygden, för att stärka gemenskapen och främja hälsa.
- Bevarande och utveckling av Gotlands kulturarv: Vi vill fortsätta att stödja Gotlands unika historiska platser, men också främja nutida kulturprojekt som engagerar både gotlänningar och besökare.

Uppdrag:

- **Utökad stöd för ungdomsidrott i glesbygden:** Kultur- och fritidsberedningen får i uppdrag att utforma ett stödprogram specifikt riktat mot ungdomsidrott i Gotlands glesbygdsområden. Målet är att skapa möjligheter för ungdomar att delta i organiserade aktiviteter nära sina hem.
- **Effektiviserad drift av badhuset:** Då badhusprojektet redan är beslutat, ska beredningen fokusera på att säkerställa en kostnadseffektiv drift, inklusive att undersöka möjliga externa finansieringsalternativ för att minska den långsiktiga belastningen på regionens budget.

Besparingar:

- Granskning av alla kulturprojekt för att säkerställa att de har bred nytta och är ekonomiskt hållbara. Projekt som inte når upp till dessa kriterier kommer att omprövas eller avslutas.

11. Sammanfattning

Sverigedemokraterna Gotlands budget för 2025 bygger på principen om hållbarhet och ansvar. Vi fokuserar på att stärka Gotlands välfärd och infrastruktur samtidigt som vi genomför strategiska besparingar för att säkerställa att skattepengarna används effektivt. Genom att investera i utbildning, vård, kultur och infrastruktur vill vi skapa en hållbar framtid för Gotland, där varje invånare får tillgång till de tjänster de behöver och där våra gemensamma resurser används på ett ansvarsfullt sätt.

12. Driftbudget 2025 för Sverigedemokraterna Gotland

Ramtillskott (mnkr)

Personalkostnadskompensering

Avser	Belopp, mnkr
Generell personalkostnadskompensering 3,35 %	140,0

Resursfördelningsmodeller

Avser	Belopp, mnkr
Resursfördelningsmodell BUN	-9,8
Resursfördelningsmodell GVN	11,8
Resursfördelningsmodell SON	27,2
Resursfördelningsmodell HSN	54,0
Summa resursfördelningsmodell	83,2

Externa avtal och interna prisjusteringar

Avser	Belopp, mnkr
Externa avtal	59,7
Interna priser regionstyrelseförvaltningen	9,5
Interna priser teknisk förvaltning	7,0
Förändring internhyra	23,4
Summa externa avtal och interna priser	99,6

Riktade tillskott

Avser	Belopp, mnkr
Samordning och utveckling bemanningsfrågor (RS/HR)	1,5
Säkerhet och IT-satsningar (RS)	4,0
IOP och permanentande av Fritidsbanken (RS)	1,5
Luftkvalitet PM10 (TN)	0,9
Exploateringsprojekt (MBN/TN)	7,7
Nya Alléskolan och Väskinde förskola, drift (BUN)	3,9

Anpassad skola, förstärkning (BUN)	4,9
Ökade resurser små skolor (BUN)	5,7
Utökade resurser för särskilt stöd inom skola (BUN)	1,2
Arbetsliv och Etablering (GVN)	0,8
Ungdomssatsning i samverkan (GVN)	2,5
Behandlingsplatser för psykisk ohälsa (HSN)	1,5
Patientnära insatser och förstärkning av personalstöd i slutenvården (HSN)	3,0
Digitala vårdtjänster och telemedicin (HSN)	1,0
Förebyggande program för ungas psykiska hälsa (SON)	0,8
Skyddat boende (SON)	2,0
Social insatsgrupp (SON)	2,0
LSS (SON)	46,0

Effektiviseringar och justeringar

Avser	Belopp, mnkr
1,0 % effektivisering	-70,0
Reavinster	-20,0

Sammanfattning

Avser	Belopp, mnkr
Summa ramtillskott	0,9
Resultat före beredning enl. skatteprognos oktober	59
Avsatt för ramtillskott i resultatplanen	22
Budgererat resultat 2025	80

Budget för Region Gotland 2025

Vänsterpartiets budgetförslag i ord

- ✓ Staten måste finansiera ökostnaderna i sjukvården
- ✓ Satsa på barn och unga
- ✓ Välfärden, klimatet, kulturen

– *Gotlänningarna kan inte själva bära de stora extrakostnaderna för att vi är en ö och den absolut minsta sjukvårdshuvudmannen. Vi har kommit till vägs ände. Det går inte att fortsätta ta pengar från skola och förskola och omsorg för att betala för sjukvården. Regeringen och SD måste ta sitt ansvar. Staten måste agera för en likvärdig vård i hela landet – även på Gotland, säger Saga Carlgren Vänsterpartiets gruppledare och oppositionsråd.*

Vänsterpartiet Gotland
Österväg 5, 621 45 VISBY
Telefon: 0498-26 99 08
saga.carlgren@gotland.se
gotland.vansterpartiet.se

Inledning

Region Gotlands ekonomi är mycket sårbar. De senaste åren har underskotten i verksamheterna ökat och prognosen för helåret 2024 visar på alarmerande -264 miljoner. Under många år har besparingsprogrammen avlöst varandra och många miljoner kronor har genom åren flyttats från skola, förskola, omsorg om personer med funktionshinder, äldreomsorg, kultur och fritid för att finansiera den sjukvård vi så väl behöver på Gotland. Vi måste ha långt mycket mer vård på Gotland för att vi är en ö utan fast förbindelse med fastlandet än vi skulle ha haft om Gotland var en region/kommun på fastlandet. Det kostar pengar. Flera hundra miljoner varje år. Det är orimligt att gotlänningarna själva ska stå för den merkostnaden. Staten måste ta ansvar för att det även fortsättningsvis ska gå att bo och leva på Gotland med likvärdig och god vård. Det kan inte vara barnen i förskolan och skolan som ska betala genom sämre verksamhet. Om gotlänningarna själva ska betala för sjukvårdens merkostnader på grund av öläget så krävs det stora kommunala skattehöjningar de kommande åren. För att täcka underskottet för i år skulle det krävas att skatten höjdes med runt 1 krona (1 kronas skattehöjning innebär ungefär 150 miljoner i intäkt för Region Gotland) och det skulle inte täcka behoven i längden utan nya skattehöjningar i samma skala skulle krävas varje år. Det blir inte rimligt och mycket ojämnt för gotlänningarna i förhållande till andra. Idag ligger kommunal/regional skatt för gotlänningarna på 33,60kr per intjänad hundralapp. Det är inte högst i landet men skulle vi höja skatten tillräckligt för att betala merkostnaderna för sjukvården skulle vi snabbt klättra om och förbi de kommuner som har högst kommunalskatt. Medelinkomsterna på Gotland är relativt låga och skattehöjningar i den skalan skulle bli svåra att klara för många gotlänningar. Om staten inte kliver in och tar ansvar för merkostnaderna för den gotländska sjukvården och istället fortsätter sänka skatter för de med mycket höga löner, blir effekten en direkt omfördelning av pengar från gotlänningar med relativt låga löner till de allra rikaste i landet. Det är oacceptabelt.

En välfärd att lita på kräver mer statlig finansiering

Politiken i ett land behöver hänga ihop, från det statliga till det regionala och kommunala. I den ekonomiska kris vi fortfarande befinner oss i hade staten behövt ta ett större ansvar för att undvika en välfärdskris. Enligt SKR saknas 28 miljarder i regioner och kommuner 2024. Vänsterpartiet är det enda parti som i sin budgetmotion i riksdagen faktiskt tar höjd för det och dessutom avsätter medel för att utveckla välfärden. Vänsterpartiets riksdagsbudget skulle gett runt 200 miljoner mer än regeringen till gotländsk välfärd 2025.

Sluta spara på personalen

I styrets budget finns ett besparingsbeting på 70 miljoner. De är tänkta att sparas genom effektiviseringar inom personal, inköp, IT och lokaler. Vänsterpartiet anser att det är helt orealistiskt och riskerar dessutom att slå hårt mot vår viktigaste resurs, medarbetarna. Vår bild är att det går att göra effektiviseringar när det gäller lokaler, IT och inköp. Att snabbt göra stora förändringar inom personalområdet som sparar en stor andel av 70 miljoner tror vi däremot skulle kräva uppsägningar eller väsentligt sämre personalpolitik. Det riskerar att få motsatt effekt och istället bli dyrt. När Region Gotland är en god arbetsgivare som tar vara på medarbetarnas kompetens och engagemang och främjar hälsa så blir verksamheterna bättre, medarbetarna friskare och det blir lättare att både rekrytera och behålla personal. Det är långsiktigt mycket bättre för verksamheterna och även mer ekonomiskt. För att trivas på jobbet så behöver man känna sig delaktig i utvecklingen av verksamheten. När man får vara med och skapa blir man engagerad och är man engagerad så trivs man. Det är också viktigt att man som anställd i Region Gotland kan få ihop livspusslet. Det ska fungera att jobba i Region Gotland även om du är ensamstående förälder exempelvis. Därför är det viktigt att man har hållbara scheman både för verksamheten och personalen. Det måste exempelvis finnas ordentligt med tid för återhämtning i schemat när man jobbar på scheman med både kvällar, nätter och dagar så kallade rotationsscheman. Lyckas man med detta så minskar korttidsfrånvaron. Det är bra för ekonomin också. I praktiken är risken stor att en så stor besparing som styret föreslår måste genomföras som rena försämringar för gotlänningarna. Barn och elever i förskola och skola, omsorgstagare, äldre, patienter får betala genom sämre verksamhet.

Vänsterpartiets förslag:

- Stryk majoritetens besparing på 70 miljoner
- Spara 20 miljoner på lokaler, IT och inköp

Det finns inte pengar till en ny ishall

Det behövs en ny ishall i Visby. Den gamla är sliten och dålig. Tyvärr är den ekonomiska situationen för Region Gotland i ett allvarligt läge och pengarna som krävs för investeringen och senare för driften finns inte just nu. Det krävs en regeringspolitik som faktiskt ger regioner och kommuner rimliga ekonomiska förutsättningar och ett särskilt östillägg till Gotland för att komma tillrätta med ekonomin. Först då går det att genomföra ett bygge av en ny ishall. Tyvärr riskerar majoritetens beslut att gå vidare med planerna ändå att underminera hela det

arbete som pågår med att få regering och riksdag att förstå Gotlands ekonomiska och strukturella situation.

Det vore även mer rimligt att skattebetalarnas pengar används till att bygga en ishall som Region Gotland sedan också äger.

Vänsterpartiets förslag:

– arbetet med en ny ishall i Visby pausas med hänvisning till den ekonomiska situationen.

Satsa på barn och unga

Gotland har alla möjligheter att vara en bra och trygg plats för barn och unga. Men det kräver att vi lägger resurser på det som bygger trygga barn. En bra förskola med lagom stora barngrupper där barn kan leka, växa och lära tillsammans och med stöd av kompetenta vuxna. En bra skola för alla barn på Gotland med god tillgång till elevhälsa och stöd för de olika behov barn har. Vi behöver fler trygga vuxna i skolan och större möjlighet att anpassa skolan exempelvis för elever med olika typer av NPF-diagnoser. Det kräver mer resurser. Just nu minskar elevantalen. Det är en utmaning att anpassa skolorganisationen på ett klokt sätt utifrån det. Det kräver också resurser. Med en annan politik på nationell nivå för att välkomna människor till Sverige och Gotland istället för att stänga gränserna kan ändra på vår befolkningsutveckling och elevantalet kan vända upp igen. Att kunna möta de olika behov som barn och unga har på ett sätt som blir utvecklande för varje barn kräver, förutom fler vuxna i skolan, även ständig kunskapspåfyllnad. Därför är det viktigt att också möjliggöra för mer kompetensutveckling för medarbetare inom utbildningssektorn. Förebyggande verksamheter som ger stöd till föräldrar i sitt föräldraskap ger tryggare barn.

Vänsterpartiets förslag:

- 10 miljoner mer till grundskola inklusive anpassad skola
- 4 miljoner mer till förskolan för mindre barngrupper
- 4,9 miljoner till anpassad skola
- 3,9 miljoner till driften av nya Alléskolan och förskolan i Väskinde
- 5,7 miljoner till ökade resurser för små skolor
- 1 miljon kompetensförsörjning och vidareutbildning inom BUN/GVN
- 2 miljoner till Wisbygymnasiet
- 1,5 miljoner till mobila familjecentraler på landsbygden

Satsa på meningsfull fritid, kultur och folkbildning

Ett samhälle där människor känner mening, samhörighet och där man är fri att utvecklas och göra det man tycker om är ett bättre samhälle. Det är när vi har något vi brinner för och får chansen att utvecklas tillsammans med andra som det verkligen kan hända saker. Ett samhälle utan konst och ett rikt kulturliv skulle vara ett fattigare samhälle. Tyvärr har regeringen inlett ett omfattande nedskärningsprojekt inom stöden till kultur och folkbildning. Det måste Region Gotland orka motverka. Vi behöver en stark och stabil folkhögskola i både Hemse och Fårösund. Vi behöver se till att de gotländska studieförbunden kan utvecklas och fortsätta samla människor. Idrotten behöver rimliga förutsättningar att utvecklas även på landsbygden.

Vänsterpartiets förslag:

- 1,5 miljoner för att permanenta Fritidsbanken
- 0,5 miljoner för ökat stöd till studieförbunden
- 2,5 miljoner för ny ungdomsverksamhet i norra Visby
- 1,5 miljoner till Gotlands folkhögskola
- 1,3 miljoner till ökad stödgivning inom kultur och fritid

Satsa på social hållbarhet

Som samhälle har vi ett ansvar att fånga upp människor när de faller och som medborgare ska vi kunna lita på att samhället finns där som stöd i våra svåraste stunder. Det bästa är förstås när det går att förebygga att de värsta sakerna händer. Valfärden är i sig förebyggande men också omhändertagande. Samtidigt finns det saker som det offentliga inte klarar på egen hand. Ett exempel på det är kvinnojoursverksamhet. Våld är ett omfattande samhällsproblem och en stor del av våldet utförs av en man mot en kvinna som har eller har haft en nära relation med förövaren. I stödet för utsatta kvinnor och barn är ideella kvinnojourer ovärderliga. Därför vill vi att man går vidare och tecknar en IOP (ideellt offentligt partnerskap) mellan Region Gotland och kvinnojouren Amanda. Region Gotland har länge arbetat i en IOP tillsammans med Röda korset när det gäller stöd till flyktingar, nya gotlänningar och papperslösa. Det arbetet vill vi fortsätta.

Vänsterpartiets förslag:

- 200 tusen för att teckna en IOP med kvinnojouren Amanda
- 1,3 miljoner för fortsatt IOP med Röda korset
- 2 miljoner för utveckling av skyddat boende
- 2 miljoner social insatsgrupp

Tandvård för gotlänningarna

Det är med stor oro vi följt utvecklingen av tandvårdskrisen på Gotland. Bristen på tandläkare är stor och detta har tvingat fram ett stopp för tandvård för vuxna på Gotland. Nästa steg i krisen är en paus av Folk tandvården både i Roma och i Slite. Gotlänningar erbjuds tandvård i Nynäshamn som alternativ och frustrationen över dyra resor för att få tillgång till rätt tandvård är stor. Något måste göras åt detta. Vi föreslår insatser för att locka tandläkare till Gotland omgående samt möjlighet för ersättning för de som drabbas av stora merkostnader för att tandvård inte erbjuds på Gotland.

Vänsterpartiets förslag:

– 1 miljon för rekrytering av tandläkare samt ersättning för merkostnader för gotlänningar

LSS

LSS är en rättighetslag som syftar till att personer med vissa typer av funktionsnedsättningar ska kunna vara delaktiga i samhället på samma villkor som andra. Region Gotland har ett antal olika typer av stöd som ryms inom lagen; serviceboende, daglig verksamhet, personlig assistans med mera. Under de senaste åren har Region Gotlands LSS-verksamhet redovisat större och större underskott mot budget samtidigt visar kostnadsjämförelser att verksamheten är billigare än andra motsvarande i landet. Det visar att verksamheten är underfinansierad. Det blir en ohållbar situation i längden eftersom det dels utarmar en redan anorektisk verksamhet när man försöker minska kostnaderna ytterligare och dels belastar andra verksamheter inom socialnämndens område. Det riskerar att göra livet sämre för de som är i behov av det offentligas stöd och kan få stora konsekvenser för både samhälle och individ.

Vänsterpartiets förslag:

– 40 miljoner till LSS

Satsa på kollektivtrafik och minskade utsläpp

Klimatfrågan är vår tids ödesfråga. Det är väsentligt att Region Gotlands arbete med att minska sina utsläpp fortsätter i rask takt. Ett avgörande område är våra resor. Förutom att färjetrafiken måste ställas om till fartyg med förnybara och rena drivmedel så måste vi också ändra våra resvanor när vi reser på Gotland. Vi måste byta ut många av de bilresor vi gör idag mot alternativ som inte släpper ut koldioxid. Gång och cykel behöver öka där det är möjligt. Det bör Region Gotland

främja. Vi är positiva till införandet av förmåncyklar. Det är bra politik att underlätta för medarbetarna i Region Gotland att välja bort bilen. Mer kollektivtrafikåkande är också helt avgörande. Det kräver att kollektivtrafiken blir bättre. Bättre turer exempelvis i Visby och tätare turer mellan våra större orter kommer att bli viktigt. Men en väldigt viktig fråga är också priserna för att åka. Vi i Vänsterpartiet vill återinföra bussiga kortet (fria resor för barn tom 19 år) i Visby och sänka priserna på månadskortet. Så att fler kan göra bussen till en del av sitt vardagsresande. Och så att alla unga kan ta bussen till sina aktiviteter. En bra kollektivtrafik och god tillgång till särskild kollektivtrafik (färdtjänst m.m.) är också en viktig tillgänglighetsfråga.

Vänsterpartiets förslag:

- 1,5 miljoner för sänkta priser i kollektivtrafiken och bussiga kortet i Visby.
- 5 miljoner för särskild kollektivtrafik
- 1 miljon för bättre luftkvalitet (PM10)

Driftbudget 2025, ramtillskott (mnkr)		
Avser		Belopp, mnkr
Personalkostnadskompensation		
Generell personalkostnadskompensation 3,35 %		140,0
Summa personalkostnadskompensation		140,0
Resursfördelningsmodeller		
Resursfördelningsmodell BUN		-9,8
Resursfördelningsmodell GVN		11,8
Resursfördelningsmodell SON		27,2
Resursfördelningsmodell HSN		54,0
Summa resursfördelningsmodell		83,2
Externa avtal och interna prishöjningar		
Externa avtal		59,7
Interna priser regionstyrelseförvaltningen		9,5
Interna priser teknikförvaltningen (försörjningsavdelningen)		7,0
Förändring internhyra		23,4
Summa externa avtal och interna priser		99,6
Riktade tillskott		
Nämnd		
RSF	IOP-avtal med Kvinnojouren Amanda	0,2
RS Samordnin	Mobila familjecentraler landsbygden	1,5
RSF	IOP-avtal med Röda Korset Gotland	1,3
RSF	Kultur och hälsa - ofrivillig ensamhet	0,7
RSF	Fritidsbanken	1,5
RSF	Studieförbunden	0,5
RS/RSF	Stödgivning kultur	1,0
RS/RSF	Stödgivning fritid	0,3
TN	Luftkvalitet PM10	1,0
TN	Sänkta biljettpriser kollektivtrafik	1,5
TN	Särskild kollektivtrafik	5,0
MBN/TN	Exploateringsprojekt	7,7
BUN	Nya Alléskolan och Väskinde förskola, drift	3,9
BUN	Anpassad skola, förstärkning	4,9
BUN	Ökade resurser små skolor	5,7
BUN	Grundskola och anpassad skola	10,0
BUN	Förskola mindre barngrupper	4,0
BUN/GVN	Kompetensförsörjning, vidareutbildning	1,0
GVN	Ungdomssatsning norra Visby	2,5
GVN	Wisbygymnasiet	2,0
GVN	Folkhögskolan	1,5
SON	Skyddat boende	2,0
SON	Social insatsgrupp	2,0
SON	LSS	40,0
HSN	Underlätta tandvård för gotlänningar	1,0
	Effektivisering lokaler och IT	-20,0
	Reavinster	-20,0
	Summa ramtillskott	62,7
	Resultat före beredning enl. skatteprognos oktober	59
	Avsatt för ramtillskott i resultatplanen	22
	Budgeterat resultat 2025	18

Gotland kan inte vänta

En grön budget för Region Gotland 2025
För klimatet, utbildningen och välfärden

En hållbar grön budget för 2025

Gotland har nu sedan två år styrts av en hittills oprövad koalition av vänster och höger, det vill säga Socialdemokrater och Moderater (S&M). Under den perioden har konjunkturen haft en nedgång och jordens temperatur en fortsatt farlig uppgång. Med en högerregering i riksdagen har effekterna av såväl konjunkturen som klimatkrisen förvärrats eftersom regeringen hellre ger skattesänkningar till de som har bäst ekonomi och samtidigt har genomfört åtgärder som förvärrar Sveriges utsläpp och klimatpåverkan. Regeringen har dessutom misslyckats med att stoppa överfisket i Östersjön och utlovar enorma stöd till kärnkraftsindustrin.

Majoriteten i regionen har tyvärr också misslyckats med att vidta kraftfulla åtgärder mot de ekonomiska och miljörelaterade utmaningarna. De stora ekonomiska utmaningarna inom sjukvården skyller man på regeringen för och vidtar inga åtgärder alls för att ge sjukvården en rimligare budget, trots att man har ansvaret för den. Inom den kommunala sektorn gör majoriteten besparingar som drabbar såväl klimatet, miljön och Gotlands landsbygd, bland annat genom stora minskningar av öppettider på landsbygdens återvinningscentraler. Och mitt i alla andra utmaningar som regionen står inför så vill nu majoriteten låna ut enorma belopp till en elitsatsning på ishockey, dessutom på tvivelaktig laggrund. Att majoriteten dessutom tar stora miljöpåverkande beslut om kalkbrytning och om budget med en bristfällig ärendehantering och förankring gör inte saken bättre.

Miljöpartiet ser i stora delar en annan verklighet än vad Socialdemokrater och Moderater gör. Vi ser ett Gotland där de små föreningarna kämpar med att få till bra verksamheter på landsbygden, vi ser en verklighet där gotlänningarna vill göra rätt i förhållande till miljön men hindras av politiska beslut, vi ser en verklighet där gotlänningarna behöver dricksvatten i god mängd och av bra kvalitet men där detta vatten utmanas av de stora kalkföretagen som vill göra Gotland till en än mer ihålig schweizerost. Vi ser stora klimatutmaningar som måste hanteras bättre och vi ser en vardag på Gotland där regionens verksamheter kämpar i motvind och inte får nödvändiga tillskott för att utvecklas på sätt som gagnar dem de är till för, dvs gotlänningarna.

Mot bakgrund av vår syn på Gotlands situation och verklighet så har vi komponerat en budget som ger de flesta verksamheter möjlighet till utveckling av vad vi ser som viktiga faktorer för att inge lite mod och möjlighet att lyfta blicken mot framtiden. Ett flertal av våra satsningar är att verksamheterna skall få full ersättning för de kostnader de bevisligen behöver medel till, som kapitalkostnader på investeringar. Om man som majoriteten underlåter att skjuta till budget för dessa så går det obönhörligen ut över verksamheten som då får göra neddragningar. Vi skjuter också till medel för lagstyrda verksamheter inom omsorg och samhällsbetalda resor som annars skulle behöva göra smärtsamma nedskärningar alternativt ständigt dra över sin budget.

Miljöpartiet satsar också, i motsats till majoriteten, på kultur och fritid vilket är två områden som särskilt har blivit drabbade av regeringens neddragningar. Vi tror att en effektivisering på 1% är orimlig för de flesta verksamheter att hantera men menar ändå att alla verksamheter ständigt behöver ha en morot att jobba med effektiviseringsprojekt, därför har vi ett lägre mål här.

För att finansiera våra satsningar och ändå ha ett positivt ekonomiskt resultat på 35 miljoner kronor att avsätta till regionens reserver så vill Miljöpartiet höja skatten med 25 öre. Gotland ligger idag i mitten av skattelistan vilket är orimligt för att klara välfärden på ön. Miljöpartiet menar att vi som politiskt parti måste ta ansvar för Gotlands välfärd idag, vi kan inte fromt hoppas på att staten skall hjälpa oss. På detta sätt vill Miljöpartiet se till att Region Gotland har en budget som är hållbar både ekonomiskt, socialt och ekologiskt.

Klimat och miljö

För miljöpartiet är det en självklarhet att Region Gotland ska ta ansvar både för att minska utsläpp och arbeta aktivt för att rusta det gotländska samhället inför klimatförändringarnas konsekvenser. Inom region Gotland har framför allt Regionstyrelseförvaltningen och Tekniska förvaltningen begärt medel för att kunna arbeta mer kraftfullt med dessa frågor.

Kollektivtrafiken

Som ett led i att minska klimatutsläppen behöver fler gotlänningar ha rimliga möjligheter att resa kollektivt. Vi ser därför till att tekniska nämnden kan täcka kapitalkostnaderna för utbyggnad av stadslinjenätet och investeringar i nya hållplatser.

Cementindustrin

Under året som gått har Region Gotland hanterat ansökningar om tillstånd för utökad täktverksamhet i Klinthagen och täkterna runt File Hajdar. Under lång tid har handläggningen av dessa ärenden varit mycket bristfällig. De har behandlats slumpartat, för snävt i perspektiven och utan tillräcklig kvalitet. Det behöver ske en förändring. Region Gotland ansvarar för den regionala utvecklingen enligt lag. Cementindustrin är vår enskilt största industri som har stor påverkan på samhället. Region Gotland behöver arbeta med cementindustrins konsekvenser ur ett mycket bredare perspektiv än vad som gjorts hittills.

Kalkindustrin har stor påverkan på vårt grund- och dricksvatten. Region Gotland behöver bli bättre på att bevaka dessa frågor särskilt. Vatten är vårt viktigaste livsmedel och avgörande för livsbetingelserna för djur och växter.

Vi vill satsa 1 miljon kronor på att förbättra arbetet med täkt- och vattenfrågor.

Den 27 september 2023 gav regionstyrelsen Regiondirektören i uppdrag att säkerställa att det finns en organisation för samt tas fram analys kring vad 30-årig brytning kan innebära för Gotland utifrån samtliga mål i vår Regionala Utvecklingsstrategi (RS § 302). Någon sådan organisation är uppenbart ännu inte på plats, och det senaste beskedet från förvaltningen var att detta uppdrag fått stå tillbaka till förmån för andra. Vi vill därför ge regiondirektören i uppdrag

att senast januari 2025 presentera för regionstyrelsen hur uppdraget från den 27 september 2023 fullföljts.

att förbättra och säkra politisk förankring i ärendehantering kring kalktäktsansökningarna, så att regionen kan avge mer heltäckande svar på myndigheters begäran om regionens synpunkter.

Klimatanpassning

Region Gotland antog en Klimatanpassningsplan 23 oktober 2023 (RF § 174). Det är bra, men planen behöver revideras och omfatta hela Gotland och klimatkonsekvenserna av värmebölja och torka - som inte innefattas av planen idag. Regionfullmäktige har gett ett sådant uppdrag, men av någon anledning har arbetet försenats. Vi har efter att planen antogs också sett att längre perioder av ihållande regn har orsakat problem för dricksvattenförsörjningen.

Vi menar att det är en absolut nödvändighet att Region Gotland prioriterar revideringen av Klimatanpassningsplanen så att vi säkerställer att de klimatanpassningsåtgärder som görs sker på ett systematiskt och ändamålsenligt sätt. Vi vill därför ge Regiondirektören i uppdrag

att snarast påbörja arbetet med att revidera Klimatanpassningsplanen så att den omfattar hela Gotland, konsekvenserna av värmebölja och torka samt konsekvenserna av ihållande regn under längre perioder.

Ren luft

Längs Norra Hansegatan i Visby är luften sedan länge smutsigast i landet. Det är oacceptabelt och innebär allvarliga hälsorisker. Åtgärder har börjat vidtas och det är nu viktigt att det inte slås av på takten. Åtgärdsprogram har tagits fram, men det krävs resurser för att genomföra det. Vi skjuter till de medel som teknikförvaltningen bedömt behövs för detta arbete. Hittills har mätningar endast gjorts i Visby, men luftkvaliteten behöver mätas även i andra tätorter.

Luftkvaliteten i Slite är inte godtagbar vilket boende rapporterat om under året. Det saknas regelbundna mätningar av PM10-halter i luften där. Regiondirektören får därför i uppdrag

att säkerställa regelbundna mätningar av luftkvaliteten (PM10) i Slite och andra tätorter.

Miljöpartiet vill därför bevilja följande tillskott

Regionstyrelseförvaltningen:

- 1,0 mnkr till arbetet med täkt och vattenfrågor
- 0,3 mnkr för länsplanen för transportinfrastruktur
- 0,2 mnkr för systematisering av klimatomställningsarbetet

Tekniska förvaltningen:

- 0,8 mnkr för att klara kapitalkostnaderna för satsningen på nytt stadsbusslinjenät som startar under 2025
- 1,5 mnkr för mätning och provtagning av luftkvaliteten i Visby och utökat till Slite (PM10)

Satsningar på skolan

Elevantalet har under 2023 och 2024 minskat mer än prognostiserat, vilket förstärks av minskade resurser. Gotland har idag en skolorganisation med många små skolor, det är en viktig del i att skapa förutsättningar för att bo och leva på hela Gotland. Vi vill därför satsa särskilt på skolan och skjuta till medel som krävs för att alla gotländska barn så långt möjligt ska få en likvärdig skolgång.

Barn har olika behov och behöver olika förutsättningar för sitt lärande. Vi anser att det är viktigt att varje elev får en så bra lärmiljö som möjligt. Antalet elever med behov av anpassad skola ökar. Vi ser att det är viktigt för varje elev och för hela det gotländska samhället att möta dem behoven.

Psykisk ohälsa bland unga ökar i hela landet, Gotland är inget undantag. Enligt forskning är fysisk aktivitet gynnsamt för såväl den fysiska som psykiska hälsan. Elevhälsan har under 2022–2023 drivit ett projekt med fysioterapeut för att arbeta hälsofrämjande. Detta har gett goda resultat och vi ser att det är viktigt att denna funktion blir en permanent del av elevhälsan.

Det har under året skett en del förändringar av skolans lokaler vilket inneburit oväntade driftskostnader som inte kan undvikas. Vi ser att det är viktigt att skolan kompenseras för detta, i annat fall kommer pengarna att i stället behöva tas från verksamheten. Det är inte rimligt.

Totalt vill vi skjuta till 32,9 miljoner kronor till skola och förskola, vilket är mer än dubbelt så mycket som S&M. Det gör vi för att en fungerande förskola och skola är viktigt för varje barn och hela samhället, idag och i framtiden.

Vuxenutbildning

Lärande sker genom hela livet. Genom utbildning och bildning stärker vi hela samhället och ser till att fler kan bidra mer till vår gemensamma välfärd. Inom det här området spelar vuxenutbildningen en viktig roll, bland annat i sitt arbete att matcha utbildning med arbetsmarknadens behov. Vi skjuter därför till 2,9 miljoner till Folkhögskola och vuxenutbildning. S&M har valt att inte skjuta till några medel alls till dessa verksamheter.

Miljöpartiet vill därför bevilja följande tillskott

Barn och utbildningsförvaltningen:

- 4 mnkr till Förskola, höjning grundbelopp o ledningsstöd
- 13,7 mnkr till Grundskola inkl anpassad skola, särskild insatsgrupp mm
- 0,7 mnkr till barn- och elevhälsan, fysioterapeut
- 3,9 mnkr för Driftkonsekvenser för nya lokaler (vilket annars går ut över verksamheten)
- 4,9 mnkr för anpassad skola
- 5,7 mnkr i ökade resurser små skolor

Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen:

- 2 mnkr i förstärkning till vuxenutbildningen
- 0,9 mnkr i förstärkning till Folkhögskolan
- 2,5 mnkr till ungdomssatsning i samverkan

Kultur och fritid

Miljöpartiet vill se en extra satsning på kultur- och fritidsområdet för hela Gotland. En stark kulturell och kreativ näring är av avgörande betydelse inte bara för gotlänningars eget välbefinnande utan även för öns varumärke. Att satsa på kultur och fritid är särskilt viktigt i ekonomiskt tuffa tider, inte minst när regeringen minskar sitt stöd på ett katastrofalt sätt.

Vi ser det därför som väsentligt, att redan under 2025, påbörja projekteringen av den Kultur- och Fritidsnämnd som regionstyrelsen den 26 oktober 2022 (RS §345) uppdrog Regionstyrelseförvaltningen att förbereda införandet av – från den 1 januari 2024.

Miljöpartiet vill därför bevilja Regionstyrelseförvaltningen följande tillskott:

- 1,5 mnkr till extra kulturstöd
- 0,8 mnkr till extra fritidsstöd
- 1,5 mnkr till IOP och permanentande av Fritidsbanken
- 0,7 mnkr till samordnare av kultur & hälsa

Landsbygden

Landsbygden på Gotland får proportionellt sett en för liten del av regionens budget, såväl vad gäller investeringar som driftsbudget. De mindre tätorterna får mindre del av olika satsningar, återvinningscentraler som stängs, tandläkarmottagningar som stängs är bara några av många exempel. Miljöpartiet vill ändra på detta och förutom att återställa öppettiderna på återvinningscentralerna på landsbygden, ge strukturbidrag till landsbygdsskolorna och öka stödet till Slite ishall så vill vi även bevilja följande äskande av Tekniska förvaltningen:

- 1 mnkr till ökat stöd för enskilda vägar på landsbygden
- 8 mnkr till särskild kollektivtrafik

Vi ger också ett uppdrag till regiondirektören att ta fram en landsbygdsstrategi, vilken bland annat ska ge svar på hur Gotlands olika utvecklingsbolag kan stödjas och exempelvis på hur belysningen i mindre orter kan bevaras om de hotas av borttagning.

Vården

Sjuk- och hälsovården på Gotland brottas med stora utmaningar och det blir allt svårare för många gotlänningar att få sjukvård och tandvård när man behöver det. Det behövs egentligen mycket stora tillskott från staten till den gotländska sjukvården och sådana diskussioner pågår om än med klena resultat hittills. Miljöpartiet menar att vi som politiska partier inte kan låta bli att ge sjukvården medel för utveckling och kostnadsökningar i väntan på att regeringen kommer till insikt (vilket kan dröja länge, om ens någonsin).

För att ge förvaltningen åtminstone ett minimum av medel till viktig utveckling vill vi säkerställa att regionen snarast får ett ändamålsenligt journalsystem för att bättre än idag säkerställa patientsäkerhet samt kvalitet och effektivitet i vårdarbetet. Vi vill även här skjuta till de medel som behövs för att förvaltningen skall klara sina kapitalkostnader för de

satsningar som gjorts och pågår, i annat fall riskerar dessa tillkommande kostnader gå ut över en redan hårt ansträngd vård.

Under tiden vill Miljöpartiet därför bevilja medel till följande satsningar som har begärts av Hälso- och sjukvårdsförvaltningen:

- 8,9 mnkr till nytt journalsystem för att förbättra kvalitet, effektivitet och säkerhet i sjukvården
- 15 mnkr för att klara kapitalkostnaderna för den utbyggnad av lasarettet och olika system som pågår.

Social- och äldreomsorg

Inom omsorgen på Gotland finns stora behov, inte minst inom LSS-verksamheten som ju är lagstyrd och inte kan effektiviseras i någon större utsträckning. Dessa kostnader kan alltså inte undvikas. LSS-verksamheten har varit underfinansierad under flera år. Det innebär att andra delar av socialnämndens verksamhet finansierat den. Det är inte rimligt. En stark välfärd är centralt för ett hållbart samhälle. Vi skjuter därför till 50 miljoner kronor till LSS-verksamheten, vilket är 10 miljoner mer än S&M.

Även om vi inte ser riktigt det allvarliga läge som andra delar av landet med ökad och allvarlig brottslighet bland unga, finns en illavarslande trend även på Gotland. Enligt den samlade forskningen är det förebyggande arbetet den enskilt viktigaste faktorn för att bryta denna utveckling. Vi vill därför ge socialnämnden ökade resurser för att motverka normbrytande beteenden och inrätta sociala insatsgrupper (SIG). Vi vill också stärka gymnasie- och vuxennämndens ungdomsverksamhet i Norra Visby som vi ser kan spela en viktig roll i det brottsförebyggande arbetet.

Kvinnojournerna är en viktig aktör i arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Vi vill därför teckna ett IOP-avtal med kvinnojouren Amanda.

Vi ser också att det arbete som Röda Korset gör är en stor tillgång för Gotland. Vi vill därför teckna IOP-avtal med dem.

Totalt skjuter vi till 10 miljoner mer än S&M till socialnämndens viktiga arbete.

Miljöpartiet vill därför bevilja följande tillskott:

Socialförvaltningen:

- 2 mnkr till skyddade boenden
- 2 mnkr till satsning på att motverka normbrytande beteenden och inrätta social insatsgrupp (SIG)
- 50 mnkr till LSS-verksamheten för att ge verksamheten en realistisk budget

Regionstyrelseförvaltningen:

- 0,2 mnkr till IOP-avtal med Kvinnojouren Amanda
- 1,3 mnkr till IOP-avtal med Röda Korset Gotland

Långsiktiga satsningar kräver en skattehöjning

Ovanstående satsningar blir totalt per förvaltning:

11,3 mnkr till Tekniska förvaltningen

32,9 mnkr till Barn- och utbildningsförvaltningen

11 mnkr till Regionstyrelseförvaltningen

5,4 mnkr till Gymnasie och vuxenutbildningsförvaltningen

54 mnkr till Socialförvaltningen

23,9 mnkr till Hälso- och sjukvårdsförvaltningen

Sveriges Kommuner och Regioner har återkommande varnat för de effekter som regeringens och Sverigedemokraternas budgetar innebär för välfärden. I årets statliga budget används åtskilliga miljarder till skattesänkningar på fossila utsläpp, kapitalinkomster och på de med högst inkomster. Samtidigt verkställer inte regeringen och Sverigedemokraterna några höjningar av generella statsbidrag till kommunerna. Simultant höjs statens krav på kommunerna genom ny lagstiftning. Kommunerna ges mer ansvar och uppgifter utan att utifrån detta justera statsbidragen, vilket urholkar kommunernas ekonomi.

Men trots bistra tider vill vi nu tillföra ett ramtillskott på 83,5 mnkr för ökade satsningar på klimat, utbildning och välfärd på Gotland. Detta föreslår vi finansieras, dels genom en skattehöjning på 25 öre, vilket skulle innebära en skattesats på 33,85 per skattekrona¹ och dels genom en riktad effektivisering.

På budgetfullmäktige i juni 2024 föreslogs inga ytterligare effektiviseringar. Nu föreslår styret fram en effektivisering på 1%, motsvarande 70 mnkr. Vi anser att en effektivisering på 0,5% vara både rimlig och hanterbar för verksamheterna.

Efter realisationsvinster landar vårt budgetförslag för 2025 på ett resultat på 35 mnkr, vilket innebär att Region Gotland nu åter har tillgång till en resultatreserv (RER) för att något mer flexibelt kunna reservera och använda medel för att uppnå en god ekonomisk hushållning.

Med tanke på regionens ansträngda ekonomi och behovet av utveckling i kärnverksamheterna så är Miljöpartiet helt emot majoritetens förslag att låna ut investeringsmedel och från 2026 ge stora driftsbidrag för en ny ishall, vilken ska ägas och drivas av externa parter.

Skattesats

Miljöpartiet föreslår:

att en kommunal inkomstskatt utdebiteras år 2025 med kronor 33:85 per skattekrona.

---

¹ Skattesatsen på Gotland har varit oförändrad i ett decennium. Den höjdes år 2014 med 50 öre från 33,10 kr.

Sammanfattning av samtliga riktade uppdrag 2025

Utöver budgeten vill Miljöpartiet ge följande uppdrag till regionstyrelseförvaltningen:

- Det är uppenbart att den politiska oppositionens roll håller på att försvåras av det nuvarande styret eftersom årets budgetprocess varit helt orimlig. Regionstyrelseförvaltningen får därför i uppdrag:
att ta fram en öppen och transparent budgetprocess vilken säkerställer såväl oppositionens som medias möjlighet att granska majoritetens budget i god tid innan beslut skall fattas på regionstyrelsens möte.
- I samband med att Klimatanpassningsplanen antogs gav regionfullmäktige regionstyrelsen i uppdrag att revidera planen för att omfatta hela Gotland och även konsekvenserna av värmebölja och torka. Vi har efter det sett att längre perioder av ihållande regn har orsakat problem för dricksvattenförsörjningen. Förslag om detta var planerat att behandlas under budgetavstämningen, men drogs ur i sista stund. Vi menar att det är en absolut nödvändighet att Region Gotland prioriterar detta viktiga arbete.

Regionstyrelsedirektören får därför i uppdrag:

- att** snarast påbörja arbetet med att revidera Klimatanpassningsplanen så att den omfattar hela Gotland, konsekvenserna av värmebölja och torka samt konsekvenserna av ihållande regn under längre perioder.
- Luftkvaliteten i Slite är inte godtagbar och det saknas regelbundna mätningar av densamma. Regionstyrelseförvaltningen får således i uppdrag
att säkerställa att initiera regelbundna mätningar av luftkvaliteten i Slite.
- Ärendehantering kring kalktäktsansökningarna runt om på ön har behandlats slumpartat, för snävt i perspektiven och utan tillräcklig kvalitet.

Vi vill därför ge regiondirektören i uppdrag

- att** senast januari 2025 presentera för regionstyrelsen hur uppdraget från den 27 september 2023 fullföljts.
att förbättra och säkra politisk förankring i ärendehantering kring kalktäktsansökningarna, så att regionen kan avge mer heltäckande svar på myndigheters begäran om regionens synpunkter.
- Gotlands landsbygd får i proportion till sin folkmängd en för liten del av regionens satsningar, och en för stor del av nedskärningarna (exempelvis öppettider på lokala ÅVC). Regionstyrelseförvaltningen får därför i uppdrag:
att ta fram en landsbygdsstrategi, vilken bland annat ska ge svar på hur Gotlands olika utvecklingsbolag kan stödjas och exempelvis på hur belysningen i mindre orter kan bevaras om de hotas av borttagning.

Driftbudget 2025, ramtillskott (mnkr)		
	Avser	Belopp, mnkr
	Personalkostnadskompensation	
	Generell personalkostnadskompensation 3,35 %	140,0
	Summa personalkostnadskompensation	140,0
	Resursfördelningsmodeller	
	Resursfördelningsmodell BUN	-9,8
	Resursfördelningsmodell GVN	11,8
	Resursfördelningsmodell SON	27,2
	Resursfördelningsmodell HSN	54,0
	Summa resursfördelningsmodell	83,2
	Externa avtal och interna prishöjningar	
	Externa avtal	59,7
	Interna priser regionstyrelseförvaltningen	9,5
	Interna priser teknikförvaltningen (försörjningsavdelningen)	7,0
	Förändring internhyra	23,4
	Summa externa avtal och interna priser	99,6
Riktade tillskott		
Nämnd		
RSF/HR	Effektiv bemanning	1,0
RS/RSF	Stödgivning kultur	1,5
RS/RSF	Stödgivning fritid	0,8
RS/RSF	Täkt- och vattenärenden	1,0
RS/RSF	Länsplan transportinfrastrukt (MKB)	0,3
RS/RSF	System för klimatomställning	0,2
RSF	IOP-avtal med Kvinnojouren Amanda	0,2
RSF	IOP-avtal med Röda Korset Gotland	1,3
RSF	Kultur och hälsa - samordnare + verksamhetsmedel	0,7
RSF	Slite ishall	1,0
RSF	Fritidsbanken	1,5
RS		
Samordning	Mobila familjecentraler landsbygden	1,5
TN	Särskild kollektivtrafik	8,0
	Luftkvalitet PM10 (mätning, provtagning inkl. Slite & andra tätorter)	1,5
TN	Kapitalkostnader allmän kollektivtrafik - investeringar hållplatser	0,4
	Kapitalkostnader allmän kollektivtrafik - investeringar pga stadslinjenät	0,4
TN	Beläggningsarbeten på enskilda vägar med statsbidrag	1,0
BUN	Förskola, höjning grundbelopp o ledningsstöd	4,0

BUN	Grundskola inkl anpassad skola, höjning grundbelopp & särskild insatsgrupp	13,7
BUN	Barn- och elevhälsan, fysioterapeut	0,7
BUN	Driftkonsekvenser lokaler, Alléskolan o Väskindeskolan	3,9
BUN	Anpassad skola	4,9
BUN	Ökade resurser små skolor	5,7
GVN	Vuxenutbildning	2,0
GVN	Folkhögskolan	0,9
GVN	Ungdomssatsning i samverkan	2,5
SON	Skyddat boende, tillskott från generellt statsbidrag	2,0
SON	Motverka normbrytande beteende o inrätta social insatsgrupp (SIG)	2,0
SON	LSS-verksamheten	50,0
HSN	Nytt journalsystem	8,9
HSN	Ökade kapitalkostnader	15,0
	Effektivisering - 0,5 %	-35,0
	Reavinster	-20,0
	Summa ramtillskott	83,5
	Skattehöjning med 25 öre per skattekrona till 33,85	-37,5
	Resultat före beredning enl. skatteprognos oktober	59,0
	Avsatt för ramtillskott i resultatplanen	22,0
	Budgeterat resultat 2025	35,0

Bilaga 1 § 175
Mål och budget 2025 – 2027

Rösta Ja för att avslå Sara Lidqvists (KD) yrkande, Nej för att tillstyrka yrkandet.

Resultat

Ja 55

Nej 15

Ej röstat 1

1	Jesper Skalberg Karlsson (M)	Ja
2	Andreas Unger (M)	Ja
3	Sara Vilhelmsson (M)	Ja
4	Mariette Nicander (M)	Ja
5	Håkan Onsjö (M)	Ja
7	Ayman Aboulaich (M)	Ja
8	Lina Runander (M)	Ja
9	Niklas Carlberg (M)	Ja
10	Rolf Öström (M)	Ja
11	Michaela Challnius (M)	Ja
12	Mikael Blad (M)	Ja
13	Kjell Broander (M)	Ja
14	Eva Nypelius (C)	Ja
15	Lars Thomsson (C)	Ja
16	Fredrik Gradelius (C)	Ja
17	Eva Ahlin (C)	Ja
18	Gabriella Hammarskjöld (C)	Ja
19	Stefan Nypelius (C)	Ja
20	Bibbi Olsson (C)	Ja
21	Karl-Johan Boberg (C)	Ja
22	Gunnel Lindby (C)	Ja
23	Johan Malmros (C)	Ja
26	Björn Dahlström (C)	Ja
31	Meit Fohlin (S)	Ja
32	Filip Reinhag (S)	Ja
33	Jenny Larsson (S)	Ja
34	Oscar Lindster (S)	Ja
35	Kristiina Hansson (S)	Ja
36	Thomas Karlström (S)	Ja
38	Tommy Gardell (S)	Ja
39	Hanna Westerén (S)	Ja
40	Håkan Ericsson (S)	Ja
41	Greger Eneqvist (S)	Ja

42	Tony Johansson (S)	Ja
43	Helena Bogsjö (S)	Ja
44	Linus Gränsmark (S)	Ja
46	Mikael Nilsson (S)	Ja
47	Katrina Ansarfwe (S)	Ja
48	Christer Engelhardt (S)	Ja
49	Bo Björkman (S)	Ja
50	Charlotte Andersson (S)	Ja
51	Kjell Wahlström (S)	Ja
52	Patrik Gardelin (S)	Ja
64	Lars Engelbrektsson (SD)	Ja
65	Björn Hansson (SD)	Ja
66	Wolge Ståhl (SD)	Ja
69	Jimmy Nilsson (SD)	Ja
201	Berit Cedergren-Onsjö (M)	Ja
208	Abdulalim Alkatea (C)	Ja
209	Eva Gahnström (C)	Ja
220	Maria Alstäde (S)	Ja
221	Magnus Ekström (S)	Ja
223	Bertil Virgin (S)	Ja
236	Per Vretling (SD)	Ja
239	Anita Ljustell (SD)	Ja
27	Anna Hrdlicka (L)	Nej
28	Frans Brozén (L)	Nej
29	Sara Lidqvist (KD)	Nej
54	Saga Carlgren (V)	Nej
55	Jörgen Benzler (V)	Nej
56	Victoria Öjefors Quinn (V)	Nej
57	Per Edman (V)	Nej
58	Peter Barnard (V)	Nej
61	Micke Seid (MP)	Nej
62	Maya Arfvidson (MP)	Nej
70	Michael Stenberg (--)	Nej
217	Sara Westberger (KD)	Nej
231	Peter Jankert (V)	Nej
234	Lena Lind (MP)	Nej
235	Ola Matthing (MP)	Nej

Bilaga 2 § 175

Mål och budget 2025 – 2027

Rösta Ja för att bifalla styrelsens förslag till driftbudget enligt Socialdemokraterna och Moderaterna, Nej för att bifalla Centerpartiets budgetförslag.

Resultat

Ja 36

Nej 16

Avstår 18

Ej röstat 1

1	Jesper Skalberg Karlsson (M)	Ja
2	Andreas Unger (M)	Ja
3	Sara Vilhelmsson (M)	Ja
4	Mariette Nicander (M)	Ja
5	Håkan Onsjö (M)	Ja
7	Ayman Aboulaich (M)	Ja
8	Lina Runander (M)	Ja
9	Niklas Carlberg (M)	Ja
10	Rolf Öström (M)	Ja
11	Michaela Challnius (M)	Ja
12	Mikael Blad (M)	Ja
13	Kjell Broander (M)	Ja
31	Meit Fohlin (S)	Ja
32	Filip Reinhag (S)	Ja
33	Jenny Larsson (S)	Ja
34	Oscar Lindster (S)	Ja
35	Kristiina Hansson (S)	Ja
36	Thomas Karlström (S)	Ja
38	Tommy Gardell (S)	Ja
39	Hanna Westerén (S)	Ja
40	Håkan Ericsson (S)	Ja
41	Greger Eneqvist (S)	Ja
42	Tony Johansson (S)	Ja
43	Helena Bogsjö (S)	Ja
44	Linus Gränsmark (S)	Ja
46	Mikael Nilsson (S)	Ja
47	Katrina Ansarfwe (S)	Ja
48	Christer Engelhardt (S)	Ja
49	Bo Björkman (S)	Ja
50	Charlotte Andersson (S)	Ja
51	Kjell Wahlström (S)	Ja

52	Patrik Gardelin (S)	Ja
201	Berit Cedergren-Onsjö (M)	Ja
220	Maria Alstäde (S)	Ja
221	Magnus Ekström (S)	Ja
223	Bertil Virgin (S)	Ja
14	Eva Nypelius (C)	Nej
15	Lars Thomsson (C)	Nej
16	Fredrik Gradelius (C)	Nej
17	Eva Ahlin (C)	Nej
18	Gabriella Hammarskjöld (C)	Nej
19	Stefan Nypelius (C)	Nej
20	Bibbi Olsson (C)	Nej
21	Karl-Johan Boberg (C)	Nej
22	Gunnel Lindby (C)	Nej
23	Johan Malmros (C)	Nej
26	Björn Dahlström (C)	Nej
27	Anna Hrdlicka (L)	Nej
28	Frans Brozén (L)	Nej
70	Michael Stenberg (--)	Nej
208	Abdulalim Alkatea (C)	Nej
209	Eva Gahnström (C)	Nej
29	Sara Lidqvist (KD)	Avstår
54	Saga Carlgren (V)	Avstår
55	Jörgen Benzler (V)	Avstår
56	Victoria Öjefors Quinn (V)	Avstår
57	Per Edman (V)	Avstår
58	Peter Barnard (V)	Avstår
61	Micke Seid (MP)	Avstår
62	Maya Arfvidson (MP)	Avstår
64	Lars Engelbrektsson (SD)	Avstår
65	Björn Hansson (SD)	Avstår
66	Wolge Ståhl (SD)	Avstår
69	Jimmy Nilsson (SD)	Avstår
217	Sara Westberger (KD)	Avstår
231	Peter Jankert (V)	Avstår
234	Lena Lind (MP)	Avstår
235	Ola Matthing (MP)	Avstår
236	Per Vretling (SD)	Avstår
239	Anita Ljustell (SD)	Avstår

Bilaga 3 § 175

Mål och budget 2025 – 2027

Rösta Ja för att avslå Eva Nypelius (C) ändringsyrkande gällande investeringsbudget, rösta nej för att bifalla.

Resultat

Ja 48

Nej 18

Avstår 4

Ej röstat 1

1	Jesper Skalberg Karlsson (M)	Ja
2	Andreas Unger (M)	Ja
3	Sara Vilhelmsson (M)	Ja
4	Mariette Nicander (M)	Ja
5	Håkan Onsjö (M)	Ja
7	Ayman Aboulaich (M)	Ja
8	Lina Runander (M)	Ja
9	Niklas Carlberg (M)	Ja
10	Rolf Öström (M)	Ja
11	Michaela Challnius (M)	Ja
12	Mikael Blad (M)	Ja
13	Kjell Broander (M)	Ja
31	Meit Fohlin (S)	Ja
32	Filip Reinhag (S)	Ja
33	Jenny Larsson (S)	Ja
34	Oscar Lindster (S)	Ja
35	Kristiina Hansson (S)	Ja
36	Thomas Karlström (S)	Ja
38	Tommy Gardell (S)	Ja
39	Hanna Westerén (S)	Ja
40	Håkan Ericsson (S)	Ja
41	Greger Eneqvist (S)	Ja
42	Tony Johansson (S)	Ja
43	Helena Bogsjö (S)	Ja
44	Linus Gränsmark (S)	Ja
46	Mikael Nilsson (S)	Ja
47	Katrina Ansarfwe (S)	Ja
48	Christer Engelhardt (S)	Ja
49	Bo Björkman (S)	Ja
50	Charlotte Andersson (S)	Ja
51	Kjell Wahlström (S)	Ja

52	Patrik Gardelin (S)	Ja
54	Saga Carlgren (V)	Ja
55	Jörgen Benzler (V)	Ja
56	Victoria Öjefors Quinn (V)	Ja
57	Per Edman (V)	Ja
58	Peter Barnard (V)	Ja
64	Lars Engelbrektsson (SD)	Ja
65	Björn Hansson (SD)	Ja
66	Wolge Ståhl (SD)	Ja
69	Jimmy Nilsson (SD)	Ja
201	Berit Cedergren-Onsjö (M)	Ja
220	Maria Alstäde (S)	Ja
221	Magnus Ekström (S)	Ja
223	Bertil Virgin (S)	Ja
231	Peter Jankert (V)	Ja
236	Per Vretling (SD)	Ja
239	Anita Ljustell (SD)	Ja
14	Eva Nypelius (C)	Nej
15	Lars Thomsson (C)	Nej
16	Fredrik Gradelius (C)	Nej
17	Eva Ahlin (C)	Nej
18	Gabriella Hammarskjöld (C)	Nej
19	Stefan Nypelius (C)	Nej
20	Bibbi Olsson (C)	Nej
21	Karl-Johan Boberg (C)	Nej
22	Gunnel Lindby (C)	Nej
23	Johan Malmros (C)	Nej
26	Björn Dahlström (C)	Nej
27	Anna Hrdlicka (L)	Nej
28	Frans Brozén (L)	Nej
29	Sara Lidqvist (KD)	Nej
70	Michael Stenberg (--)	Nej
208	Abdulalim Alkatea (C)	Nej
209	Eva Gahnström (C)	Nej
217	Sara Westberger (KD)	Nej
61	Micke Seid (MP)	Avstår
62	Maya Arfvidson (MP)	Avstår
234	Lena Lind (MP)	Avstår
235	Ola Matthing (MP)	Avstår

Bilaga 4 § 175
Mål och budget 2025 – 2027

Rösta Ja för att avslå Eva Nypelius (C) yrkande gällande uppdrag nummer 2, Nej för att bifalla yrkandet.

Resultat

Ja 50

Nej 20

Ej röstat 1

1	Jesper Skalberg Karlsson (M)	Ja
2	Andreas Unger (M)	Ja
3	Sara Vilhelmsson (M)	Ja
4	Mariette Nicander (M)	Ja
5	Håkan Onsjö (M)	Ja
7	Ayman Aboulaich (M)	Ja
8	Lina Runander (M)	Ja
9	Niklas Carlberg (M)	Ja
10	Rolf Öström (M)	Ja
11	Michaela Challnius (M)	Ja
12	Mikael Blad (M)	Ja
13	Kjell Broander (M)	Ja
29	Sara Lidqvist (KD)	Ja
31	Meit Fohlin (S)	Ja
32	Filip Reinhag (S)	Ja
33	Jenny Larsson (S)	Ja
34	Oscar Lindster (S)	Ja
35	Kristiina Hansson (S)	Ja
36	Thomas Karlström (S)	Ja
38	Tommy Gardell (S)	Ja
39	Hanna Westerén (S)	Ja
40	Håkan Ericsson (S)	Ja
41	Greger Eneqvist (S)	Ja
42	Tony Johansson (S)	Ja
43	Helena Bogsjö (S)	Ja
44	Linus Gränsmark (S)	Ja
46	Mikael Nilsson (S)	Ja
47	Katrina Ansarfwe (S)	Ja
48	Christer Engelhardt (S)	Ja
49	Bo Björkman (S)	Ja
50	Charlotte Andersson (S)	Ja
51	Kjell Wahlström (S)	Ja

52	Patrik Gardelin (S)	Ja
54	Saga Carlgren (V)	Ja
55	Jörgen Benzler (V)	Ja
56	Victoria Öjefors Quinn (V)	Ja
57	Per Edman (V)	Ja
58	Peter Barnard (V)	Ja
64	Lars Engelbrektsson (SD)	Ja
65	Björn Hansson (SD)	Ja
66	Wolge Ståhl (SD)	Ja
69	Jimmy Nilsson (SD)	Ja
201	Berit Cedergren-Onsjö (M)	Ja
217	Sara Westberger (KD)	Ja
220	Maria Alstäde (S)	Ja
221	Magnus Ekström (S)	Ja
223	Bertil Virgin (S)	Ja
231	Peter Jankert (V)	Ja
236	Per Vretling (SD)	Ja
239	Anita Ljustell (SD)	Ja
14	Eva Nypelius (C)	Nej
15	Lars Thomsson (C)	Nej
16	Fredrik Gradelius (C)	Nej
17	Eva Ahlin (C)	Nej
18	Gabriella Hammarskjöld (C)	Nej
19	Stefan Nypelius (C)	Nej
20	Bibbi Olsson (C)	Nej
21	Karl-Johan Boberg (C)	Nej
22	Gunnel Lindby (C)	Nej
23	Johan Malmros (C)	Nej
26	Björn Dahlström (C)	Nej
27	Anna Hrdlicka (L)	Nej
28	Frans Brozén (L)	Nej
61	Micke Seid (MP)	Nej
62	Maya Arfvidson (MP)	Nej
70	Michael Stenberg (--)	Nej
208	Abdulalim Alkatea (C)	Nej
209	Eva Gahnström (C)	Nej
234	Lena Lind (MP)	Nej
235	Ola Matthing (MP)	Nej

RF § 177 Återrapportering av uppdrag. Översyn av regler för överföring av resultat

Ärendenummer: RS 2024/1126

Regionfullmäktiges beslut

- Nämndernas eget kapital för skattefinansierad verksamhet upplöses i bokslut 2024.
- Från och med 2024 ska över- eller underskott i den skattefinansierade verksamheten inte föras över till nästkommande budgetår.
- Policy för ekonomistyrning revideras.

Sammanfattning

Regiondirektören har fått i uppdrag att se över regler för överföring av resultat och återkomma med ett nytt förslag till budgetavstämningen i oktober 2024.

Regionstyrelsen föreslår att reglerna ändras så att endast avgiftsfinansierade verksamheter ska kunna ackumulera överskott och underskott och särredovisa ett eget kapital. Det gäller linjehamnen, kryssningskajen, vatten och avloppsverksamheten samt avfallsverksamheten.

Reglerna för hur överskott och underskott ska hanteras beskrivs i avsnitt 9 Ekonomisk uppföljning i regionens policy för ekonomistyrning. Förändringar i avsnitt 9.1 tredje stycket samt avsnitt 9.2 föreslås enligt nedan.

9.1 Hantering av budgetavvikelse

Nämndens totala verksamhet ska rymmas inom den beslutade budgetramen. Om ett budgetöverskridande befaras ska nämnden omedelbart besluta om åtgärder för att förhindra avvikelsen. I undantagsfall kan tilläggsanslag beviljas se avsnitt 7.3.2.

Budgetansvarig chef är ansvarig för att rapportera ett befarat budgetöverskridande till överordnad chef. Åtgärder för att undvika ett budgetöverskridande ska snarast vidtas.

Om utfallet är lägre eller högre än beslutad budget kommer avvikelsen i den skattefinansierade verksamheten att öka eller minska regionens resultat. Över- eller underskott i nämndernas skattefinansierade verksamhet redovisas direkt mot regionens gemensamma egna kapital.

9.2 Överföring av årets resultat för avgiftsfinansierade verksamheter

Verksamheterna vatten och avlopp, avfall, linjehamn samt kryssningskaj ska särredovisa det egna kapitalet. 100 procent av årets överskott eller underskott ska föras över till verksamhetens eget kapital kommande år.

Vatten- och avloppsverksamhetens möjlighet att samla överskott begränsas av särskild lagstiftning.

Det egna kapitalet för dessa verksamheter kan användas både till driftkostnader och till investeringsutgifter. Användning av eget kapital ska beslutas av nämnd och därefter tilläggsbudgeteras. Beslutet är endast giltigt under budgetåret.

Bedömning

Det finns vissa fördelar med att varje nämnd ansvarar för att sårredovisa och besluta om användning av eget kapital. Det ger i teorin förutsättningar för en mer långsiktig ekonomisk planering. Det vill säga att nämnden får ett tydligt ansvar att över tid ha en ekonomi i balans. Nämnderna har mandat och därmed möjlighet att besluta om specifika satsningar med finansiering genom tidigare års överskott. Fördelen är också att motverka så kallat köpbeteende i slutet av året ifall det finns budgetutrymme kvar i verksamheten.

Nackdelarna överväger dock dessa fördelar. I praktiken sätts den ekonomiska styrningen ur spel om nämnden varje år har stora underskott som i praktiken är omöjliga att återställa. Det är också svårt att objektivt avgöra hur stor del av ett överskott eller underskott som ska föras över. Ett sådant beslut ska enligt regelverket föregås av en beredning och bygga på en analys av hur väl nämnden uppfyllt sitt uppdrag.

Den ekonomiska styrningen utgår alltid från att varje nämnd ska ha en ekonomi i balans, det vill säga att beslutad budget inte får överskridas. Om nämnderna har ett eget kapital sedan tidigare finns risk för otydlighet om vad som gäller. Det kan också vara så att gemensamma åtgärder för att nå en ekonomi i balans behöver genomföras oavsett om det finns överskott i enskilda nämnder sedan tidigare.

Den samlade bedömningen är att det här förslaget är renare och enklare att förstå.

Ärendets behandling under mötet

Ordförande ställer proposition på regionstyrelsens förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Bilaga eget kapital per nämnd 2024-01-01
Reviderad policy för ekonomistyrning 2024-11-18
Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse, 2024-09-19
Regionstyrelsen 2024-10-24, § 313

Skickas till

Samtliga nämnder

RF § 209 Begäran om tilläggsanslag för nybyggnation av idrottshall i Roma

Ärendenummer: RS 2024/2067

Regionfullmäktiges beslut

- Tekniska nämnden beviljas tilläggsanslag på 12 miljoner kronor för utökad investeringsbudget för nybyggnation av idrottshall i Roma.
- Tilläggsanslaget finansieras ur regionens eget kapital.
- Ökad internhyra till följd av investeringen finansieras inom barn- och utbildningsnämndens befintliga budgetram.

Sammanfattning

Tekniska nämnden har begärt tilläggsanslag med 12 miljoner kronor (mnkr) för att kunna genomföra nybyggnation av en idrottshall i Roma. Regionfullmäktige har sedan tidigare beslutat om en investeringsbudget på 50 mnkr. Den beslutade investeringsbudgeten baserades på en förstudie från februari 2022 som indikerade en utgift på 45-50 mnkr.

Under våren 2024 har teknikförvaltningen tillsammans med utbildnings- och arbetslivsförvaltningen och regionstyrelseförvaltningens kultur- och fritidsavdelning arbetat fram ett förfrågningsunderlag inför upphandling av byggentreprenad. En ny bedömning har gjorts av utgifterna som indikerar en sammanlagd utgift på 62 mnkr.

Teknikförvaltningen framhåller att byggkostnadsindex ökat med cirka 21 procent från februari 2022 till juni 2024 vilket fördyrar byggnationen med cirka 10 mnkr. En anpassning av byggnaden till kulturmiljön innebär en fördyring med cirka 1 mnkr och utökade parkeringsytor för att tillgodose föreningslivets behov ökar investeringsutgiften med cirka 1 mnkr.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har meddelat att de inte ser någon möjlighet till omprioritering i barn- och utbildningsnämndens investeringsbudget. Teknikförvaltningen bedömer att den framtagna lösningen uppfyller de fastställda behoven och att det inte är möjligt att minska projektets omfattning om effektmålen ska uppnås.

Enligt tekniska nämnden har barn- och utbildningsnämnden informerats om att internhyran kommer att öka och har accepterat detta.

Bedömning

Investeringsbudgeten för nybyggnation av idrottshall i Roma beslutades av regionfullmäktige 2022 och baserades på en förstudie från februari 2022. Inflationen ökade kraftigt under år 2022 och 2023 till följd av bland annat Rysslands anfallskrig i Ukraina. Byggkostnadsindex har ökat med cirka

21 procent motsvarande cirka 10 mnkr sedan förstudien gjordes. Vidare bedöms anpassningar till kulturmiljö och fler parkeringsplatser öka investeringsutgiften med cirka 2 mnkr.

En ökad investeringsutgift innebär att kapitalkostnaderna, vilket är avskrivningskostnader och internränta, kommer att bli högre och att internhyran från tekniska förvaltningen därmed kommer att bli högre.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har informerats om att internhyran kommer att öka från planerade 3,8 mnkr till 4,4 mnkr och har accepterat det. Den ökade internhyran ska rymmas inom barn- och utbildningsnämndens befintliga driftbudgetram.

Regionstyrelsen föreslår att tekniska nämndens begäran om tilläggsanslag ska bifallas.

Bedömning av konsekvenser i tvärperspektiv

1. Rättslig grund/rättsligt perspektiv

Ej aktuellt.

2. Ekonomiskt perspektiv

Bedömningen är att den ökade investeringsutgiften kommer att öka internhyran från cirka 3,8 mnkr till 4,4 mnkr per år.

3. Barnperspektiv

Bedömningen är att den nya idrottshallen ger förutsättningar för skolan att uppfylla läroplanen i idrott och hälsa och ökar möjligheterna för barn och ungdomar att utöva sina idrotter året om.

4. Jämställdhetsperspektiv

Ej aktuellt.

5. Landsbygdssäkring/geografiskt perspektiv

Bedömningen är att den nya idrottshallen ger bra förutsättningar för landsbygdens föreningsliv att bedriva och utveckla sin verksamhet.

6. Klimat och miljöperspektiv

Bedömningen är att hänsyn till klimat- och miljöperspektiv tas genom att projektet drivs med teknikförvaltningens riktlinjer ”miljökrav vid upphandling av entreprenad” samt ”byggnadsnorm vid byggproduktion” som stöd.

Ärendets behandling under mötet

Anförande hålls av Mariette Nicander (M), Oscar Lindster (S), Jörgen Benzler (V), Stefan Nypelius (C) och Martin Nilsson (MP).

Mariette Nicander (M) tillstyrker regionstyrelsens förslag. I detta instämmer Oscar Lindster (S), Jörgen Benzler (V), Stefan Nypelius (C) och Martin Nilsson (MP).

Ordförande ställer proposition på regionstyrelsens förslag och finner att det bifalls.

Beslutsunderlag

Teknikförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-08-27

Tekniska nämnden 2024-09-18, § 162

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-10-14

Regionstyrelsen 2024-11-21, § 371

Skickas till

Tekniska nämnden

Barn- och utbildningsnämnden

RF § 221

Motion. Maxtak på elever för kuratorer och psykologer

Ärendenummer: RS 2023/2472

Regionfullmäktiges beslut

- Motionen anses besvarad.

Sammanfattning

Maya Arfvidson (MP) m.fl. yrkar i en motion att Region Gotland ska införa ett maxtak på elever för kuratorer och psykologer som arbetar inom elevhälsan. Detta i enlighet med de fackliga förbundens rekommendationer, där Akademikerförbundet SSR rekommenderar ett maxtak på 300 elever per kurator och psykologförbundet max 500 elever per skolpsykolog. Motionärerna beskriver vikten av att barn- och elevhälsan ges förutsättningar att hinna med sitt uppdrag och förbättrade möjligheter att arbeta förebyggande och hälsofrämjande för att eleverna ska må bra och växa upp till trygga vuxna.

Motionen har remitterats till barn- och utbildningsnämnden som i sitt remissvar beskriver att de ställer sig positiva till intentionen att införa en maxgräns för antal elever per skolkurator och skolpsykolog utifrån att tillräcklig tillgång till de olika professionerna inom elevhälsan är en nödvändig förutsättning för att elevhälsans uppdrag ska kunna fullgöras. De beskriver att det alltjämt är en utmaning att hinna med den del av det lagstiftade uppdraget som gäller att arbeta hälsofrämjande och förebyggande, även om det skett en positiv utveckling de senaste åren. För närvarande bedömer både grundskolans och barn- och elevhälsans ledningsgrupper att Gotlands grundskolor inte har tillräckligt mycket av elevhälsans insatser utifrån elevernas behov och för att främst arbeta hälsofrämjande och förebyggande såsom lagen kräver. För att nå de rekommendationer som de fackliga förbunden har skulle barn- och elevhälsan behöva utökas med 8,0 kuratorstjänster och 2,6 psykologtjänster vilket skulle medföra en ökad kostnad på cirka 7 miljoner kronor.

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens sammanfattade bedömning är:

- att motionens intentioner är vällovliga och eftersträvansvärda
- att det under rådande exceptionella ekonomiska läge inte finns utrymme för den kostnad som motionens förslag skulle innebära.

Barn- och utbildningsnämnden beslutade att motionen ska anses besvarad med hänvisning till utbildnings- och arbetslivsförvaltningens tjänsteskrivelse.

Även regionstyrelseförvaltningen bedömer att motionens intentioner är vällovliga och eftersträvansvärda men ser samtidigt att utbildnings- och arbetslivsförvaltningen i nuläget inte har ekonomiskt utrymme för den kostnad

en sådan personalökning skulle innebära. Mot bakgrund av de behov som finns, de riktlinjer, prioriteringar och omställningsarbete som är på gång inom offentlig sektor är det av stor vikt att utbildnings- och arbetslivsförvaltningen kontinuerligt fortsätter att arbeta med att se över behoven inom barn- och elevhälsan. Motionen anses därmed besvarad.

Bedömning

Barn- och elevhälsan uttrycker en svårighet att hinna med sitt lagstadgade uppdrag kring det förebyggande arbetet. Behovet finns därmed att stärka barn- och elevhälsans förebyggande och främjande uppdrag, vilket även är helt i linje med såväl nationella som lokala riktlinjer, kunskapsstöd, beslut och prioriteringar. Det omställningsarbete som bedrivs inom vården, med nära vård, och som kommer att påbörjas inom socialtjänsten, nära socialt arbete, har bland annat fokus på att verksamheter ska arbeta mer förebyggande och att stöd och insatser ska vara alltmer proaktiva.

Nationellt pågår bland annat ett uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och ungas fysiska och psykiska hälsa. Där noteras att den svenska barn- och ungdomshälsovården behöver bli mer sammanhållen och genomföra fler förebyggande, hälsofrämjande och likvärdiga insatser. De noterar att en viktig del i arbetet är en ökad samverkan mellan centrala aktörer inom sjukvård, skola och socialtjänst.

Region Gotland ska prioritera hälsofrämjande arbete och utveckla tidiga förebyggande insatser. Det är en av regionfullmäktiges prioriteringar för 2024-2027 med målsättningen att nå målen i den regionala utvecklingsstrategin. Prioriteringarna är underlag för hela Region Gotlands uppdrag, mål och planering.

Utmaningen är finansieringen av det förebyggande och främjande arbetet. Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen ställer sig positiva till motionens intentioner men uttrycker svårighet kring kostnaden. I sina underlag inför budgetberedningen behöver de särskilt belysa denna fråga. Vad ser de i ett helhetsperspektiv för behov inom barn- och elevhälsan för att kunna arbeta enligt lag, rekommendationer och prioriteringar så att barn på Gotland växer upp till trygga vuxna?

Regionstyrelseförvaltningen bedömer att det finns behov av stärkta förebyggande och främjande insatser för barn och unga. Dock har utbildnings- och arbetslivsförvaltningen i nuläget inte ekonomiskt utrymme för den kostnad en sådan personalökning skulle innebära. Mot bakgrund av de behov som finns, de riktlinjer, prioriteringar och omställningsarbete som är på gång inom offentlig sektor är det av stor vikt att utbildnings- och arbetslivsförvaltningen kontinuerligt fortsätter att arbeta med att se över behoven inom barn- och elevhälsan. Motionen anses därmed besvarad.

Ärendets behandling under mötet

Anförande hålls av Maya Arfvidson (MP), Oscar Lindster (S), Anna Hrdlicka (L), Victoria Öjefors Quinn (V), Anna Andersson (C) och Martin Nilsson (MP).

Maya Arfvidson (MP) yrkar att ärendet återremitteras med följande motivering: Vi föreslår att ärendet skickas tillbaka för vidare utredning. Utbildnings- och arbetslivsförvaltningen har i sin tjänsteskrivelse endast beräknat de ökade kostnaderna för att följa SSR:s rekommendationer. Däremot saknas en analys av vilka långsiktiga vinster eller besparingar detta skulle kunna innebära för individer och samhället. Innan beslut fattas behöver förhållandet mellan kortsiktiga kostnader och långsiktiga vinster utredas noggrannare. I detta instämmer Martin Nilsson (MP).

Oscar Lindster (S) tillstyrker regionstyrelsens förslag. I detta instämmer Anna Hrdlicka (L).

Victoria Öjefors Quinn (V) yrkar i första hand bifall till Maya Arfvidsons (MP) yrkande om återremiss och i andra hand bifall till motionen.

Ordförande ställer proposition på om ärendet skall avgöras idag eller om det skall återremitteras i enlighet med Maya Arfvidsons (MP) yrkande och finner att ärendet ska avgöras idag. Votering begärs.

I omröstningen gäller ja-röst för att ärendet ska avgöras idag, och nej-röst för att ärendet ska återremitteras i enlighet med Maya Arfvidsons (MP) yrkande. Omröstningen ger 44 ja-röster och 11 nej-röster. 15 ledamöter avstår från att delta i omröstningen och 1 ledamot är frånvarande. **Av bilaga till protokollet framgår hur var och en har röstat.**

Ordförande finner att regionfullmäktige beslutat att ärendet ska avgöras idag.

Ordförande ställer proposition på regionstyrelsens förslag om att motionen ska anses besvarad och Victoria Öjefors Quinns (V) yrkande om bifall till motionen. Ordförande finner att regionstyrelsens förslag bifalls. Votering begärs.

I omröstningen gäller ja-röst för att motionen ska anses besvarad i enlighet med regionstyrelsens förslag, och nej-röst för att motionen ska bifallas i enlighet med Victoria Öjefors Quinns (V) yrkande. Omröstningen ger 59 ja-röster och 11 nej-röster. 1 ledamot är frånvarande. **Av bilaga till protokollet framgår hur var och en har röstat.**

Ordförande finner att regionfullmäktige beslutat i enlighet med regionstyrelsens förslag.

Beslutsunderlag

Motion daterad 2023-12-11

Utbildnings- och arbetslivsförvaltningens tjänsteskrivelse daterad 2024-05-20

Barn- och utbildningsnämnden 2024-06-05, § 65

Regionstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-10-17

Skickas till

Förslagsställaren

BUN

Bilaga 1 § 221   Votering Motion. Maxtak på elever för kuratorer och psykologer

Rösta ja för att ärendet ska avgöras idag, nej för att ärendet ska återremitteras.

Ja	44	
Nej	11	
Avstår	15	
Frånvarande	1	
1	Jesper Skalberg Karlsson (M)	Ja
3	Sara Vilhelmsson (M)	Ja
4	Mariette Nicander (M)	Ja
5	Håkan Onsjö (M)	Ja
7	Ayman Aboulaich (M)	Ja
8	Lina Runander (M)	Ja
9	Niklas Carlberg (M)	Ja
10	Rolf Öström (M)	Ja
11	Michaela Challnius (M)	Ja
13	Kjell Broander (M)	Ja
29	Sara Lidqvist (KD)	Ja
32	Filip Reinhag (S)	Ja
33	Jenny Larsson (S)	Ja
34	Oscar Lindster (S)	Ja
36	Thomas Karlström (S)	Ja
37	Aino Friberg Hansson (S)	Ja
38	Tommy Gardell (S)	Ja
39	Hanna Westerén (S)	Ja
40	Håkan Ericsson (S)	Ja
42	Tony Johansson (S)	Ja
45	Helen Coughlin Sjögren (S)	Ja
46	Mikael Nilsson (S)	Ja
47	Katrina Ansarfwe (S)	Ja
48	Christer Engelhardt (S)	Ja
49	Bo Björkman (S)	Ja
50	Charlotte Andersson (S)	Ja
51	Kjell Wahlström (S)	Ja
52	Patrik Gardelin (S)	Ja
53	Jessica Palmgren (S)	Ja
64	Lars Engelbrektsson (SD)	Ja
66	Wolge Ståhl (SD)	Ja
68	Peter Oliveskog (SD)	Ja
69	Jimmy Nilsson (SD)	Ja

201	Berit Cedergren-Onsjö (M)	Ja
202	Ingemar Lundqvist (M)	Ja
203	Elisabet Herlitz (M)	Ja
218	Anna Haack (KD)	Ja
219	Christer Wetterlund (S)	Ja
220	Maria Alstäde (S)	Ja
221	Magnus Ekström (S)	Ja
222	Carin Rosell (S)	Ja
223	Bertil Virgin (S)	Ja
236	Per Vretling (SD)	Ja
238	Anita Ljustell (SD)	Ja
55	Jörgen Benzler (V)	Nej
56	Victoria Öjefors Quinn (V)	Nej
57	Per Edman (V)	Nej
59	Linda Wagenius (V)	Nej
61	Micke Seid (MP)	Nej
62	Maya Arfvidson (MP)	Nej
63	Martin Nilsson (MP)	Nej
70	Michael Stenberg (--)	Nej
231	Peter Jankert (V)	Nej
232	Filippa Maurin (V)	Nej
235	Ola Matthing (MP)	Nej
14	Eva Nypelius (C)	Avstår
17	Eva Ahlin (C)	Avstår
18	Gabriella Hammarskjöld (C)	Avstår
19	Stefan Nypelius (C)	Avstår
20	Bibbi Olsson (C)	Avstår
21	Karl-Johan Boberg (C)	Avstår
22	Gunnel Lindby (C)	Avstår
23	Johan Malmros (C)	Avstår
25	Anna Andersson (C)	Avstår
26	Björn Dahlström (C)	Avstår
27	Anna Hrdlicka (L)	Avstår
28	Frans Brozén (L)	Avstår
208	Abdulalim Alkatea (C)	Avstår
209	Eva Gahnström (C)	Avstår
210	Hilda Glansholm (C)	Avstår

Bilaga 2 § 221   Votering Motion. Maxtak på elever för kuratorer och psykologer

Rösta ja för att bifalla regionstyrelsens förslag, nej för att bifalla yrkandet.

Ja   59

Nej   11

Frånvarande 1

1	Jesper Skalberg Karlsson (M)	Ja
3	Sara Vilhelmsson (M)	Ja
4	Mariette Nicander (M)	Ja
5	Håkan Onsjö (M)	Ja
7	Ayman Aboulaich (M)	Ja
8	Lina Runander (M)	Ja
9	Niklas Carlberg (M)	Ja
10	Rolf Öström (M)	Ja
11	Michaela Challnius (M)	Ja
13	Kjell Broander (M)	Ja
14	Eva Nypelius (C)	Ja
17	Eva Ahlin (C)	Ja
18	Gabriella Hammarskjöld (C)	Ja
19	Stefan Nypelius (C)	Ja
20	Bibbi Olsson (C)	Ja
21	Karl-Johan Boberg (C)	Ja
22	Gunnel Lindby (C)	Ja
23	Johan Malmros (C)	Ja
25	Anna Andersson (C)	Ja
26	Björn Dahlström (C)	Ja
27	Anna Hrdlicka (L)	Ja
28	Frans Brozén (L)	Ja
29	Sara Lidqvist (KD)	Ja
32	Filip Reinhag (S)	Ja
33	Jenny Larsson (S)	Ja
34	Oscar Lindster (S)	Ja
36	Thomas Karlström (S)	Ja
37	Aino Friberg Hansson (S)	Ja
38	Tommy Gardell (S)	Ja
39	Hanna Westerén (S)	Ja
40	Håkan Ericsson (S)	Ja
42	Tony Johansson (S)	Ja
45	Helen Coughlin Sjögren (S)	Ja
46	Mikael Nilsson (S)	Ja

47	Katrina Ansarfwe (S)	Ja
48	Christer Engelhardt (S)	Ja
49	Bo Björkman (S)	Ja
50	Charlotte Andersson (S)	Ja
51	Kjell Wahlström (S)	Ja
52	Patrik Gardelin (S)	Ja
53	Jessica Palmgren (S)	Ja
64	Lars Engelbrektsson (SD)	Ja
66	Wolge Ståhl (SD)	Ja
68	Peter Oliveskog (SD)	Ja
69	Jimmy Nilsson (SD)	Ja
201	Berit Cedergren-Onsjö (M)	Ja
202	Ingemar Lundqvist (M)	Ja
203	Elisabet Herlitz (M)	Ja
208	Abdulim Alkatea (C)	Ja
209	Eva Gahnström (C)	Ja
210	Hilda Glansholm (C)	Ja
218	Anna Haack (KD)	Ja
219	Christer Wetterlund (S)	Ja
220	Maria Alstäde (S)	Ja
221	Magnus Ekström (S)	Ja
222	Carin Rosell (S)	Ja
223	Bertil Virgin (S)	Ja
236	Per Vretling (SD)	Ja
238	Anita Ljustell (SD)	Ja
55	Jörgen Benzler (V)	Nej
56	Victoria Öjefors Quinn (V)	Nej
57	Per Edman (V)	Nej
59	Linda Wagenius (V)	Nej
61	Micke Seid (MP)	Nej
62	Maya Arfvidson (MP)	Nej
63	Martin Nilsson (MP)	Nej
70	Michael Stenberg (--)	Nej
231	Peter Jankert (V)	Nej
232	Filippa Maurin (V)	Nej
235	Ola Matthing (MP)	Nej
